

การวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

นายอภิสิทธิ์ ลิเลิศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท ภาคศึกษาศาสตร์และการสอน

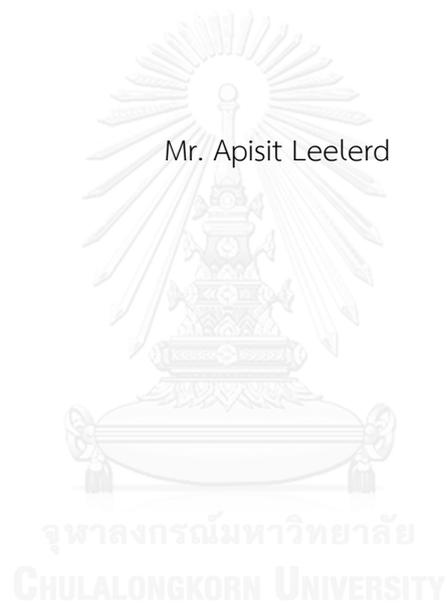
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF GUARDIAN'S PARANTING STYLES IN HMONG HILL TRIBE GROUP

Mr. Apisit Leelerd

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Early Childhood Education

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2016

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง ในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง
โดย	นายอภิสิทธิ์ ลีเลิศ
สาขาวิชา	การศึกษาปฐมวัย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปณัฐชนัน จารุชัยนิวัฒน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.อรชา ตุลาพันธ์)

อภิสิทธิ์ ลีเลิศ : การวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง (AN ANALYSIS OF GUARDIAN'S PARANTING STYLES IN HMONG HILL TRIBE GROUP) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ, 134 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง 2) เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง จำนวน 163 คน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองและแบบบันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูเด็ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยคะแนนมาตรฐาน (z-score) ค่าสถิติพื้นฐาน การทดสอบไค-สแควร์ (Chi-square test) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ คิดเป็นร้อยละ 38.04 รองลงมาคือ แบบควบคุม คิดเป็นร้อยละ 22.09 แบบทอดทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 21.47 และแบบตามใจ คิดเป็นร้อยละ 18.40 ตามลำดับ โดยแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่แสดงพฤติกรรมในด้านการเรียกร้องพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย มีการกำหนดกฎระเบียบและวินัยภายในครอบครัว มีการกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตามกฎ มีการให้ความอบอุ่น ความรักและให้การสนับสนุนกับเด็ก มีการสื่อสารสองทางที่ชัดเจน มีการส่งเสริมให้เด็กเป็นตัวของตัวเองและพึ่งตนเอง มีการเคารพในสิทธิทั้งของพ่อแม่และเด็ก รวมทั้งการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ
2. เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง คือ สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยผู้ปกครองที่มีสถานภาพเกี่ยวข้องเป็น ลุง ป้าและปู่ มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่สูงกว่าผู้ปกครองที่มีสถานภาพอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2559

5683414827 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEYWORDS: PARANTING STYLES / GUARDIAN / HMONG HILL TRIBE GROUP

APISIT LEELERD: AN ANALYSIS OF GUARDIAN'S PARANTING STYLES IN HMONG HILL TRIBE GROUP. ADVISOR: ASST. PROF. WORAWAN HEMCHAYART, Ph.D., 134 pp.

The purposes of this research were aimed 1) to analyze parenting styles in Hmong hill tribe population, and 2) to compare factor relationship including sex, age, educational level, and kindred status that influenced the parenting styles. The populations were 163 Hmong parents in Khunchangkian village, Chiangmai. The research instruments were a questionnaire and an observation form. The data were analyzed by using Z-scores, Chi-square test and content analysis.

The research results indicated that:

1. Parenting style in Hmong hill tribe population were the authoritative parenting style (38.04 percentage); the authoritarian parenting style (22.09 percentage), uninvolved parenting style (21.47 percentage), and permissive parenting style (18.40 percentage) respectively. The behaviors reflecting the authoritative parenting style related to demanding aging appropriated behaviors, having clear family rules and disciplines, motivating children to follow the rules, showing love and warm supports, having clear two-way communication, promoting children' self-assurance and self-reliance, respecting for the right of both children and parents, and using reward rather than punishment.

2. The factor relationship which influenced the parenting style was kindred status. Hmong parents, whose status were uncle, aunt, and grandfather, were the authoritative parenting style at the statistically significant level of .05.

Department: Curriculum and Instruction Student's Signature

Field of Study: Early Childhood Education Advisor's Signature

Academic Year: 2016

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตา ความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยสละเวลาให้การปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข และคอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ปณัฐธรณ์ จารุชัยฉวีวัฒน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.อรชา ตุลาพันธ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาในการตรวจพิจารณา และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ลีปรีชา ดร.ประภาศรี นันทน์นฤมิตร และนางประกายกาญจน์ แห่งชาติ ไชยา ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ตรวจเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ และให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน ที่ได้ให้ความเมตตาช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อสถานที่ และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และความเมตตา ขอบคุณเพื่อน และพี่น้องชาวการศึกษาปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมถึงกัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้ให้กำลังใจและให้กำลังใจจนทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ได้มอบความรัก ความห่วงใย คอยให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจทำให้งานวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของการวิจัย	1
คำถามวิจัย	3
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก	7
1.1 ความหมายและความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	7
1.2 หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	8
1.3 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดู.....	17
1.4 ปัจจัยที่ผลต่อการอบรมเลี้ยงดู	21
2. วิธีชีวิตของกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง.....	24
2.1 ความเป็นมาของชาวเขาเผ่าม้ง.....	24
2.2 ระบบเครือญาติ	25

2.3 วัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณี.....	29
2.4 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	42
3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	56
3.1. งานวิจัยในประเทศ	56
3.2. งานวิจัยต่างประเทศ	57
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	60
1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	60
2. การกำหนดประชากร	62
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62
4. การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	66
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล.....	67
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
ตอนที่ 1 วิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง	69
ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของ ผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง.....	84
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย	88
สรุปผลการวิจัย.....	88
อภิปรายผลการวิจัย.....	89
ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้.....	93
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	93
รายการอ้างอิง	94
ภาคผนวก ก	99

ภาคผนวก ข	100
ภาคผนวก ค	107
ภาคผนวก ง	118
ภาคผนวก จ	126
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	134

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ประชากรจำแนกตามสถานภาพ.....	62
ตารางที่ 2 โครงสร้างแบบสอบถาม	63
ตารางที่ 3 โครงสร้างแบบบันทึกการสังเกต.....	65
ตารางที่ 4 ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำแนกตามแบบสอบถามและแบบสังเกต	66
ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนและค่าร้อยละ ..	69
ตารางที่ 6 การวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จำแนกตาม จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความสอดคล้องกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	71
ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านเพศ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	84
ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านอายุ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	85
ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านระดับการศึกษา กับแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	85
ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็กกับแผนการอบรมเลี้ยงดู.....	86
ตารางที่ 11 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (IOC).....	101
ตารางที่ 12 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกต (IOC).....	104
ตารางที่ 13 ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ทดลองนำร่องกับผู้ปกครอง	106
ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ภาพรวม แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ (z-score).....	119
ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านเพศ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	127
ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านอายุ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	128
ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านการศึกษา ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	129
ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	131

สารบัญภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิตั้งสมมติฐานพฤติกรรมของแม่กับลูกตามแนวคิด Becker (1964).....	16
แผนภาพที่ 2 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแสดงสองมิติหลักของ Dianna Baumrind	17
แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	61
แผนภาพที่ 4 เปรียบเทียบคำร้อยละแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ตอบแบบสอบถาม	71
แผนภาพที่ 5 บันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวมากี่ วันที่ 10 มกราคม 2560.....	75
แผนภาพที่ 6 บันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวโตโน่ วันที่ 20 ธันวาคม 2559	77
แผนภาพที่ 7 บันทึกการสังเกตการณ์อบรมเลี้ยงดูครอบครัวมากี่ วันที่ 8 มกราคม 2560.....	78
แผนภาพที่ 8 บันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวแม่ไก่ วันที่ 29 ธันวาคม 2559	79
แผนภาพที่ 9 บันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวโตโน่ วันที่ 22 ธันวาคม 2560.....	84

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของการวิจัย

เด็กปฐมวัยเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศ เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการวางรากฐานที่มั่นคงให้แก่สังคมในอนาคต เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีส่วนในการรับผิดชอบต่ออนาคตของประเทศชาติ ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพเพื่อเป็นทรัพยากรที่สำคัญในอนาคต สังคมไทยให้ความสำคัญกับครอบครัวในการรับผิดชอบเลี้ยงดูเด็ก ข้อค้นพบจากงานวิจัยของต่างประเทศและในประเทศระบุว่า แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลที่ดูแลเด็ก รวมทั้งความสามารถทางสังคม ปัญหาพฤติกรรมและการปรับตัว ดังนั้นแบบแผนอบรมเลี้ยงดู จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโต และพัฒนาการอย่างเหมาะสมครบทุกด้าน การอบรมเลี้ยงดูครอบคลุมถึงการแนะนำสั่งสอนฝึกฝน ที่มุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัย รู้จักการควบคุมตนเอง และการดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยมุ่งให้เด็กมีความสุขภาคี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรค ไม่พิการ อารมณ์แจ่มใส สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น รวมทั้งพฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านสุขภาพกายและจิตใจ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2557) รายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ฉบับที่ 3 สำรวจสุขภาพเด็กทั่วประเทศพบว่า กลุ่มเด็กชาวเขาที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี มีปัญหาด้านสุขภาพมากที่สุดต่อเนื่องมาเป็นเวลา 10 ปี ในเรื่องการมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ อันเนื่องมาจาก การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานของเด็ก ที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย รวมทั้งสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่ยังคงมีความเชื่อแตกต่างกัน เกี่ยวกับการบริโภคอาหารในลักษณะต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2546) ได้สนับสนุนให้มีการวิจัยในกลุ่มชาติพันธุ์เป็นพิเศษ ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายถึง 9 เผ่า ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีประชากรชาวเขามากที่สุด ชาวเขาเผ่าม้ง เป็นเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่ ซึ่งพบว่ามีภาพลักษณะทางลบ ด้านอาชญากร อีกทั้งภาพลักษณะยังเกิดจากความเข้าใจผิดหรือค่านิยมในการกล่าวขานที่ไม่ถูกต้องของคนในสังคมไทย

ชาวเขาเผ่าม้ง มีการเลี้ยงดูที่มีความเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์สูง ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงกับลูก ต้องการให้เด็กเป็นผู้ที่จะเติบโตและดูแลผู้เฒ่าผู้แก่ในบั้นปลายชีวิต การมีลูกมากจึงทำให้ครอบครัวมั่งคั่ง มากกว่าการมีฐานะทางเศรษฐกิจดี การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสที่มีการอยู่แบบร่วมมือ ดูแลเอาใจใส่คนในเผ่าพันธุ์แบบครอบครัวขยาย สะท้อนให้เห็นถึงการอบรมสั่งสอนที่

ถ่ายทอดผ่านประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น (Thao, 2000) การอบรมเลี้ยงดูของชาวม้งจึงไม่ใช่เป็นเพียงแค่บทบาทของพ่อแม่ แต่รวมไปถึงปู่และทวดของครอบครัวที่สามารถขัดเกลาพฤติกรรมและสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับลูกหลานต่อไป (Moua, 2003)

ข้อมูลเมื่อ 40 ปีผ่านมาของ Barney (1967) ได้สำรวจกลุ่มชาวม้งในประเทศลาว พบว่ารูปแบบการเลี้ยงดูของชาวม้งมีลักษณะการเลี้ยงดูแบบเผด็จการ ที่ผู้อาวุโสสูงสุดของตระกูลคือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจและมีบทบาทสำคัญในการสอนถึงวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง และวัฒนธรรมสำหรับเด็ก (Barney, 1967 อ้างถึงใน Lor, 1999) โดยผู้อาวุโสมักจะเน้นในเรื่องกฎข้อห้าม คุณค่าความเชื่อของเผ่า คือ ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ และความจงรักภักดี ส่วนเด็กถือเป็นกลุ่มคนที่มีสถานะต่ำที่สุด ดังนั้นเด็กจึงไม่มีสิทธิที่จะย้อนหรือโต้เถียงกับผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ของตน เด็กจะต้องเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่อย่างสิ้นเชิง และสังคมของชาวม้งที่เป็นสังคมอำนาจฝ่ายบิดาที่ผู้อาวุโสตั้งแต่ทวด ปู่ และพ่อต่างมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูให้การสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี บทบาททางเพศตามประเพณีจึงมีสูงมาก ผู้ชายมีบทบาทหลักในการตัดสินใจ ขณะที่ผู้หญิงถือเป็นสมบัติของสามีและมีหน้าที่เลี้ยงลูกโดยเฉพาะลูกผู้ชาย ทำงานบ้านและทำงานสนองความต้องการของสามีและญาติ ผู้หญิงจึงมีโอกาที่จะได้เรียนหนังสือน้อยกว่าผู้ชาย (Lor, 1999) เด็กชาวม้งต้องรับรู้ถึงบทบาทของตนเองในครอบครัว ความสัมพันธ์ วิธีการปฏิบัติ ความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัวและเครือญาติ (Moua, 2003) เด็กจะต้องฝึกที่จะหัดรับผิดชอบให้เร็วที่สุดตั้งแต่วัยเด็กกับกิจกรรมในครอบครัว เช่น เด็กผู้หญิงวัย 7 ปีจะเริ่มเลี้ยงน่อง ทำอาหารง่ายๆสำหรับคนในบ้าน ทำสวนและทำงานเย็บปักถักร้อย เด็กผู้ชายวัย 10 ปีเริ่มไปช่วยพ่อแม่ทำงานเกษตรกรรมเด็กชาวม้ง จึงเป็นเด็กที่มีวุฒิภาวะสูงตั้งแต่เล็ก (Vang, 1998)

การศึกษาของ Barney (1967) พบว่ารูปแบบการเลี้ยงดูแบบเผด็จการที่กล่าวมาข้างต้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เห็นได้จากปัจจุบันเด็กชาวม้งที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสวัฒนธรรมหลักในเมือง ความทันสมัย และสื่อสารสนเทศต่างๆ รอบตัวมากขึ้นทำให้การอบรมเลี้ยงดูเปลี่ยนไป โดยปัจจุบันเด็กชาวม้งเริ่มมีการไม่เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ (Vang, 1998) จากงานวิจัยพบว่า ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่และเด็กมีผลต่อการทำให้เด็กหนีออกจากบ้านและประพฤติตนผิดกฎหมายเมื่อเด็กเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น ดังเช่นข่าวที่พบในสื่อสิ่งพิมพ์หรือโทรทัศน์ว่า ชาวม้งเป็นผู้ปลูกฝิ่นมากที่สุดของประเทศไทย ตัดไม้ทำลายป่า การขายสิ่งเสพติด ที่ผิดกฎหมาย ซึ่งถูกสังคมและรัฐบาลไทยตีตราให้เป็นศัตรูของรัฐ หรือผู้บ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติ ข่าวดังกล่าวนับเป็นการสร้างภาพลักษณ์ในทางลบให้กับชาวม้ง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2546) ในทางกลับงานวิจัยของ Vang (1998) พบว่า เยาวชนชาวม้งที่ทำผิดกฎหมายไม่ใช่เป็นเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่สืบเนื่องจากการมีข้อขัดแย้งระหว่างเด็กกับครอบครัวในเรื่องการเลี้ยงดูตามประเพณีที่ตั้งเดิมกับความคิดของเด็กที่มีต่อกระแสวัฒนธรรมในกระแสหลัก Vang ได้เสนอว่าการ

แก้ปัญหาดังกล่าวจึงไม่ใช่เป็นการล้มล้างวัฒนธรรมเดิมของชาวม้ง แต่เป็นการปรับบทบาทการเลี้ยงดูของผู้ปกครองต่อการปรับตัวของเด็กที่ต้องเผชิญและปรับตัวที่จะอยู่กับกระแสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบันควบคู่ไปกับการอยู่กับกระแสวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ซึ่งถ้าวัฒนธรรมของชาวม้งได้รับการยอมรับและผสมผสานเข้ากับกระแสวัฒนธรรมหลักในเมือง จะทำให้เด็กชาวม้งรู้สึกว่าได้ได้รับการยอมรับจากสังคม โอกาสที่เด็กจะกระทำตนผิดกฎหมายก็จะน้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Baumrind, Maccoby & Martin, Lamborn, Schaefer and Becker ที่พบว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมบุคคลของเด็กเยาวชนในด้านความสามารถทางสังคม ปัญหาพฤติกรรมและการปรับตัว การปรับตัวทางอารมณ์และสังคม การเป็นยูวอาชญากร ตลอดจนการใช้สารเสพติด(สุภาพรรณ โคตรจรัส, 2545)

ประเทศไทยได้มีผู้พัฒนาแบบสำรวจรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ Baumrind เป็นอย่างมากและนำมาศึกษาว่ากันอย่างแพร่หลาย อาทิ สารภี ยืนยง (2541) เพชรรัตน์ จันทศ (2542) ผู้วิจัยนำแบบสำรวจรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของ พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ ที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้นตามแนวคิดและงานวิจัยของ Baumrind (1991 อ้างถึงในพรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์และคณะ, 2545) มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง โดยศึกษา 4 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ แบบเอาใจใส่ แบบควบคุมแบบตามใจ และแบบทอดทิ้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยนำไปใช้ในการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล

คำถามวิจัย

1. แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งเป็นอย่างไร
2. ผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง ที่มีปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก แตกต่างกันมีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง ได้แก่ แบบเอาใจใส่ แบบควบคุม แบบตามใจ และแบบทอดทิ้ง
2. เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร คือ ผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งที่มีสถานภาพเป็นพ่อและแม่ ลุงและ/หรือ ป้า ปู่และ/หรือย่า ที่ดูแลเด็กอายุ 3-6 ปี อยู่ในปี 2559 ในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน จังหวัดเชียงใหม่
2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และปัจจัยที่ส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่

2.1 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดู ได้แก่

- 1) แบบเอาใจใส่
- 2) แบบควบคุม
- 3) แบบตามใจ
- 4) แบบทอดทิ้ง

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) ระดับการศึกษา
- 4) สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

นิยามศัพท์

แบบแผนการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง รูปแบบในการปฏิบัติสัมพันธ์และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กอายุ 3-6 ปี โดยแบ่งออกเป็น 4 แบบ ได้แก่

การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ คือ การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองอนุญาตให้เด็กมีอิสระ มีพฤติกรรมที่เหมาะสม ตามวุฒิภาวะและพัฒนาการของเด็ก แต่จะต้องกำหนดกฎระเบียบและมีการกระตุ้นให้ปฏิบัติตามกฎ มีการพูดคุยสื่อสารสองทางที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน มีการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ ให้ความอบอุ่นต่อเด็ก พร้อมทั้งยอมรับฟังความคิดเห็นสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของครอบครัวหรือการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ให้ความเสมอภาคมีสิทธิเท่าเทียมกัน และมีการอธิบายให้เหตุผลของการเรียกร้องพฤติกรรมแก่เด็ก หากเด็กปฏิบัติตามผู้ปกครองจะตักเตือน แนะนำหรือให้รางวัลเป็นการตอบแทน มากกว่าการลงโทษเมื่อเด็กไม่ปฏิบัติตามกฎ

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม คือ การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองมีความเข้มงวดสูงมีการวางกฎระเบียบที่เคร่งครัด เพื่อเรียกร้องพฤติกรรมจากเด็ก ตั้งมาตรฐานชัดเจน โดยไม่มีความยืดหยุ่น ให้ความสำคัญต่อการเชื่อฟัง ซึ่งไม่สนับสนุนการสื่อสารสองทาง มีการจำกัดอิสระและความ

เป็นตนเองของเด็กตามอคติและความต้องการของผู้ปกครองเป็นหลัก รวมไปถึงมีการข่มขู่และลงโทษเด็ก เมื่อเด็กไม่ปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้ปกครองคาดหวังไว้

การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ คือ การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองปล่อยให้เด็กปฏิบัติในสิ่งต่างๆตามความต้องการของเด็ก หลีกเลี้ยงการเรียกร้องพฤติกรรมจากเด็ก มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์เพียงเล็กน้อย อดทนและยอมรับพฤติกรรมของเด็กที่ไม่เป็นไปตามวัย และไม่ขัดใจเด็ก ผู้ปกครองให้ความอบอุ่นพอประมาณและให้เด็กมีบทบาทในการสื่อสารมากกว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ยอมรับในการตัดสินใจที่ไม่มีวุฒิภาวะของเด็ก ให้ความลำเอียงเข้าข้างเด็ก ใช้การลงโทษน้อยเมื่อเด็กไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ

การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง คือ การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองไม่สนใจปล่อยประหละเลยไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ไม่มีการกำหนดกฎระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ใด ไม่เรียกร้องพฤติกรรมอะไรจากเด็ก และไม่ใส่ใจ ให้เด็กมีอิสระโดยไม่มีการสนับสนุนจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ไม่ได้รับการใส่ใจ ถูกเหินห่างทางอารมณ์ ถูกทอดทิ้ง และมีการสื่อสารน้อย ยึดความต้องการของผู้ปกครองเป็นใหญ่เป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงตัวเด็ก มีการลงโทษทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูเด็ก ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสภาพภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นแนวทางให้ผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก
2. เป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำองค์ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ไปเผยแพร่ ให้คำแนะนำในการอบรมเลี้ยงดูเด็กกับกลุ่มผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง

บทที่ 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิจัย โดยกำหนดสาระสำคัญ ประกอบด้วยหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1 การอบรมเลี้ยงดูเด็ก

- 1.1 ความหมายและความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 1.2 หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 1.3 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- 1.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

2. วิถีชีวิตของกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

- 2.1 ความเป็นมาของชาวเขาเผ่าม้ง
- 2.2 ระบบเครือญาติ
- 2.3 วัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณี
- 2.4 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยในประเทศ
- 3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1.1 ความหมายและความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1.1.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

นักวิชาการได้กล่าวในเรื่องความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้
 สุมณ อมรวิวัฒน์ และคณะ (2534) ได้สรุปความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่า หมายถึง ลักษณะวิธีการต่างๆ ที่ผู้เลี้ยงดูใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ดูแลเด็ก อบรมสั่งสอนเด็ก และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก รวมทั้งการปฏิบัติตัวของผู้เลี้ยงดู และความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเด็ก
 รติชน พีรยสร์ (2543) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู สามารถแบ่งความหมายออกเป็น 2 ส่วน คือ การอบรม และการเลี้ยงดู

การอบรม หมายถึง การแนะนำสั่งสอนให้ความรู้ ให้แนวคิดแนวปฏิบัติ ถ่ายทอดบุคลิกภาพ ค่านิยม ตลอดจนการทำตัวเป็นแบบอย่างในเรื่องต่างๆ ให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์

การเลี้ยงดู หมายถึง การดูแลในเรื่องอาหาร ดูแลสุขภาพ ดูแลเรื่องความเป็นอยู่เพื่อสนองความต้องการของเด็ก เลี้ยงดูส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาการทั้งปวงทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามวัยอันเหมาะสม

การอบรมเลี้ยงดูจึงหมายถึง การแนะนำสั่งสอนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เลี้ยงดูส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน

Hoghughi และ Long (2004) ได้ให้ความหมายการอบรมเลี้ยงดูว่า เป็นกิจกรรม เฉพาะที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการและการอยู่รอดของเด็ก โดยเน้นเรื่องของกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการและให้การศึกษา มากกว่าไปเน้นที่ตัวบุคคลที่เลี้ยงดูเด็ก ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันเด็กจากภัยอันตรายต่างๆ และ ด้านการเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุขคนธ์ (2550) ได้สรุปความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่าหมายถึง การตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก การถ่ายทอดวัฒนธรรม ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความหวังของสังคม ตลอดจนการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาที่ตัวอย่างรอบด้าน คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา

ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดู ความหมายถึงกระบวนการหรือวิธีการที่พ่อแม่ผู้ปกครอง เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน เอาใจใส่ ตอบสนองตามความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้และความหวังของสังคมให้กับเด็ก สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.1.2 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูนับว่าเป็นภาระที่พ่อแม่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาให้เด็กได้เจริญเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม พ่อ แม่เป็นบุคคลที่เอาใจใส่อย่างใกล้ชิด บทบาทของพ่อแม่ที่มีต่อลูก คือ การให้ความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดตั้งแต่แรกเกิดนั้นจะช่วยให้เด็กเติบโตทางร่างกาย จิตใจ สังคม ได้อย่างเต็มที่และดีที่สุด ได้มีนักวิชาการได้กล่าวในเรื่องความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้

วรารณ รักรวิชัย (2540) ได้กล่าวไว้ว่า ในการอบรมเด็กให้มีประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวให้เข้าสังคมได้อย่างไม่มีปัญหานั้น การปฏิบัติตนของพ่อแม่ นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง และวิธี การปฏิบัติที่จะช่วยให้การพัฒนาเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่เหมาะสม พ่อแม่ควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ตั้งเป้าหมายในการอบรมเลี้ยงดูลูก ในเด็กอายุ 3-6 ปี จะมีพฤติกรรมชอบเลียนแบบพ่อแม่หรือบุคคลที่เรารัก ดังนั้นพ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่าง
2. รู้จักจิตวิทยาการอบรมเลี้ยงดูลูก การอบรมเลี้ยงดูนั้นอย่างน้อยที่สุดพ่อแม่จะต้องรู้ถึงพัฒนาการขั้นต่างๆ ของเด็กแต่ละวัย โดยยึดถือพัฒนาการ ความสามารถ และความต้องการของเด็กเป็นหลัก นอกจากนั้นจะต้องเอาเวลาใส่ใจในเรื่อง โภชนาการกิน การนอน การขับถ่าย การป้องกันโรค อุบัติเหตุ และการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีด้วย

Freud (อ้างใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559) ได้เน้นถึงความสำคัญในการปลูกฝังบุคลิกภาพวัยเด็กเล็ก โดยกล่าวว่าในช่วง 1-5 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงสำคัญที่เด็กจะมีการพัฒนาบุคลิกภาพมากโดยการเลียนแบบการกระทำของบิดามารดาและผู้ที่อยู่ใกล้ชิด

ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็ก พ่อแม่ผู้ปกครองจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา ปลูกฝังเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่เป็นพื้นฐานของเด็กต่อไป พ่อแม่ผู้ปกครองจึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงแต่ละวัยในชีวิตของเด็ก เพื่อที่จะได้พัฒนาและส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมให้เด็กก้าวไปตามแนวทางที่พึงปรารถนาและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1.2.1 หลักการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองนับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นของชีวิต ผลจากการอบรมเลี้ยงดูจะส่งผลให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นคนดีมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับการวางรากฐานของชีวิตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่ง สุขุม อมรวิวัฒน์ และคณะ

(2534) ได้กล่าวถึงหลักการเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็ก สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) การอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นการปฏิบัติที่ฝังลึกอยู่ในเครือข่ายของกระบวนการทางสังคม พ่อแม่จะเลี้ยงดูเด็กภายในระบบสังคมที่อาศัยอยู่
 - 2) วัฒนธรรมจะเป็นส่วนเสริมความรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จะมีชีวิตอยู่ในแรงขับทางชีววิทยาและวัฒนธรรม ซึ่งก็คือตัวป้อนยันถึงการใช้แรงขับของชีวิตอย่างเหมาะสมและเพียงพอ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมจะเป็นผู้เลือกช่วงของประสบการณ์ของแต่ละบุคคล
 - 3) การอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละวัฒนธรรมจะแตกต่างกันมาก ซึ่งความแตกต่างในการอบรมเลี้ยงดูนี้ถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และเป็นผลจากค่านิยมทางสังคม วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน
 - 4) การอบรมเลี้ยงดูเด็กไม่เพียงแต่จะทำให้ชีวิตของเด็กเล็กๆ ที่ต้องอาศัยการพึ่งพาได้เจริญเติบโตและพัฒนาแต่ยังมีส่วนอนุรักษ์แต่ละกลุ่มชนและแต่ละสังคม สำหรับการรักษาคุณภาพที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อความจำเป็นต่อการอยู่รอด
 - 5) วิธีการเลี้ยงดูเด็กที่มีประสิทธิภาพต่างมีหลากหลายวิธีในทุกสังคม แต่พัฒนาการทางจิตวิทยาและสังคมของเด็กจะเป็นไปอย่างเหมาะสมหากพ่อแม่เลี้ยงดูเด็กดังนี้
 - 5.1) ยอมรับต่อความผาสุกของเด็กและรับผิดชอบความต้องการของพวกเขา
 - 5.2) มีความคาดหวังที่เหมาะสมกับวัยเด็ก
 - 5.3) สร้างโครงสร้างในชีวิตของเด็กในรูปของสิ่งแวดล้อมที่ทำนายได้อย่างมีเหตุผล
 - 5.4) อนุญาตให้เด็กมีบทบาทในการตัดสินใจของครอบครัว
 - 5.5) รับฟังทัศนะของเด็กและอธิบายการกระทำของพ่อแม่ในวิธีที่จะทำให้เด็กเข้าใจ
 - 5.6) อนุญาตให้เด็กแก้ไขปัญหาเองเมื่อเป็นไปได้โดยตั้งสถานการณ์ที่เชื่อให้เกิดความสำเร็จ
 - 5.7) ช่วยพัฒนาระบบค่านิยมรวมกัน
- หลักสำคัญของพ่อแม่ที่จะทำให้พ่อแม่มีศักยภาพในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวของพ่อแม่ ได้แก่

1) การรับรู้ (Perceptiveness) พ่อแม่ไวต่อการรับรู้และตระหนักถึงสิ่งที่ลูกต้องการสื่อสาร ถ้าพ่อแม่เข้าใจในสิ่งที่ลูกร้องขอและตอบสนองได้ไว เด็กก็จะพัฒนาได้ดี เช่น การเข้าใจในความต้องการของลูก อารมณ์ลูก มีความเชื่อมั่นในตัวลูก ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการรับรู้ของพ่อแม่คือปัจจัยด้านจิตใจ เช่น พ่อแม่อยู่ในภาวะซึมเศร้า กังวล หดหู่ สับสน เครียด พ่อแม่ขัดแย้งกัน พ่อแม่ยุ่งเรื่องทำมาหากิน ไม่มีเวลาให้ลูก เป็นต้น

2) การตอบสนอง (Responsiveness) พ่อแม่ตอบสนองด้วยความรักและความรู้สึกที่ดี ปรับตัวเองให้เข้ากับความต้องการของลูก ส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพเพื่อให้ลูกเติบโตและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ด้วยความเชื่อมั่นและมีคุณภาพ อุปสรรคของพ่อแม่ต่อการตอบสนองความต้องการของลูก คือ ความเครียดส่วนตัว ความเครียดที่เกิดจากปัจจัยทางสังคม ความคิดความเชื่อที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ ความคาดหวังสูงหรือต่ำเกินไป และคาดหวังว่าลูกต้องแสดงความสัมพันธ์ทางบวกต่อตนเอง

3) ความยืดหยุ่น (Flexibility) พ่อแม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้เหมาะสม เช่น มีความอดทน ให้ออกาสลูกแสดงความคิดเห็น มองโลกแง่ดีใจดีมีเมตตา อุปสรรคที่ส่งผลให้พ่อแม่ยืดหยุ่นกับลูกได้ยากคือ พ่อแม่ขาดทักษะในการจัดการอารมณ์ของตนเอง ขาดทักษะการแก้ไขปัญหาที่ดี และสื่อสารหรือต่อรองไม่เป็น

หลักสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูให้มีคุณภาพ พ่อแม่ต้องมีวิธีการที่เหมาะสม เช่น มีการรับรู้ไวเกี่ยวกับตัวเด็ก รับฟังความคิดเห็นต่างๆ ของเด็ก ให้เด็กมีบทบาทในการตัดสินใจร่วมกับครอบครัว ให้เด็กได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ตอบสนองเด็กด้วยความรัก เป็นต้น และพ่อแม่ยังต้องรู้จักจัดการกับอารมณ์ของตนเองเพื่อตอบสนองกับเด็กได้อย่างเหมาะสม ในการเลี้ยงดูยังมีเรื่องของวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง วัฒนธรรมช่วยส่งเสริมความรู้ต่างๆ ให้กับเด็ก ทำให้เด็กในแต่ละวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันซึ่งเกิดมาจากการเลี้ยงดู

1.2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ และณัฐชานา พวงทอง (2560) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับระบบครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวมีความเป็นระบบ ในลักษณะหน่วยรวมความเป็นหน่วยครอบครัว (family unit) ที่เกิดจากหน่วยย่อยหลายๆ หน่วยที่มีความสัมพันธ์กันมารวมกัน ทั้งนี้โดยที่หน่วยรวมที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ มีคุณสมบัติแตกต่างไปจากผลรวมของหน่วยย่อยทั้งหมด และการเปลี่ยนแปลงในหน่วยย่อยแต่ละหน่วย จะมีผลกระทบต่อหน่วยรวมทั้งหมด โดยมีมุมมองต่างๆ ดังนี้

1) มุมมองในแง่ขององค์ประกอบภายใน ระบบครอบครัวประกอบขึ้นด้วยระบบย่อยของบุคคล หรือสมาชิกในครอบครัว เกิดเป็นระบบใหญ่ที่มีขอบเขตและการจัดระบบภายในแตกต่างไปจากลักษณะ ของแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวตาม

สถานภาพและบทบาท โดยที่ครอบครัว มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ตลอดเวลา จึงมีการกำหนดค่านิยม บทบาท เฉพาะในครอบครัว ทำให้เกิดองค์กรย่อยหรือระบบย่อย ขึ้นในครอบครัว ซึ่งสามารถจำแนกตามบทบาทที่ สังคมกำหนด และแต่ละระบบย่อยทำหน้าที่เฉพาะ ได้แก่

1.1) ระบบย่อยคู่สามีภรรยา (spouse subsystem) เป็นระบบที่มี บุคคล 2 คน มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของคู่สมรส และในลักษณะที่ร่วมกันเป็นบิดามารดา

1.2) ระบบย่อยบิดามารดาและบุตร (parent-child subsystem) เป็นระบบย่อยที่มีการ แสดงบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาที่พึงแสดงต่อบุตร และที่บุตรแสดงต่อบิดา มารดา

1.3) ระบบย่อยพี่น้อง (sibling subsystem) เป็นระบบย่อยที่ลูกๆ สัมพันธ์กันเอง โดยการแสดงบทบาทหน้าที่ของพี่ของน้อง

1.4) ระบบย่อยอื่นๆ (other subsystem) เป็นระบบย่อยที่มี ลักษณะความสัมพันธ์เฉพาะ เช่น ยายกับหลาน สะใภ้กับมารดาของสามีลูกกับหลาน เป็นต้น

2) มุมมองในแง่ของกระบวนการทำงาน ครอบครัวมีกระบวนการดำเนิน ชีวิตที่เป็นระบบชัดเจน มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับระบบอื่นๆ ได้แก่

2.1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย โครงสร้างหรือองค์ประกอบของ สมาชิกในครอบครัวลักษณะครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ขนาดของครอบครัว ทรัพยากร ของครอบครัว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดำรงชีวิต หรือแม้กระทั่งเป้าหมายของ ชีวิตครอบครัว

2.2) กระบวนการดำเนินชีวิตครอบครัว เป็นการทำงานในลักษณะ ของการทำหน้าที่ตามบทบาทหรือสถานภาพของสมาชิกในครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ในครอบครัวในการใช้ชีวิตร่วมกัน รวมถึงการตัดสินใจและการจัดการทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตของ ครอบครัว

2.3) ผลลัพธ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับครอบครัว สามารถมองในแง่ของ ความสมดุลของครอบครัวในลักษณะของการปรับตัวได้ดี ความผาสุกของครอบครัว หรือปัญหาใน ครอบครัว

2.4) การย้อนกลับ เป็นผลสะท้อนให้เกิดการปรับเปลี่ยนหรือ เปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างในครอบครัว เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าหรือการแก้ปัญหาบางประการ เพื่อให้การดำเนินชีวิตครอบครัวก้าวไปข้างหน้าได้

นอกจากนี้ ระบบครอบครัวมีองค์ประกอบของส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต้องทำความเข้าใจในความหมายร่วมกันให้ชัดเจน เพื่อการทำงานกับครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1) ขอบเขตของครอบครัว (family boundaries) หมายถึง กรอบของระบบครอบครัวที่แยกครอบครัวออกจากระบบอื่นๆ ในสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถแบ่งเป็นขอบเขตแบบปิดและแบบเปิด ขึ้นอยู่กับการยอมรับการเข้า-ออกของข้อมูลจากสภาพแวดล้อมมากหรือน้อย ครอบครัวมีขอบเขตระหว่างบุคคลภายในครอบครัวและระหว่างครอบครัวกับระบบภายนอกอื่นๆ

2) ภาวะสมดุลของครอบครัว (family homeostasis) หมายถึง ความคงที่ของสภาวะการเปลี่ยนแปลงของระบบย่อยต่างๆ ภายในครอบครัว โดยทั่วไปครอบครัวจะอยู่ในระบบสมดุล (homeostatic system) อันเกิดจากความยืดหยุ่นของการปรับตัวของสถานการณ์ต่าง ๆ

3) การปรับตัวของครอบครัว (family adjustment) หมายถึง ความสามารถของครอบครัวในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในสถานการณ์ที่จำเป็น เพื่อให้ครอบครัวอยู่ในสภาวะสมดุลได้

สรุปได้ว่า ระบบครอบครัว หมายถึง การรวมตัวของระบบย่อยของบุคคลในครอบครัว เกิดเป็นระบบใหญ่ที่มีขอบเขตและการจัดระบบภายในแตกต่างกันไปจากลักษณะของแต่ละบุคคล ระบบครอบครัวจะอยู่ร่วมกันตามลักษณะของความสัมพันธ์ทางสายโลหิต การแต่งงานและความผูกพันอื่นๆ ซึ่งสมาชิกมักอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อีกทั้งครอบครัวทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวกลางระหว่างความต้องการของสมาชิกในครอบครัวกับความต้องการและหน้าที่รับผิดชอบที่มีต่อสังคมภายนอก

1.2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1) ทฤษฎีนิเวศวิทยา

Bronfenbrenner (1977 อ้างถึงใน Morrison, 2014) เป็นนักจิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental psychologist) ชาวอเมริกันที่เกิดในรัสเซีย ผู้พัฒนาทฤษฎีนิเวศวิทยาซึ่งมองพัฒนาการของเด็กภายในบริบทของระบบความสัมพันธ์ที่ก่อร่างขึ้นเป็นสภาพแวดล้อม อันประกอบด้วย 5 ระบบ ดังนี้

1. ระบบเล็ก (Micro-system) ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมของเด็กที่ห้อมล้อมด้วยพ่อแม่ ครอบครัว เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน (Peer) สถานเลี้ยงเด็ก โรงเรียน เพื่อนบ้าน ชุมชน เป็นต้น เด็กจะได้รับอิทธิพลและมีอิทธิพลต่อระบบนี้ ตัวอย่างเช่น ในกรณีเด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว (Aggressive) ครูปฐมวัย อาจารย์เริ่มให้มีการใช้ความสัมพันธ์ของเด็กกับหนังสือในการบำบัด (Bibliotherapy) หรือ ในกรณีเด็กบกพร่องทางร่างกาย โรงเรียนก็ต้องอำนวยความสะดวกให้เด็กเข้าถึงชั้นเรียนได้ง่าย

2. ระบบระหว่างกลาง (Meso-system) ประกอบด้วยการเชื่อมโยง (Linkage) หรือปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างระบบ เล็กด้วยกัน อาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับครู ในสหรัฐอเมริกา นโยบายของโรงเรียนที่สนับสนุนการอ่านออก-เขียนได้ (Literacy) ของครอบครัว มีอิทธิพลต่อค่านิยม (Value) ของการอ่านออก-เขียนได้ของเด็กและสมาชิกอื่นๆ ภายในครอบครัว

3. ระบบภายนอก (Exo-system) คือ ระบบสภาพแวดล้อมที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง แต่ก็ยังมีอิทธิพลต่อเด็ก อาทิ เครือข่ายครอบครัว และสถานที่ทำงานของพ่อแม่ ในกรณีที่พ่อแม่ต้องทำงานกะดึก หรือทำงานล่วงเวลา ย่อมมีผลกระทบต่อ การเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็ก อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. ระบบใหญ่ (Macro-system) ประกอบด้วยวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยม (Value) ของสังคม ในภาพรวม ตัวอย่างเช่น ความรุนแรงที่เห็นในสังคมที่สะท้อนผ่านสื่อมวลชน ย่อมกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก โดยที่เด็กจำนวนมากเริ่ม เกรงกลัวต่อความรุนแรง และถูกคุกคามโดยความรุนแรง รวมทั้งมีพฤติกรรมรุนแรงเสียเอง

5. ระบบลำดับเวลา (Chrono-system) ประกอบด้วยอิทธิพล สภาพแวดล้อมของลำดับเวลา และวิถีทางที่กระทบต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก อาทิ ความยากจน พ่อแม่หย่าร้าง และเทคโนโลยี ทุกวันนี้เด็กมีความชำนาญ (Adept) กับการใช้จากเทคโนโลยีในการเรียนรู้และความบันเทิง (Edutainment) และคงดำรงอยู่คู่ไปกับการเจริญเติบโตของเด็ก แต่ละระบบเหล่านี้ (ซึ่งอยู่รอบๆ ตัวเด็ก) ได้รับอิทธิพลและมีอิทธิพลต่อกันและกัน ขึ้นอยู่กับเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกันด้วยภูมิหลังกรรมพันธุ์ (Genetic) อารมณ์ความรู้สึก (Temperament) และลักษณะพิเศษ (Characteristics) สิ่งที่พ่อแม่และนักการศึกษาสนใจคือวิธีการลดอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นลบ และเพิ่มอิทธิพลที่เป็นบวกต่อพัฒนาการของเด็ก

ทฤษฎีนิเวศวิทยา บรอนเฟนเบรนเนอร์ (อ้างใน ทิศนา แชมมณี, 2550) กล่าวว่า ใน การศึกษาสิ่งใดก็ตามโดยเฉพาะเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตจำเป็นต้องศึกษาหรือมองถึงบริบทของสิ่งนั้นด้วย เนื่องจากสิ่งต่างๆ ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพัง แต่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น ซึ่งเรียกว่า “สิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา” หรือ “ecological environment” ซึ่งจัดได้เป็นหลายระบบ ระบบที่ 1 เรียกว่า ระบบไมโคร (micro-system) เป็นระบบที่อยู่ใกล้ตัวมากที่สุด ระบบที่ 2 เรียกว่า ระบบเมโซ (meso-system) เป็นสิ่งแวดล้อมที่ระบบไมโครอาศัยอยู่ ระบบที่ 3 คือระบบเอ็กโซ (exo-system) และระบบที่ 4 เป็นระบบที่อยู่ไกลตัวมากที่สุด เรียกว่า ระบบแมโคร (macro-system) ระบบแมโครจะเป็นระบบที่ครอบระบบเอ็กโซ ระบบเอ็กโซครอบระบบเมโซ และระบบเมโซครอบระบบไมโคร อีกชั้นหนึ่ง จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็กในมุมมองการอบรมเลี้ยงดูคือ

ระบบแมคโคร มีรายละเอียดดังนี้

1. บุคคลในชุมชน ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครองของผู้เรียน ตลอดจนบุคลากรอื่นๆ ในชุมชน อันได้แก่ ผู้บริหารระดับท้องถิ่น นโยบายและการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น
2. ทรัพยากรในชุมชน อันได้แก่ งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน
3. สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชุมชน ซึ่งได้แก่ การเห็นความสำคัญของการศึกษาของนักรการเมืองและคนในชุมชน การมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนการศึกษาของชุมชน เศรษฐกิจในชุมชน รวมทั้งค่านิยม และวัฒนธรรมของคนในชุมชน เป็นต้น

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบตัวเด็กทั้งที่อยู่ใกล้ชิด ที่มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคม มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

Robert R. Sears (1969 อ้างถึงใน Maier, 1978) เชื่อว่าพฤติกรรมของเด็กเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมโดยเฉพาะการเรียนรู้จากครอบครัวที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และการเรียนรู้ของมนุษย์นั้นไม่มีที่สิ้นสุดพัฒนาการของเด็กจะเป็นไปในทางทิศทางใดขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ซึ่ง sears ได้ทำการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวในลักษณะเป็นคู่ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับเด็กมากกว่าพ่อกับเด็กและสนใจศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออก Active behavior ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นปฏิริยาลูกโซ่มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากเหตุและผลที่ต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่
2. เป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองในครั้งที่ 1 จึงกลายเป็นสิ่งเร้าให้เกิด

พฤติกรรมครั้งที่ 2 ปฏิริยาจะเกิดเป็นลูกโซ่ เช่นเสียงร้องไห้ของลูกส่งผลให้แม่ให้นมหลังจากการให้นมของแม่ลูกจะหยุดร้องไห้

ความคิดพื้นฐานในทฤษฎีของ Sears อยู่บนข้อมูลพื้นฐานของการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูและเชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงกระตุ้นหรือแรงขับพื้นฐานได้แก่ 2 ชนิดนี้คือ

1. แรงขับปฐมภูมิได้แก่แรง ขับที่มีมาแต่กำเนิดเช่นความหิวความต้องการทางร่างกายอื่นๆ
2. แรงขับทุติยภูมิได้แก่แรงขับที่ได้รับจากการเรียนรู้ทางสังคมเช่นการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

Sears อธิบายสาเหตุการเกิดพฤติกรรมในทฤษฎีของเขา ดังนี้

1. พฤติกรรมใดพฤติกรรม 1 เป็นทั้งเหตุและผลของพฤติกรรมนั้น
2. พฤติกรรมเกิดขึ้นเพื่อลดแรงขับ

3. พฤติกรรมทุกชนิดถ้าได้รับรางวัลจากเกิดซ้ำอีกแต่ถ้าถูกลงโทษ จะหยุดกระทำซึ่งเป็นไปตามหลักของการเสริมแรง

4. พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงเคยปฐมภูมิจะเชื่อมโยงให้เกิด แรงจูงใจในทุติยภูมิขึ้นและจะช่วยเสริมแรงให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ

5. พฤติกรรมการหย่านม ความคับข้องใจ การพึ่งพาความก้าวร้าว การถือตนตามแบบนิสัยพฤติกรรมเหล่านี้มีแบบแผนพัฒนาการของตนเองและมีผลต่อการพัฒนา พฤติกรรมการเรียนรู้ทางสังคมของมนุษย์

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คือ

1. วุฒิภาวะ
2. อิทธิพลของวัฒนธรรม
3. ความคาดหวังจากสังคม

จากแนวคิดพื้นฐานของ sears อธิบายขั้นพัฒนาการเด็กออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พฤติกรรมเบื้องต้นได้แก่ความต้องการพื้นฐานและการเรียนรู้ ระยะต้นของวัยทารกซึ่งพฤติกรรมในระยะนี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อลดแรงขับปฐมภูมิทั้งสิ้นเช่น ร้องไห้เพราะต้องการนมเพื่อลดความหิวพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ในระยะนี้แรงขับทุติยภูมิยังมีความหมาย ต่อเด็กน้อยมากการตอบสนองพฤติกรรมของเด็กจะเกิดขึ้นตามที่พ่อแม่เป็นผู้วางแผนพฤติกรรมโดย กระบวนการทางสังคมซึ่งพ่อแม่เป็นตัวแทนในการควบคุมพฤติกรรมของเด็กตั้งแต่แรกเกิดการ ตอบสนองแรงขับจะสัมพันธ์กับลักษณะของผู้เลี้ยงดู ทั้งความรู้สึกต่างๆที่พฤติกรรมต่างๆเหล่านั้น เด็กจะเรียนรู้จากความสัมพันธ์ที่เด็กมีต่อพ่อและแม่จะนั้นพัฒนาการของเด็กในขั้นที่ 1 ส่วนใหญ่จะ สะท้อนให้เห็นถึงความรักที่ศนคติความรู้สึกต่างๆของผู้เลี้ยงดูพฤติกรรมเหล่านี้สัมพันธ์กับการให้ความ รักความอบอุ่น

ระยะที่ 2 รูปแบบแรงจูงใจจากสังคมระยะแรกการเรียนรู้นี้โดยครอบครัว จะเป็นศูนย์กลางในระยะพัฒนาการกระบวนการสังคมประกิตเริ่มมีบทบาทต่อการเรียนรู้ของเด็กเด็ก เริ่มเรียนรู้การเสริมแรงทางสังคมซึ่งเป็นแรงขับทุติยภูมิโดยมีผู้เลี้ยงดูจะเป็นคนวางแบบมาตรฐาน พฤติกรรมให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่สามารถยอมรับได้ในสังคม

ระยะที่ 3 แรงจูงใจจากสังคมระยะหลังการเรียนรู้ทางสังคมภายนอกใน ระยะนี้เด็กจะเริ่มออกจากบ้านไปโรงเรียน เด็กจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกในระยะ นี้สิ่งแวดล้อมในสังคมภายนอกจะเริ่มมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็กเด็กจะเป็นอิสระในการ ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออกมากขึ้นเค้าจะใช้สิ่งที่เรียนรู้จากครอบครัวหรือจากผู้เลี้ยงดูไปใช้ในการ ปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตในสังคม

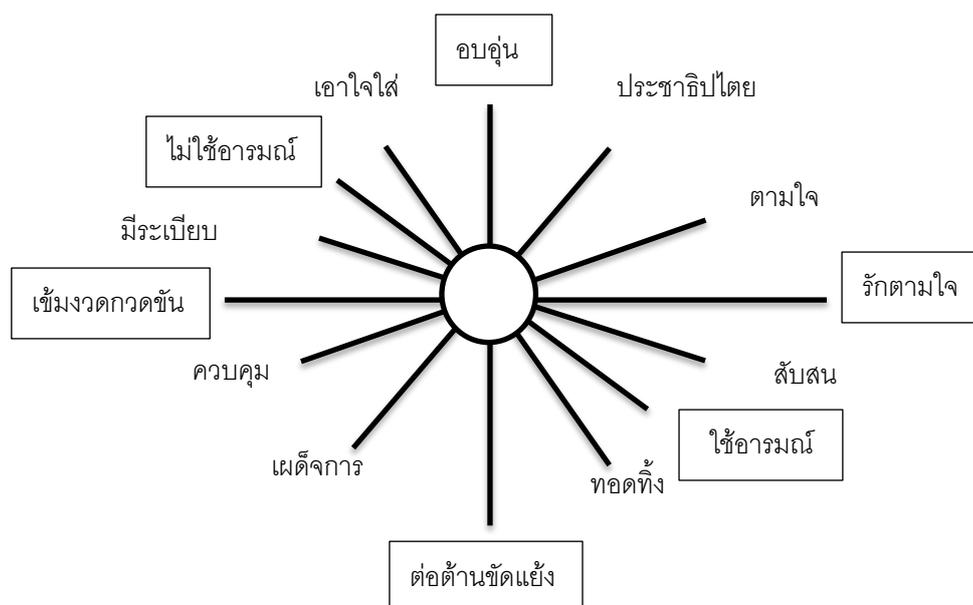
จากการศึกษาทฤษฎีของ Sears พบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อเด็กและพัฒนาการของเด็กเมื่อเด็กโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวก็ยังคงอยู่แม้เด็กจะมีประสบการณ์ที่เรียนรู้จากสังคมภายนอกสังคมในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

นอกจาก Sears ยังมีการศึกษาของนักจิตวิทยาวิเคราะห์การอบรมเลี้ยงดู โดยวิเคราะห์องค์ประกอบการอบรมเลี้ยงดู คือ Schaefer (1959 อ้างถึงใน Darling & Steinberg 1993) ได้มีการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์องค์ประกอบของการอบรมเลี้ยงดูอย่างกว้างขวางการวิเคราะห์องค์ประกอบของการอบรมเลี้ยงดูส่วนใหญ่พบรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างๆจัดอยู่ใน 2 วิธีคือเลี้ยงดู 2 มิติได้แก่รักอบอุ่น-ต่อต้านขัดแย้ง และตามใจ-ควบคุมเข้มงวดทั้ง 2 มิติเป็นอิสระต่อกัน

ต่อมา Becker (1964 อ้างถึงใน Darling & Steinberg 1993) ได้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็นรูปแบบเชิงสมมติฐานสามมิติคือ

1. อบอุ่น/ต่อต้านขัดแย้ง
2. เข้มงวดกวดขัน/รักตามใจ
3. ใช้อารมณ์/ไม่ใช้อารมณ์

แต่ละมิติมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูตามปัจจัยร่วมของมิติต่างๆเช่นการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมผู้เลี้ยงดูจะใช้มิติเข้มงวดกวดขันอบอุ่นน้อยและใช้อารมณ์

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิต่อสมมติฐานพฤติกรรมของแม่กับลูกตามแนวคิด Becker (1964)

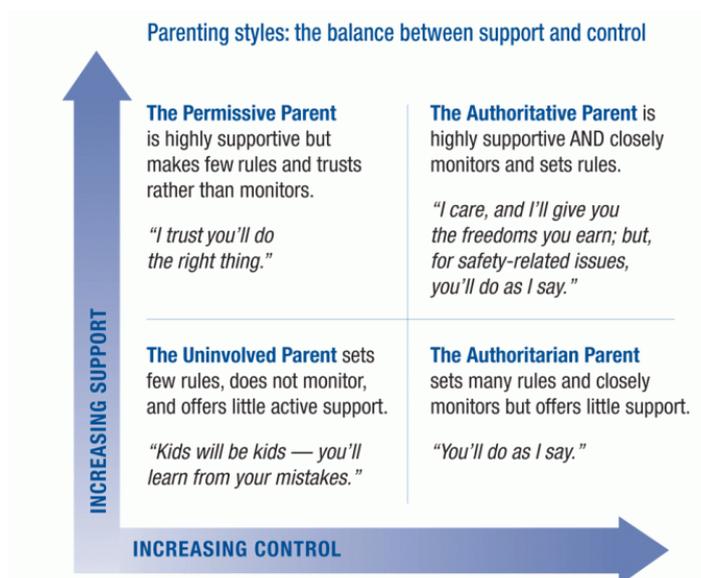
ตามแผนภูมิของเขาซึ่งได้มาจากการตรวจสอบงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกวินัยและพฤติกรรมของแม่เช่นมีติออบุ่นจะประกอบด้วยการยอมรับพอใจเห็นใจเข้าใจเห็นความสำคัญของตัวเด็กใช้คำอธิบายให้เหตุผลในการฝึก วินัยให้คำชมไม่ใช่การลงโทษต่างจากมิติการใช้อารมณ์จะมีลักษณะการขาดการให้เหตุผลใช้อารมณ์เป็นใหญ่และเชื่อว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของแม่จะมาจากการประสมประสานระหว่าง 3 มิตินั้น

สรุปได้ว่า พฤติกรรมของเด็กเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมโดยเฉพาะการเรียนรู้จากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวยังส่งผลต่อเนื่องจนเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่

1.3 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดู

จากงานวิจัยของ Robert R. Sears (1969), Schaefer and Becker (1964) ที่พัฒนาทฤษฎีการอบรมเลี้ยงดูออกมา ต่อมา Dianna Baumrind ได้ทำการศึกษารูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูและทฤษฎีการอบรมเลี้ยงดู Baumrind (1980) ได้ศึกษาค้นคว้ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูอย่างเป็นเวลาานาน กว่า 10 ปี Baumrind ได้มีการพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบ่งเป็น 2 มิติใหญ่คือมิติควบคุมและมิติการตอบสนอง

ที่มา Dianna Baumrind (1980)

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแสดงสองมิติหลักของ Dianna Baumrind (1980)

1) มิติการควบคุม คือการที่บิดามารดากำหนดมาตรฐานสำหรับลูกและเรียกร้องให้เด็กทำตามมาตรฐานตามที่บิดามารดาได้กำหนดไว้แสดงให้เห็นถึงระดับการควบคุมพฤติกรรมบุตรของบิดามารดาในระดับสูงบิดามารดามีความคาดหวังให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตามซึ่งมิติควบคุมจะพบอยู่ในรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมและในรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่

2) มิติการตอบสนองความรู้สึกเด็กคือการที่บิดามารดาหรือผู้ดูแลเด็กตอบสนองต่อความต้องการของเด็กด้วยที่บิดามารดาจะเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้สึกต่างๆของเด็กได้รับการตอบสนองอย่างอบอุ่นและเข้าใจระดับการตอบสนองของบิดามารดาจะส่งผลต่อรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่และแบบตามใจ

ซึ่งจากระดับความเข้มของ 2 มิติทั้งสองที่อธิบาย Baumrind ได้พัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของความแตกต่างในการผสมผสานมิติทั้ง 2 เป็น 4 รูปแบบด้วยกันดังต่อไปนี้

1) การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative) คือการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมต่อพัฒนาการตามวุฒิภาวะของเด็กด้วยที่ผู้เลี้ยงดูจะอนุญาตให้เด็กมีอิสระตามวุฒิภาวะของเด็กแต่ในขณะเดียวกันผู้เลี้ยงดูจะกำหนดขอบเขตพฤติกรรมของเด็กและกำหนดให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตามแนวทางที่ผู้เลี้ยงดูกำหนดไว้ผู้เลี้ยงดูจะแสดงความรักความเอาใจใส่ให้ความอบอุ่นต่อเด็กพร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจเรื่องต่างๆของครอบครัวมีความเสมอภาคมีความเป็นประชาธิปไตยยอมรับในสิทธิ์ซึ่งกันและกันให้การชี้แนะเด็กอย่างมีเหตุอธิบายเหตุผลของการเรียกร้องให้ปฏิบัติตามและการลงโทษเด็กบิดามารดาจะใช้อำนาจเมื่อจำเป็นและมีเหตุผลในการใช้อำนาจที่จะนำไปสู่พัฒนาการที่ดีของเด็กผู้เลี้ยงดูจะไม่ตัดสินใจต่างๆด้วยความต้องการของตนเพียงฝ่ายเดียวแต่ยึดข้อตกลงร่วมกันบิดามารดาจะมีรูปแบบและมาตรฐานการแสดงออกต่อเด็กอย่างชัดเจนจะมีการปรับยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมซึ่งชี้ให้เห็นว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะนี้จะเป็นผู้รู้จักการให้และมีความสามารถในการปรับตัวในสังคมได้ดีมีความไว้วางใจต่อตนเอง

2) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (Authoritarian) คือการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดามีความเข้มงวดเรียกร้องแต่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กโดยสิ้นเชิงมีการจัดระบบการควบคุมและวางกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตามอย่างเข้มงวดด้วยมีการอธิบายน้อยมากหรือไม่มีเลยเด็กต้องยอมรับในคำพูดของพ่อแม่เป็นเป็นสิ่งที่ถูกต้องมีการใช้อำนาจควบคุมโดยวิธีบังคับและลงโทษเมื่อเด็กได้ทำตามความคาดหวังของพ่อแม่มีการปฏิเสธเด็ก ไม่ยอมรับในความคิดเห็นของเด็ก ซึ่งชี้ให้เห็นว่า

เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมจะมีพฤติกรรมที่ชอบเลขนี้สังคมมักจะไม่มีความสุขมีความวิตกกังวลรู้สึกไม่มั่นคงในตนเองขาดความกระตือรือร้นไม่ค่อยมีแรงจูงใจและมีแนวโน้มที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข

3) การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive) คือรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาปล่อยให้เด็กทำสิ่งต่างๆตามการตัดสินใจของเด็กเองโดยไม่มีข้อกำหนดขอบเขตใช้การลงโทษน้อยไม่เรียกร้องหรือควบคุมพฤติกรรมเด็กสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกอารมณ์ได้อย่างเปิดเผย ผู้ปกครองอาจ อาจให้คำปรึกษาหรือพยายามใช้เหตุผลกับเด็กแต่ไม่มีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ผู้ปกครองจะมีความรักความอบอุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของเด็กเสมอให้โอกาสเด็กได้แสดงถึงความคิดหรือมีส่วนร่วมในกฎระเบียบของครอบครัวพยายามใช้เหตุผลกับเด็ก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจมักจะไม่มีศักยภาพตามวุฒิภาวะมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเองต่ำมีลักษณะพึ่งพาผู้อื่นสูงมักมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ตนเอง

4) การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (Uninvolved) คือการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองไม่ให้ความสนใจหรือตอบสนองต่อความต้องการเด็กเลยให้การดูแลเอาใจใส่น้อยมากผู้ปกครองในกลุ่มนี้มักเพิกเฉยต่อเด็ก ไม่มีการเรียกร้องหรือวางมาตรฐานพฤติกรรมใดใดให้กับเด็กผู้ปกครองส่วนใหญ่มกมุ่นอยู่กับปัญหาและความกดดันในชีวิตส่วนตัวจนไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่เด็ก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งจะทำให้เด็กเป็นเด็กก้าวร้าวมีปัญหาในสังคมเข้ากับผู้อื่นได้ยาก

ซึ่งต่อมา ในปี 1991 Baumrind (1991) ได้จำกัดเพียง 3 รูปแบบ โดยตัดการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยออกเนื่องจาก พบว่ามีผู้ปกครองที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยนั้นพบไม่มากเพียงพอเท่ากับรูปแบบอื่นๆ จึงมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูดังนี้

1) Permissive style หรือรักตามใจ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ให้การดูแลอย่างใกล้ชิดอบอุ่นแต่หย่อนในเรื่องของการควบคุมพฤติกรรม การสื่อสารและการคำนึงวุฒิภาวะของเด็ก

2) Authoritarian style หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ควบคุม และคำนึงถึงวุฒิภาวะของเด็กค่อนข้างสูง มีความคาดหวังในตัวเด็กแต่หย่อนในเรื่องความใกล้ชิดและการสื่อสาร

3) Authoritative style เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สุด โดยครอบครัวทำหน้าที่ครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน คือ ให้ความรัก และความอบอุ่นใกล้ชิด มีการอบรมที่ชัดเจน ตอบสนองความต้องการตามวุฒิภาวะของเด็กและมีการสื่อสารระหว่างพ่อแม่และเด็กในเชิงสร้างสรรค์

Maccoby และ Martin (1986 อ้างถึงใน Bee, 1995) ได้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของ Baumrind และพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเพิ่มเติมจาก Baumrind เป็น 4 แบบ ดังนี้

1) การเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (Authoritarian type) คือการอบรมเลี้ยงดูที่มีระดับควบคุมสูงแต่ระดับการยอมรับเด็ก หรือความใกล้ชิดต่อเด็กจะต่ำ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบนี้จะขาดทักษะเชิงสังคม เข้ากับเพื่อนยาก มีความรู้สึกต่อคุณค่าตนเองในระดับต่ำ บางคนมีพฤติกรรมก้าวร้าว และมีปัญหาการเรียน

2) การเลี้ยงดูแบบรักตามใจ (Permissive type) คือรูปแบบการเลี้ยงดูที่ให้ความรัก ความอบอุ่นมากแต่ขาดการควบคุม เด็กจะขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์เข้ากับเพื่อนยาก มักขาดความรับผิดชอบและไม่สามารถพึ่งตนเองได้

3) การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (Authoritative type) เป็นรูปแบบการเลี้ยงดูที่พึงประสงค์เพราะมีผลเชิงบวกต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก เนื่องจากเด็กถูกเลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่นอย่างใกล้ชิด ในขณะที่เดียวกันเด็กอยู่ในความควบคุมดูแลให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เด็กจากครอบครัวประเภทนี้ จะมีความรู้สึกต่อคุณค่าของตนเองในระดับสูง พึ่งพาตนเองได้ดี ให้ความเคารพเชื่อฟังต่อบิดามารดา มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมักประสบความสำเร็จในการเรียน

4) การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Neglecting type) เป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลเชิงลบต่อพัฒนาการเด็กได้มากที่สุด มักส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม ขาดทักษะทางสังคม ไม่มีเพื่อนและล้มเหลวในการเรียน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 5 รูปแบบ คือ

1) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน คือ การที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรัก เอาใจใส่ทุกซอกซอก มีความใกล้ชิดและทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับเด็ก ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน แก่เด็กในสิ่งที่ต้องการทุกอย่าง

2) การอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผล คือ การที่พ่อแม่อธิบายเหตุผลให้กับเด็ก เมื่อต้องการขัดขวางหรือสนับสนุนเด็ก พ่อแม่มีการลงโทษและให้รางวัลแก่เด็กอย่างเหมาะสมมากกว่าใช้อารมณ์

3) การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตใจคือ การที่พ่อแม่ใช้วาจาว่ากล่าวตีเตียนเด็กเมื่อเด็กกระทำความผิด ขู่ว่าจะไม่รัก ตัดสิทธิ์เด็กที่เคยได้รับเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม คือ การที่พ่อแม่ออกคำสั่งให้เด็กทำตาม และคอยควบคุมอย่างใกล้ชิดว่าเด็กจะทำหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำก็จะลงโทษ

5) การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว คือ การที่พ่อแม่ให้โอกาสเด็กทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง ซึ่งพ่อแม่จะเป็นผู้แนะนำและช่วยฝึกฝนให้บ้าง

จากการสังเคราะห์รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ สามารถสรุปรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่สำคัญได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ แบบเอาใจใส่ แบบควบคุม แบบตามใจ แบบทอดทิ้ง

1.4 ปัจจัยที่ผลต่อการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูเด็กจะให้บรรลุผลตาม ความคาดหวังของพ่อแม่ นั้นเป็นไปได้ยากไม่มีวิธีการเลี้ยงดูแบบใดที่ดีที่สุดทั้งนี้เพราะวิถีชีวิตของแต่ละคนแต่ละครอบครัวนั้นแตกต่างกันในด้านของจุดหมาย ความเชื่อและหลักเกณฑ์ต่างๆ ของแต่ละครอบครัว ดังนั้นแต่ละครอบครัวอาจมีวิธีการเลี้ยงดูที่เหมาะสมต่างกัน

วารสารณ รักรัชวิจัย (2540) กล่าวถึงองค์ประกอบปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความแตกต่างของการอบรมเลี้ยงดูดังนี้

- 1) อาชีพของพ่อแม่
- 2) สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย
- 3) ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว
- 4) ประสบการณ์ชีวิตและความมุ่งหวังในความสำเร็จของพ่อแม่
- 5) เวลาว่างของพ่อแม่ที่มีให้กับลูก
- 6) จำนวนลูกและสมาชิกในครอบครัว
- 7) ความเข้มแข็งทางจิตใจของพ่อแม่

จากการศึกษาเอกสารและผลการวิจัยของ จริญญา โครตชนะ (2552) และบัญญัติ สุขเจริญ และคณะ (2559) พบว่ามีปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดู 6 ปัจจัย ดังนี้

1) เพศ

เพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเนื่องจาก เพศหญิงและเพศชายมีความเชื่อ เจตคติและค่านิยมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกัน เพศหญิงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูเด็ก และช่วยพัฒนาระบบการเลี้ยงดูในครอบครัว พอใจและยอมรับบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้เลี้ยงดูเด็กได้มากกว่าเพศชาย นอกจากนี้เพศหญิงและเพศชายมีพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อเด็กแตกต่างกัน เช่น แม่มักจะให้ความสนใจกับลูกชายมากกว่าลูกสาว และพ่อมักจะปฏิบัติต่อลูกสาวอย่างอ่อนโยนกว่าปฏิบัติต่อลูกชาย

2) อายุ

อายุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเนื่องจาก ผู้เลี้ยงดูแต่ละช่วงอายุจะมีประสบการณ์และวุฒิภาวะที่ต่างกัน อายุของแม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเลี้ยงดูเด็ก โดยเมื่อแม่มีอายุเพิ่มขึ้นจะเลี้ยงดูเด็กได้ดีขึ้น แต่ในทางกลับกันแต่ในทางกลับกันเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากปู่/ย่า/ตา/ยาย มีโอกาสที่จะมีพัฒนาการต่ำกว่าปกติเป็น 2 เท่าของเด็กที่เลี้ยงดูโดยพ่อ แม่ เนื่องจากปู่/ย่า/ตา/ยายจะมุ่งไปที่การดูแลด้านร่างกายเป็นหลัก และในบางครั้งจะตามใจและปกป้องมากเกินไป ไม่เข้มงวดกับเด็ก เช่น ส่วนใหญ่มักให้เด็กดูรายการโทรทัศน์โดยไม่มีการกำหนดเวลา ไม่มีการชี้แนะเนื้อหารายการต่าง ๆ ที่เด็กได้ และเมื่อเด็กทำผิดจะใช้การชูให้เด็กกลัวและห้ามปรามโดยไม่บอกเหตุผล ทำโทษด้วยการตี ส่วนใหญ่จะสั่งให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตาม

3) ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเนื่องจาก ระดับการศึกษาช่วยให้แต่ละบุคคลมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสาร มีพิจารณาการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็กและสามารถปรับตัวต่อบทบาทการเป็นผู้เลี้ยงดูเด็ก เช่น พ่อ แม่ ที่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จะมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ดังนั้นเด็กที่ถูกเลี้ยงดูจะมีโอกาสมีพัฒนาการอยู่ในเกณฑ์ปกติมากกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูจากพ่อ แม่ ที่จบการศึกษา ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

4) สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

สถานภาพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเนื่องจากปัจจุบันโครงสร้างครอบครัวไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก จึงไม่สามารถจำแนกลักษณะโครงสร้างครอบครัวง่ายๆ ได้ เพียงแค่ครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยวอีกต่อไป มีครอบครัวชนิดอื่นๆ เช่น ครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่

คนเดียวอยู่กับพ่อหรือแม่ ครอบครัวที่มีทั้งพ่อแม่ลูก ครอบครัวที่พร้อมทั้งปู่/ย่า/ตา/ยาย ครอบครัวที่มีทั้งเฉพาะ ปู่/ย่า/ตา/ยายกับหลาน เด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวหลายคนจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากผู้อื่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวนอกเหนือจากพ่อ แม่ ไม่ว่าจะเป็ นปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ซึ่งล้วนมีส่วนต่อการอบรมสั่งสอน การเป็นต้นแบบของเด็กในการดำเนินชีวิตทั้งสิ้น ประกอบกับในวัฒนธรรมไทย เราปลูกฝังให้เด็กเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโสกว่า เคารพ รัก เชื่อฟัง ญาติพี่น้องที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ดังนั้น บุคคลที่อยู่ในครอบครัวทุกคน จึงมีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

5) อาชีพ

อาชีพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเนื่องจาก อาชีพของพ่อ แม่ มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว และพฤติกรรมที่แสดงออกต่อเด็กตามระดับรายได้และบทบาทหน้าที่ในเวลาทำงานประจำ เช่น พ่อ แม่ที่มีการศึกษาสูงมักประกอบอาชีพที่อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง มีรายได้ปานกลางถึงมาก พ่อ แม่ให้ความสนใจกับแรงจูงใจและการแสดงความคิดเห็นของเด็ก จะเน้นให้เด็กรู้จักควบคุมตนเอง พ่อ แม่ที่มีการศึกษาน้อยมักประกอบอาชีพอยู่ในระดับต่ำ มีรายได้น้อย พ่อ แม่จะเน้นให้เด็กเชื่อฟังและยอมปฏิบัติตาม กลุ่มพ่อ แม่ที่รับราชการมีความรู้และส่งเสริมสุขภาพเด็กมากกว่ากลุ่มพ่อ แม่ที่มีอาชีพรับจ้าง

6) รายได้ครอบครัว

รายได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเนื่องจาก รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับเศรษฐฐานะทางสังคม ความเป็นอยู่ การปรับตัว การเผชิญความกดดันต่าง ๆ ของคนในครอบครัว เช่น ครอบครัวที่มีรายได้น้อย ต้องเผชิญกับความยากจน ขัดสน จำกัดรายจ่ายในครอบครัว ทำให้เกิดความกดดันทางด้านอารมณ์ พ่อ แม่จึงมีแนวโน้มที่จะเลี้ยงดูเด็กด้วยการบังคับควบคุมให้เด็ก เคารพ เชื่อฟังตามระเบียบกฎเกณฑ์ของพ่อ แม่ เมื่อเด็กทำผิดจะใช้วิธีการลงโทษทางร่างกาย ไม่อธิบายเหตุผล ไม่มีความสม่ำเสมอในการอบรมสั่งสอน

องค์ประกอบที่แสดงถึงสถานภาพทางสังคมหรือ สถานทางเศรษฐกิจ จะมี 3 ปัจจัยได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นองค์ประกอบที่มองในเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพิจารณาใช้ระดับการศึกษาเป็นตัวแทน ปัจจัยด้าน รายได้ และอาชีพ เนื่องจากปัจจัยด้านการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในที่มีผลต่อความคิดและการกระทำของบุคคลมากกว่าปัจจัยด้านอาชีพและรายได้ ดังนั้น ปัจจัยที่ศึกษาคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

2. วิถีชีวิตของกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

2.1 ความเป็นมาของชาวเขาเผ่าม้ง

ม้ง หรือแม้ว เป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อย้อนหลังไปเกือบ 5,000 ปี ชาวม้งอาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเหลือง ในราวปี 1190 มีเอกสารกล่าวถึงชนพื้นเมืองดั้งเดิม 5 กลุ่มที่รู้จักกันในชื่อชนป่าเถื่อนแห่งน้ำ 5 สาย ได้แก่ แม้ว เย้า ลาว จวง (ชาวไต) และแช่-ลาว ถิ่นกำเนิดของชาวเขาเผ่าม้งไม่สามารถระบุให้ชัดเจนได้ แต่พอจะสืบค้นได้ว่า ชาวม้งอพยพลงสู่ทางใต้ มีการอพยพจากหุหนานตะวันตก และไกวเจาตะวันออกไปสู่บริเวณชายแดนไกวเจา ยูนนาน และเสฉวนทางตะวันตก และไปสู่บริเวณกวางสีและยูนนานทางใต้ในระหว่าง ค.ศ. 1206 – 1911 (ซูพินิจ เกษมณี, 2531) ชาวม้งอพยพเข้าสู่ประเทศไทยประมาณไม่เกิน 200 ปีที่ผ่านมา ชาวม้งกลุ่มแรกที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทย เข้ามาในราวปี ค.ศ. 1840 – 1870 และเข้ามาอาศัยอยู่ใน 3 บริเวณ คือ บริเวณแรกเข้ามาตามแนวเมืองคาย ห้วยทราย เชียงทอง ทางทิศเหนือสุด บริเวณที่สอง คือ แนวสายะบุรี ปัว ทางทิศใต้ลงไป บริเวณที่สามคือ แนวภูคาย – เลย เมื่อเข้ามาถึงเชียงของแล้ว ชาวม้งได้แยกกันไปเป็นสองกลุ่ม

ม้งถือภูเขาเป็นหลักในการเดินทาง ชาวม้งกลุ่มแรกเดินทางไปตามพรมแดนพม่า แล้วลงมาทางทิศใต้สู่เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ชาวม้งกลุ่มที่สองเดินทางมาตามแนวพรมแดนไทย ลาว เข้าเขตทุ่งช้าง ปัว แพร่ เช็กน้อย นอกจากนี้การอพยพครั้งนี้ ยังมีการอพยพอีกครึ่งหนึ่งที่สำคัญ และเกิดในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา คือ มีการอพยพเข้ามาที่จังหวัดตาก กำแพงเพชร และนครสวรรค์ ซึ่งถือเป็นจุดอพยพที่ไกลที่สุดจากแหล่งเดิม และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวม้งที่อยู่ได้มากที่สุดในทวีปเอเชีย (ม้อตแต็ง, 2520) และในปัจจุบันอาศัยอยู่บริเวณภูเขาสูง ช่วงรอยต่อระหว่างประเทศจีน เวียดนาม พม่า ลาวและไทย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2546) ซึ่งมีเอกลักษณ์ของชนเผ่าที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย และภาษาที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากชนกลุ่มอื่น

ม้งนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาในระดับความสูงประมาณ 3,000 – 5,000 ฟุตจากระดับน้ำทะเล และมีความสูงเฉลี่ย 4,000 ฟุต ตามปกติแล้ว ม้งจะพยายามตั้งหมู่บ้านอยู่ในที่ๆ สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นที่ๆ จะหาน้ำได้ง่าย ดังนั้นหมู่บ้านของม้งจึงตั้งอยู่ ณ แหล่งต้นน้ำลำธารหรือหน้าผา การที่ชาวเขาเผ่าม้งตั้งบ้านเรือนอยู่บนยอดเขานั้น ก็เนื่องมาจากการจัดหมู่บ้านให้ถูกตามหลักยุทธศาสตร์สมัยโบราณ คือ การตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาสูงที่มีอาหารเพียงพอ

และสามารถมองเห็นชนกลุ่มอื่นๆ ที่จะมารุกรานได้ แต่สิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลทำให้ม้งเลือกทำเลหมู่บ้าน คือ การปลูกฝิ่น เพราะฝิ่นสามารถปลูกได้งอกงามในระดับความสูงตั้งแต่ 2,500 ฟุตขึ้นไป

แต่ในปัจจุบันจะพบหมู่บ้านม้งในระดับความสูงที่แตกต่างกัน ตั้งแต่พื้นราบไปจนถึงภูเขาสูง ก็เนื่องมาจากหลายหมู่บ้านเลิกปลูกฝิ่น และหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ แทน ความจำเป็นที่ต้องอาศัยอยู่บนภูเขาสูงจึงหมดไป รวมทั้งอัตราการเพิ่มของประชากรของชาวเขาเผ่าม้งมีจำนวนมากขึ้น ทั้งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และจากการอพยพเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน และจากจำนวนประชากรพื้นราบที่รูกำลังขึ้นไป หากที่ทำการกินบนภูเขา ความเข้มงวดของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในด้านการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร จึงทำให้ชาวเขาเผ่าม้งไม่สามารถเลือกพื้นที่ทำการกินและที่อยู่อาศัยได้เหมือนในอดีต ลักษณะบ้านเรือนของชาวเขาเผ่าม้งจะปลูกเป็นโรงคลุมพื้นดิน ใช้พื้นดินเป็นพื้นเรือนยกพื้นสูงเพียงที่นอน ม้งจะเลือกทำเลสร้างบ้านอย่างรอบคอบ โดยจะมีการเสี่ยงทายล่วงหน้าว่าภูมิทำเลตรงนั้นเหมาะที่จะปลูกบ้านหรือไม่ ถ้าไม่เหมาะก็อาจจะมีเหตุเภทภัยได้ เมื่อเลือกได้แล้ว ม้งจะปรับพื้นที่ให้ราบเรียบที่สุดเท่าที่จะทำได้ส่วนที่เป็นพื้นบ้านนั้นจะรดน้ำให้ขึ้นแล้วกระทุ้งดินให้แน่นแข็งราวกับพื้นซีเมนต์วัสดุที่ใช้ในการปลูกสร้างบ้าน เป็นวัสดุที่มีอยู่ในธรรมชาติ ผงบ้านอาจใช้ไม้แผ่นหรือไม้ฟากตั้งเรียงๆ กัน เสาบ้านจะเป็นไม้เนื้อแข็ง วัสดุที่ใช้ทำหลังคาที่ใช้หลายแบบได้แก่ แผ่นเกล็ดไม้ที่ใช้ขวานตากเป็นแผ่นๆ กว้างประมาณ 1 คืบ และยาวประมาณ 1 ศอก หรือใช้ใบไม้มุงหลังคา คือ ใบเหียง, ใบค้อ บางแห่งก็จะมุงด้วยหญ้าคา แต่ในปัจจุบันมีการใช้วัสดุสมัยใหม่ที่หาซื้อได้ในท้องตลาด เช่น สังกะสี, กระเบื้องมุงหลังคา, ปูนซีเมนต์ ฯลฯ ภายในบ้านของชาวเขาเผ่าม้งดั้งเดิมจะมีบริเวณมุมหนึ่งที่ยกพื้นสูงสำหรับเป็นที่นอน อีกมุมหนึ่งจะใช้เป็นที่เก็บพืชผล เช่น ข้าวโพด ฟักทอง อีกมุมหนึ่งของบ้านใช้เป็นมุมสำหรับทำอาหาร และมุมที่เหลืออาจจะยกพื้นใช้เป็นที่นอน ตรงกลางบ้านจะมีเตาไฟก่อที่พื้นดินสำหรับผิงไฟหรือต้มน้ำชา และเป็นที่นั่งคุยรับแขกไปด้วย ส่วนแท่นที่บูชาบรรพบุรุษหรือสิ่งที่เคารพบูชาจะแขวนอยู่บนผนังตรงข้ามกับประตูทางเข้าหน้าบ้าน (Tapp, 1989)

2.2 ระบบเครือญาติ

2.2.1 บุคคลสำคัญ

Tapp (1989) กล่าวว่า ในสังคมของชาวเขาเผ่าม้ง จะมีบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและสถานภาพในหมู่บ้านแบ่งออกได้ดังนี้

1) ผู้นำทางการเมือง คือ หัวหน้าหมู่บ้าน ผู้ช่วยหัวหน้าหมู่บ้าน คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน ผู้นำทางการเมืองเหล่านี้ หมายถึง ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกของชุมชน และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยราชการ มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้แทนของรัฐในการดูแลชุมชนหมู่บ้านให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของรัฐ

2) ผู้นำตามจารีต คือ ผู้นำการอพยพ ผู้อาวุโสของแต่ละแซ่สกุล หมอผี หมอคาถา และหมอยาสมุนไพร

3) ผู้นำการอพยพ จะได้รับเกียรติจากสมาชิกชุมชนในฐานะที่เป็นผู้นำการสร้างหมู่บ้าน สมาชิกทั่วไปจึงให้ความสำคัญ และฟังความคิดเห็นจากผู้นำการอพยพเสมอ

4) ผู้อาวุโสของแต่ละแซ่สกุล มีความสำคัญเป็นตัวแทนของแซ่สกุลนั้นๆ ในชุมชน และเป็นผู้มีความรู้ทางจารีตประเพณีในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของกลุ่มแซ่สกุล

5) หมอผี หมอคาถา และหมอยาสมุนไพร มีบทบาทเป็นผู้ให้บริการทางพิธีกรรมเชิงนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะจิตและให้บริการทางสาธารณสุขมูลฐานแก่ชุมชนเป็นผู้ช่วยวินิจฉัยสาเหตุการเกิดอาการเจ็บป่วย ให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนเพื่อรักษาความเจ็บป่วย ผู้นำตามจารีตในกลุ่มนี้จึงมีบารมีในด้านพระคุณต่อหมู่บ้านชุมชนยอมรับนับถือ และรับฟังคำชี้แนะจากผู้นำกลุ่มนี้

Cooper (1991) กล่าวว่า ชุมชนม้ง มีผู้นำเรียกว่า "tushauzos" โดยได้รับเลือกจากหัวหน้าครัวเรือนในชุมชน หรือเป็นคนแรกที่มาตั้งชุมชน หน้าที่ของผู้นำ คือ การติดต่อกับคนภายนอก โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐบาล และคอยจัดการดูแลให้ที่พักแก่คนม้งนอกชุมชน ที่แวะมาแล้วไม่มีญาติอยู่ในหมู่บ้าน ถ้ามีกรณีขัดแย้งกันภายในชุมชน ผู้นำจะเชิญกลุ่มผู้อาวุโส (laus neeg หรือ notable elders) หรือผู้ชายในตระกูลที่ขัดแย้งกัน มาประชุมที่บ้านของผู้นำชุมชนเพื่อเจรจากัน ในกรณีที่เป็นการขัดแย้งกับชุมชนอื่น โดยเฉพาะชุมชนที่มีไร่ไผ่ม้ง จะเป็นหน้าที่ของผู้นำ บทบาทผู้นำชุมชนเป็นเหมือนสะพานเชื่อมโยงระหว่างม้งในหมู่บ้านกับคนนอกที่ไม่ใช่ม้ง แม้ผู้นำจะเป็นตัวแทนหมู่บ้าน แต่ก็ไม่มีอำนาจตัดสินใจเรื่องราวที่มีผลกระทบต่อหมู่บ้านหรือสมาชิกคนอื่นๆ ที่อยู่นอกครัวเรือนของตน การตัดสินใจจะกระทำโดยกลุ่มผู้อาวุโส ซึ่งจะมีผู้อาวุโสของสายตระกูลหนึ่งที่ได้รับความน่าเชื่อถือมากกว่าคนอื่น ๆ

2.2.2. เครือญาติ

งามพิศ สัตย์สงวน (2538) กล่าวว่า เครือญาติหมายถึง ความสัมพันธ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสายเลือด การแต่งงาน การรวมกลุ่มญาติประเภทต่างๆ ที่มีต่อกันด้วย

ระบบเครือญาติมีหน้าที่สำคัญมากอยู่ 2 อย่างๆ แรก ระบบเครือญาติทำหน้าที่เพื่อการคงอยู่ต่อไปของชั่วอายุต่างๆ ในทุกสังคมเล็กๆ จะได้รับการดูแลเลี้ยงดู ให้การศึกษาเพื่อเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป และหน้าที่อีกอย่างของระบบเครือญาติ คือ การกำหนดคนจำนวนหนึ่งที่ปัจเจกชนต้องพึ่งพาอาศัยและขอความช่วยเหลือ กลุ่มเล็กที่สุดและสำคัญในการให้ความช่วยเหลือกันและกันคือ กลุ่มครัวเรือนที่ประกอบด้วยผู้หญิงคนหนึ่งและลูกๆ และผู้ชายที่เป็นผู้ใหญ่ 1 คน หรือครอบครัวเดี่ยวนั่นเอง นอกจากครอบครัวเดี่ยวแล้ว ยังพบกลุ่มที่ใหญ่กว่าครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยายในสังคมต่างๆ ทั่วโลกด้วย

อุดมชัย องคลสิงห์ (2539) กล่าวว่า ครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้งในประเทศไทยมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ที่มีสมาชิกจำนวนมาก เกี่ยวพันโดยสายโลหิตและโดยการสมรส ครอบครัวขยายประกอบด้วยครอบครัวหน่วยกลาง ตั้งแต่สองครอบครัวขึ้นไปอาศัยอยู่ในเรือนเดียวกัน หรืออยู่คนละบ้าน แต่อยู่ในบริเวณที่เดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและอำนาจในการตัดสินใจสำคัญๆ ของครอบครัวอยู่ที่บุคคลคนเดียวจะเป็นชายผู้อาวุโสสูงสุดเป็นหัวหน้า และเป็นผู้นำครอบครัวครอบครัวขยายของชาวเขาเผ่าม้ง เป็นครอบครัวขยายในแนวนอน อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าครอบครัวร่วมประกอบด้วยครอบครัวหน่วยกลางหลายครอบครัวซึ่งเกี่ยวข้องเป็นพี่น้องกันอยู่รวมกันในครอบครัว เช่น ครอบครัวของพี่ชายและครอบครัวของน้องชายอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ในครอบครัวขยายในแนวนอนหรือครอบครัวร่วมจะประกอบด้วยพี่น้องเพศเดียวกัน และอยู่ภายใต้ผู้มีสิทธิอำนาจหรือหัวหน้าคนเดียว

Boyes (1990) กล่าวว่า ครอบครัวม้งเป็นครอบครัวขยายเป็นหน่วยสังคมพื้นฐานของม้ง การเคารพผู้มีอายุมากกว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ผู้ชายที่อาวุโสที่สุดของครอบครัวมีอำนาจอย่างไม่จำกัดเหนือสมาชิกทุกคนในครอบครัว และผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะอยู่ใต้อำนาจผู้ชาย ผู้ชายม้งสามารถมีภรรยาได้หลายคน การแต่งงานกันภายในตระกูลเป็นสิ่งต้องห้าม การแต่งงานกับคนนอกเผ่ามีน้อยแต่ไม่มีข้อห้าม ชายหญิงม้งสามารถพบปะหาคู่ในช่วงงานปีใหม่ หลังงานปีใหม่ ผู้ชายเป็นฝ่ายขอผู้หญิง หากยินยอมก็จะไปขอกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง หากยังไม่มีเงินแต่งงาน ก็สามารถอยู่ด้วยกันก่อนได้ บางคู่อยู่ด้วยกัน 2-3 ปีจนมีลูกแล้วจึงจัดงานแต่งงาน

Tapp (1989) กล่าวว่า การแต่งงานชาวเขาเผ่าม้งเป็นแบบอยู่กับฝ่ายชายเป็นผลทำให้เกิดครอบครัวขยายที่มีแกน อยู่ที่กลุ่มญาติผู้ชายที่เกี่ยวข้องกันโดยผ่านทางสายเพศชาย ครอบครัวขยายลักษณะนี้เรียกว่า ครอบครัวขยายฝ่ายชาย (patrilocal extended family) ประเภท

ของการสมรสชาวเผ่าม้ง เป็นสังคมที่มีระบบเครือญาติที่นับญาติสายเดี่ยวฝ่ายบิดา (patrilocal descent groups) ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มเครือญาติของฝ่ายพ่อ และสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นชาย มรดกตกทอดและการสืบตำแหน่งต่างๆ จะไปจากพ่อไปยังลูกชาย และใช้แซ่สกุลของบิดา ผู้ชายม้งเมื่อแต่งงานจะนำภรรยาเข้ามาอยู่ในครัวเรือนของพ่อเขา แต่ขณะเดียวกันสมาชิกที่เป็นหญิงเมื่อแต่งงานแล้วจะออกไปอยู่อาศัยกับพ่อแม่ของสามีความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่ใกล้ชิดกันของม้งพิจารณาได้จากศัพท์ 3 คำ คือ คนแซ่เดียวกัน ลูกพี่ลูกน้อง และนับถือผีสายเดียวกัน ชาวม้งถือว่าผู้ที่มีแซ่สกุลเดียวกันเป็นพี่น้องม้งด้วยกัน แซ่ม้งเท่าที่พบหลายจังหวัด ได้แก่ แซ่ย่าง ว่าง ลี ฉาง หาง หมั่ว โซ่ง กือ ท่อ เฮ่อ เฒ่า และหวือ ชาวม้งแซ่ย่างที่จังหวัดเชียงใหม่ ถือว่าชาวม้งแซ่ย่าง ที่จังหวัดตาก เป็นพี่น้องกัน ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ญาติกันโดยตรง เพราะอยู่ในกลุ่มแซ่เดียวกัน เป็นกฎหมายกำหนดไม่ให้ชาย และหญิงม้ง ที่มีแซ่เดียวกันแต่งงานกัน เป็นระดับความสัมพันธ์ในทางสังคมของม้งทุกๆ ไป ผู้ที่มีแซ่เดียวกัน อาจจะมีนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันหรือไม่ก็ได้ หรือ อาจจะมีแซ่สกุลย่อยคนละสายก็ได้ “ลูกพี่ลูกน้อง” หมายความว่า เป็นกลุ่มที่มีแซ่สกุลเดียวกันและเป็นญาติพี่น้องกัน เป็นความสัมพันธ์อีกระดับหนึ่ง มีความใกล้ชิดกันมากกว่าระดับ “คนแซ่เดียวกัน” ความสัมพันธ์ในระดับสามารถจะปรึกษาหารือ ให้คำแนะนำซึ่งกันและกันได้ แต่บางกลุ่มถึงแม้จะมีแซ่เดียวกัน แต่ก็อาจจะทำพิธีกรรมบางอย่างร่วมกันไม่ได้ เพราะนับถือผีบรรพบุรุษไม่เหมือนกัน “นับถือผีเดียวกัน” เป็นความสัมพันธ์ทางสายเลือดที่ใกล้ชิดกันมากที่สุด เพราะนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน ในความหมายนัยสำคัญ ชาวเขาเผ่าม้งถือว่า กลุ่ม เป็นพี่น้องกัน นับถือเป็นญาติกันจริงๆ เป็นความสัมพันธ์ที่เข้มข้นมาก ให้ความช่วยเหลือช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ และจริงใจ เช่น ให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ ช่วยเรื่องแรงงาน หรือให้ยืมพื้นที่ทำกิน ให้ยืมเงินโดยไม่คิดดอกเบี้ย และช่วยเหลือในเรื่องประกอบพิธี ม้งถือว่า ผู้ที่นับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน สามารถจะตาย และจัดพิธีกรรมงานศพในบ้านของกันและกันได้ โดยปกติชาวม้งจะหลีกเลี่ยงไม่ให้ญาติพี่น้องของตนไปตายในบ้านเรือนผู้อื่น

สรุปได้ว่า ระบบเครือญาติของชาวเขาเผ่าม้งในประเทศไทยมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ที่มีสมาชิกจำนวนมาก เกี่ยวพันโดยสายโลหิตและโดยการสมรส และอำนาจในการตัดสินใจสำคัญๆ ของครอบครัวอยู่ที่บุคคลคนเดียวจะเป็นชายผู้อาวุโสสูงสุดเป็นหัวหน้าและเป็นผู้นำครอบครัวครอบครัวขยายของชาวเขาเผ่าม้ง ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสเป็นอย่างมาก มีอำนาจตัดสินใจเรื่องราวที่มีผลกระทบต่อหมู่บ้านหรือสมาชิกคนอื่นๆ ที่อยู่นอกครัวเรือนของตน การตัดสินใจจะกระทำโดยกลุ่มผู้อาวุโสและมีความน่าเชื่อถือมากกว่าคนอื่น ๆ และให้ความสำคัญกับเพศชายหรือ

ครอบครัวขยายฝ่ายชาย ประเภทของการสมรสชาวเผ่าม้ง เป็นสังคมที่มีระบบเครือญาติที่นับญาติสายเดียวคือฝ่ายบิดา ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มเครือญาติของฝ่ายพ่อ และสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นชาย มรดกตกทอดและการสืบตำแหน่งต่างๆ จะไปจากพ่อไปยังลูกชาย และใช้แซ่สกุลของบิดา ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาในกลุ่ม ที่มีสายเลือดเดียวกันกับฝ่ายชาย เนื่องจากชาวเขาเผ่าม้งเป็นครอบครัวขยายฝ่ายชาย

2.3 วัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณี

2.3.1 ภาษา

Boyes (1990) กล่าวว่า ม้งมีแต่ภาษาพูดแต่ไม่มีภาษาเขียนภาษาม้งที่พูดกันในประเทศไทยแบ่งเป็นภาษาถิ่นย่อยที่สำคัญ 2 ภาษาถิ่นคือ ภาษาม้งจื้อวะ (Hmong Njua) หรือในภาษาไทยเรียกว่า ภาษาม้งน้ำเงิน ม้งดำ ม้งเขียว หรือม้งลาย และภาษาม้งเดื่อะ (Hmong Daew) หรือในภาษาไทยเรียกว่า ภาษาม้งขาว

ภาษาม้งในประเทศไทยแบ่งออกเป็นภาษาถิ่นย่อยที่แตกต่างกัน 2 ภาษาถิ่น แต่ชาวม้งที่พูดภาษาถิ่นย่อยคนละถิ่นก็สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจ โดยต่างฝ่ายต่างใช้ภาษาของตนเอง เพราะว่าภาษาม้งทั้ง 2 ภาษาถิ่นมีลักษณะคล้ายกันทั้งด้านระบบเสียงและระบบไวยากรณ์

เนื่องจากภาษาม้งมีแต่ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน จึงได้มีผู้สนใจ และพยายามคิดประดิษฐ์ภาษาเขียนในภาษาม้ง มีทั้งที่ใช้ตัวสัญลักษณ์ที่คิดขึ้นเอง ใช้ตัวอักษรภาษาไทยและใช้ตัวอักษรโรมัน และตัวอักษรม้งที่ใช้อักษรโรมันเป็นที่ยอมรับใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันนี้

2.3.2 ความเชื่อ

อุดมชัย อองคสิงห์ (2539) กล่าวว่า ม้งนับถือผี โดยเชื่อว่าผีจะอยู่ทุกหนทุกแห่งเช่น ต้นไม้ ภูเขา นา ไร่ และอื่นๆ หมอผี(มีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อกับผี คนที่มาเป็นหมอผีนั้นได้รับการสืบทอดจากปู่ย่าตายายและได้รับการคัดเลือกจากผีด้วย หมอผีมีหน้าที่รักษาคนที่ป่วยไข้ไม่สบาย ดูดวง ปลูกเสกเครื่องรางของขลังและอื่นๆ ดังนั้นม้งจึงนับถือและเคารพหมอผีเป็นอย่างมาก

ชูพินิจ เกษมณี (2531) กล่าวว่า ชาวเขาเผ่าม้ง มีความเชื่อทางศาสนาที่ถ่ายทอดกันมาตามประเพณี ก็คือ การนับถือวิญญาณ (Aminism) นับถือผีต่างๆ ทั้งผีบรรพบุรุษและผีที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในการนับถือผีนั้นอาจจัดได้เป็นหลายระดับ ดังนี้

- 1) ฝิระดบเทพหรือเทวดา จัดเป็นผู้สร้งสรรพสิ่งท้งปวง และเป็นผู้ดูแลโลก
ท้งหมดเป็นผู้ตัดสินความดี – ชั่วของมนุษย์ กำหนดอายุมนุษย์
 - 2) เน้ง จัดเป็นฝิฝายที่คอยต่อสู้กับฝิร้าย และฝิเน้ง มีบทบาทสำคัญในการรักษาคน
เจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของขวัญวิญญาณ
 - 3) ต้า เป็นฝิทั่วไป จะให้ท้งคุณและโทษ และแบ่งย่อยออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ก็คือ
 - 3.1) ฝิเรือน เป็นฝิที่อยู่ในบ้านเรือนของชาวเขาเผ่าม้งได้แก่ ฝิประตู ซึ่งเป็นผู้
ปกปักรักษาท้งคนและสัตว์ในครัวเรือนให้สมบูรณ์แข็งแรง ฝิเสา เป็นฝิที่สิงสถิตอยู่ที่เส้านบ้านของม้ง,
สิเกะ เป็นฝิที่อยู่ประตูด้านใน ช่วยให้ทำมาหากินเจริญ หิ้งฝิ เป็นหิ้งฝิประจำตัวของหมอดีทรง, ฝิเตา
ไฟใหญ่ เป็นผู้ให้ความอบอุ่นแก่คนในบ้านทำให้ผู้อาศัยมีความสุข และฝิบรรพบุรุษ ได้แก่พ่อแม่ ปู่ย่า
หรือบรรพบุรุษในสายผู้ชายที่ล่วงลับไป จะเป็นส่วนหนึ่งของฝิเรือนด้วย และจะสิงสถิตอยู่ที่คานซึ่ง
พาดระหว่างเสาด้านห้องนอนที่อยู่ชิดประตูหน้ากับเสาด้านตรงข้ามหรือด้านหิ้งฝิ และเป็นคานที่
ใช้เป็นท้วางพาดชั้นลอยเหนือหัวด้วย แต่ก็มีผู้กล่าวว่าฝิบรรพบุรุษอยู่ที่ส่วนปลายของเสาดฝิ
 - 3.2) ฝิทั่วไป เป็นฝิที่อยู่ในที่ทั่วไป เช่น ฝิป่า ฝิน้ำ ฝิจอมปลวก ฝิถ้ำ เป็นต้น
นอกจากนี้ยังมีฝิประเภทเร่ร้อน ซึ่งถูกจัดว่าเป็นเพราะอดอยากหิวโหย คนที่ตายลงโดยไม่มีญาติพี่น้อง
ทำพิธีศพให้ หรือตายแบบฝิไม่มีญาติขาดการทำพิธี วิญญาณก็จะล่องลอยไปเรื่อยๆ ไม่สามารถไปเกิด
ใหม่ได้ ฝิพวกนี้เป็นฝิให้โทษมากกว่าให้คุณ เมื่อคนไปทำผิดหรือแม้ไม่ทำผิดต่อฝิเหล่านี้ บางครั้งก็ถูก
กลั่นแกล้งได้ความเชื่อในเรื่องวิญญาณของชาวเขาเผ่าม้ง ทำให้เชื่อว่ามนุษย์เราโดยทั่วไปจะ
ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญคือ ร่างกาย กับ วิญญาณ หรือขวัญ ดังนั้น เมื่อคนเราเกิด เจ็บป่วย จึง
เกี่ยวข้องกับ 2 ส่วนนี้ เป็นสำคัญ และโดยทั่วไป ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านมักจะถูกวินิจฉัยใน
เบื้องต้นว่า เกิดจากขวัญหรือวิญญาณหลุดออกจากร่างไปด้วยสาเหตุต่างๆแต่กรณีที่น่าใจว่าความ
เจ็บป่วยนั้นเป็นเรื่องทางร่างกายมากกว่าเรื่องขวัญวิญญาณ ก็จะรักษาด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การใช้ยา
สมุนไพร เป็นต้น นอกจากนี้ชาวเขาเผ่าม้งมีความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดอีกด้วย
- ซูพินิจ เกษมณี (2531) ได้กล่าวว่าในสังคมของชาวเขาเผ่าม้ง ยังมีข้อพิงหลีกเลียง
มากมายหลายประการ บางเรื่องหากฝิฝืนกระทำไป อาจถูกปรับได้ แต่บางเรื่องที่ไม่รุนแรงถึงขั้นปรับ
แต่ก็สร้งความรู้สึกวิตกกังวลให้แก่ผู้ที่ยังเชื่อและปฏิบัติกันอยู่ ดังนี้
- 1) ความเชื่อเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

1.1) เมื่อหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียงเกิดโรคระบาดหรือโรคติดต่อร้ายแรง หมอผีจะประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า ไจ้หย่อ หรือ ไจ้ แปลว่า การห้ามเข้าหมู่บ้าน หมายความว่าห้ามคนเข้าออกจากหมู่บ้านตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ โดยจะทำขุ่มประตูด้อมเส้นทางเข้าหมู่บ้านทุกสาย ซึ่งมีเฉลวหรือกิ่งไม้สด ปักลงกลางเส้นทางตรงขุ่มประตูดั้น แสดงว่าหมู่บ้านนี้ห้ามผ่านเข้าสู่หมู่บ้าน เพราะเชื่อกันว่าอาจนำผีร้ายเข้าสู่หมู่บ้านด้วย

1.2) ผู้ที่จะเข้าสู่บ้านเรือนของชาวเขาเผ่าม้ง ควรหลีกเลี่ยงในสิ่งต่อไปนี้

1.2.1) ไม่พึงเหยียบหรือนั่งบนธรณีประตู

1.2.2) ห้ามใช้ของมีคมสับ ฟัน หรือตอกตะปู ลงบนเสาผี

1.2.3) ห้ามข้ามเตาไฟเล็กและไม่ควรยื่นเท้าและถ่มน้ำลายเข้าไปในเตาไฟ

1.2.4) ห้ามกอบขี้เถ้าออกจากเตาไฟทั้ง 2 แห่ง

1.2.5) ห้ามนำของหนักทับเตาไฟใหญ่

1.2.6) ไม่ควรวางฟิงของ หรือแขวนสิ่งของไว้ที่หิ้งผี

1.2.7) ไม่ควรนำสัตว์หรือสิ่งของมาผูกแขวนที่เสาประตูหน้า

1.2.8) ไม่ควรเข้ายังห้องนอนของคนในบ้าน โดยไม่ได้รับอนุญาต

1.2.9) ถ้าเห็นหน้าประตูบ้านมีเฉลว หรือกิ่งไม้สดปักอยู่ อย่าเพิ่งก้าวผ่าน

เข้าบ้าน เพราะบ้านนั้นอาจอยู่ในระหว่าง “การห้ามเข้าบ้าน” หรือ “ไจ้” ซึ่งมีหลายชนิดที่ห้ามคนภายนอกเข้าบ้าน ดังนั้นเพื่อความแน่ใจควรร้องถามคนในบ้านให้รู้แน่เสียก่อน

2) ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด

หญิงมีครรภ์หรือชายที่มีภรรยากำลังมีครรภ์ไม่ควรเข้าไปในบ้านที่มีแม่ลูกอ่อน ในขณะที่อยู่ไฟ เพราะเชื่อกันว่าจะทำให้หญิงที่กำลังมีลูกอ่อนนั้นไม่มีน้ำนมให้ลูกกิน เนื่องจากเด็กในท้องของผู้มาเยือนหรือเด็กในท้องของภรรยาผู้มาเยือนจะแย่งน้ำนมไปหมด และถ้าหากพลังแฝดออกกระทำลงไป วิธีแก้คือผู้มาเยือนจะหยิบข้าวสารขึ้นมาหยิบมือหนึ่ง เขาใส่ถ้วยและกล่าวว่า เขาขอแบ่งน้ำนมไว้ให้สำหรับเด็กที่นี่

3) ความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานและการเกี่ยวพาราฮี

3.1) ชายหนุ่มม้งต้องไม่เกี่ยวพาราฮีหรือเลือกคู่แต่งงานกับหญิงสาวแซ่สกุลเดียวกันไม่ว่าจะมีความห่างไกลทางเครือญาติเพียงใด

3.2) ชายหนุ่มไม่บังคับเกี่ยวพาราฮีหญิงสาวเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่

3.3) ห้ามชายหนุ่มและหญิงสาวที่ยังมิได้แต่งงานมีความสัมพันธ์ทางเพศภายในบ้านเพราะจะทำให้ผีเรือนโกรธ

3.4) หญิงสาวที่ยังมิได้แต่งงาน แต่ตั้งครรภขึ้นมา ห้ามไม่ให้คลอดบุตรในเรือนของบิดาตน ดังนั้นบิดาจะต้องสร้างห้องต่อจากตัวบ้านเพื่อให้บุตรสาวได้ใช้เป็นที่คลอดบุตร

3.5) ในกรณีที่พบเห็นการฉุดสาว คนนอกไม่พึงเข้ายุ่งเกี่ยวกับ แม้ว่าจะได้รับการร้องขอจากฝ่ายหญิงให้ช่วยเหลือ

3.6) การฉุดสาว ห้ามกระทำในบ้านของหญิงสาวโดยเด็ดขาด จะต้องรอหรือหลอกให้หญิงสาวออกมานอกตัวบ้านเสียก่อน จึงจะฉุดได้ เพราะการฉุดสาวในบ้านถือว่าการผิดผี ถ้ากระทำลงไปจะต้องเสียค่าปรับ

3.7) ในกรณีที่หนุ่มต่างถิ่นมาฉุดสาว ห้ามมิให้ฉุดพักอาศัยนอนในบ้านที่มีโชติญาติแซ่สกุลเดียวกัน หากในหมู่บ้านนั้นไม่มีญาติแซ่สกุลเดียวกัน และถือผีตัวเดียวกัน ก็จำเป็นต้องทำขุมข้าวคราวขึ้นนอนค้ำกลางปาก่อนที่จะเดินทางถึงบ้านของชายหนุ่มเอง

4) ความเชื่อเกี่ยวกับการตาย

4.1) เมื่อเข้าไปในงานศพภายในบ้าน ไม่ควรกล่าวคำว่า “เหม็น” ในบ้าน

4.2) เพลงแคนที่ใช้เป่าบรรเลงในงานศพ ห้ามนำมาเป่าบรรเลงเล่นในโอกาสอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการตาย โดยเฉพาะภายในบ้านคนเพราะถือกันว่าไม่เป็นสิริมงคล

4.3) กลองที่ใช้ในงานศพ จะมี 2 ลักษณะคืออย่างแรกเป็นกลองที่มีฝักกลองและทำขึ้นใช้ถาวร โดยการสืบทอดสู่รุ่นลูกต่อๆ กันมาและจะต้องทำพิธีเช่นฝักกลองทุกปี หมู่บ้านหนึ่งอาจจะมีกลองนี้เพียงใบเดียว เมื่อบ้านใดมีศพเข้าจะยืมกลองนี้มาใช้และส่งคืนให้เมื่อเสร็จงาน กลองนี้ไม่อาจตีเล่นได้ในยามปกติ กลองอีกชนิดหนึ่งเป็นกลองซึ่งทำขึ้นใช้ชั่วคราวเฉพาะงานศพเท่านั้น เมื่อใช้เสร็จแล้วจะต้องทำลายทิ้ง ไม่นำกลับมาใช้อีก มักจะเป็นในกรณีที่ทั้งหมู่บ้านไม่มีกลองจริงๆ ใช้เลย จึงต้องทำขึ้นใช้เอง การตีกลองมีความหมายเพียงประการเดียวคือ ใช้ตีในงานศพ ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงอย่างยิ่งกับการตีกลองชนิดใดๆ เล่นเพื่อความสนุกสนานเนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ที่ไม่เป็นมงคล หรือหากจำเป็นต้องใช้กลองประกอบงานรื่นเริงควรจะกล่าวคำขออนุญาตจากคนเฒ่าคนแก่เสียก่อน เพื่อความสบายใจของพวกเขา

4.4) การแบกหามหรือนำศพไปฝัง ห้ามนำผ่านกลางหมู่บ้านจะต้องเดินลัดเลาะอ้อมหมู่บ้านไป เพราะถือว่าไม่เป็นสิริมงคล

4.5) ห้ามรบกวนหรือทำลายหลุมฝังศพเพราะการรบกวนผู้ตายอาจทำให้ครอบครัวและลูกหลานที่อยู่ข้างหลังของเขาประสบความเดือดร้อนต่างๆ ได้ตามความเชื่อของเขา

5) ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารและการดูแลสุขภาพ

5.1) ห้ามผู้หญิงให้นมตนเองแก่เด็กที่มีไข้ลูกของตนเอง

5.2) ผู้ชายของแซ่สกุลหลี ห้ามกินม้าม ผู้ชายสกุลย่าง ห้ามกินหัวใจ

5.3) หญิงตั้งครรภ์พึงหลีกเลี่ยงการเอื้อมหยิบของบนที่สูง

5.4) หญิงหลังคลอด จะห้ามกินอาหารบางประเภทซึ่งเหมือนและแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละท้องถิ่น แต่ส่วนใหญ่จะหลีกเลี่ยงอาหารที่มันมากๆ อาหารที่มีรสเค็มมากๆ พืชผักบางชนิดและห้ามกินน้ำเย็น

5.5) อาหารที่ไม่นิยมให้เด็กกินส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความเชื่อมากกว่าสุขภาพ ได้แก่

5.5.1) หัวไก่ จะทำให้เป็นเด็กหัวแข็ง

5.5.2) กระจเขาะ จะทำให้เป็นคนโง่

5.5.3) ตับไก่ จะทำให้โง่และดื้อ

5.5.4) ไล่ไก่ จะทำให้ถูกจับมัดจับขังเมื่อโตขึ้น

5.5.5) เลือดไก่ จะทำให้เป็นคนหน้าแดง เวลาหาคนผิดจะถูกกล่าวโทษ

ก่อน

5.5.6) ขาไก่ท่อนล่าง จะทำให้มือโตเป็นหนุ่มไปเที่ยวสาวจะถูกหนุ่มอื่นชิง

ตัดหน้าไปก่อน

5.5.7) ปีกไก่ช่วงปลาย จะทำให้เมื่อเด็กโตเป็นสาว โอกาสแต่งงานมีน้อย เพราะเหมือนปลายสุดของปีกไก่

5.5.8) ตูดไก่ จะทำให้ชอบหัวเราะ โดยไม่มีเหตุผล

5.5.9) นกตัวดำๆ เล็กๆ จะทำให้เด็กเมื่อโตขึ้นต้องเร่ร่อนจากบ้านไปเรื่อยๆ ตัวคนเดียวเหมือนนกนั้น

5.6) ชาวม้งไม่นิยมให้อาหารพืชผักบางชนิดแก่ผู้ป่วย และสำหรับผู้ที่มีบาดแผลจะไม่ให้กินอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์

5.7) ชาวเมืองไม่นิยมนำสัตว์สี่ขาเข้ามาฆ่าเลี้ยงแขก อาหารที่ไม่นิยมนำมาเลี้ยงแขก จะมีความเชื่อผิดเพี้ยนกันไปบ้างในแต่ละพื้นที่ และอาจเป็นการรับเอาความเชื่อจากวัฒนธรรมอื่นมาใช้ร่วมด้วยก็มี อาหารเหล่านี้ได้แก่ ไข่ หอยขมหรือหอยจู้บ เนื้อเป็ด

5.8) หมอผีบางคนจะมีอาหารต้องห้ามเฉพาะตัวซึ่งอาจไม่เหมือนกัน

5.9) ชาวเมืองจำนวนมากไม่เต็มใจส่งผู้ป่วยเข้าโรงพยาบาล ก่อนที่จะได้ทำพิธีบอกกล่าวผีเรือนก่อน

5.10) ชาวเมืองที่เคร่งครัดไม่นิยมให้บุตรหลานถอนฟันเพราะถือว่าเป็นการถอนขวัญเงินขวัญทอง

5.11) ขณะที่หมอผีเข้าทรงกำลังประกอบพิธี ห้ามคนและสัตว์ เดินผ่านหน้าเต็ดขาดเพราะจะเป็นการทำลายพิธีให้เสียไป

6) ความเชื่อเกี่ยวกับมารยาททางสังคม

6.1) บุคคลอื่นไม่ควรก้าวข้ามธรณีประตูเข้าบ้านของชาวเมืองโดยไม่ร้องขออนุญาตเสียก่อน

6.2) เมื่อเป็นแขกรับเชิญในงานเลี้ยง ไม่ควรเข้านั่งโต๊ะโดยที่เจ้าภาพยังไม่ได้ร้องเชิญ เพราะเจ้าภาพจะเป็นผู้จัดสรรที่นั่งให้ตามลำดับความสำคัญของแขก

6.3) ขณะเข้าร่วมในงานเลี้ยงเป็นพิธีการ ไม่สมควรที่แขกจะรินสุราดื่มเอง

6.4) ในงานเลี้ยงเป็นพิธีการไม่สมควรอย่างยิ่งที่แขกจะปฏิเสธโดยสิ้นเชิง เมื่อเจ้าภาพรินสุราให้ หากดื่มไม่ได้จริงๆ จำเป็นต้องขอร้องให้คนอื่นช่วยดื่มจอกของตนแทนให้

6.5) เมื่อได้รับเชิญเป็นแขกร่วมรับประทานอาหารกับชาวเมืองในโอกาสใดๆ ก็ตาม ไม่ควรร้องขอข้าวหรือกับข้าวเพิ่มเติม เพราะเป็นการแสดงนัยถึงความบกพร่องของเจ้าภาพ เนื่องจากเป็นหน้าที่ของผู้คอยให้บริการอยู่แล้ว ที่จะต้องคอยตักเติมทั้งกับข้าวและข้าว จนกว่าแขกจะวางช้อนเอง และขอตัวลุกจากโต๊ะอาหารไป

6.6) โดยจารีตประเพณี ผู้หญิงไม่ควรเข้าร่วมโต๊ะอาหารพร้อมกับผู้ชายในการเลี้ยงแขกหรืองานเลี้ยงเป็นพิธีการต่างๆ จะต้องรอให้ผู้ชายเสร็จจากการดื่มกินเสียก่อนจึงถึงรอบของผู้หญิง

6.7) ผู้หญิงไม่ควรรินสุราเสนอให้ชายและผู้ชายก็ไม่ควรรับจอกสุราจากหญิง เพราะเป็นการแสดงนัยถึงการเชื่อเชิญทางเพศ

6.8) ในฐานะคนแปลกหน้า เมื่อขอเข้าพักค้างคืนในบ้านมั่ง ไม่ควรเลือกมมุนนเอง ควรปล่อยให้เป็นที่ของเจ้าของบ้านเสนอบริเวณที่นอนให้

6.9) ในระหว่างวันฉลองปีใหม่ ห้ามกวาดบ้าน เพราะถือว่าเป็นการกวาดเอาสิ่งที่ดีสิ่งเป็นมงคลต่างๆ ออกจากบ้านไป

6.10) ไม่ควรจับศีรษะของผู้อื่น หากไม่สนิทสนมกันจริงๆ

6.11) ไม่ควรเดินข้ามหน้าบุคคลอื่น หากจำเป็นควรกล่าวคำขอภัยด้วย

7) ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามโชคกลาง

7.1) ชาวเมืองจำนวนมากเชื่อถือการดูฤกษ์ยามและพวกเขาจะต้องดูฤกษ์ยามที่เหมาะสมในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การติดต่อธุรกิจการค้า การเดินทาง การเข้าหาผู้ใหญ่ การเจรจา คดีความ การรักษาการเจ็บป่วย การกำหนดพิธีต่างๆ

7.2) สัตว์ป่าบางชนิดเข้าหมู่บ้านถือว่าเป็นลางไม่ดีสำหรับหมู่บ้าน

7.3) ในระหว่างเดินทางไปเพื่อจุดมุ่งหมายใดๆ ก็ตาม หากมีสัตว์ป่าขวางหรือ ตัดหน้าถึง 3 ครั้ง เขาจะล้มความตั้งใจและหันกลับบ้าน เพราะถือว่าเป็นลางไม่ดีจะต้องรอเวลาใหม่ต่อไป

Cooper (1991) กล่าวว่า ชาวเมืองมีความเชื่อเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ ทำให้วิญญาณพอใจ การเข้าทรง ความเชื่อเกี่ยวกับผี ในทัศนะของเมืองมีความหมายกว้าง หมายรวมทั้งวิญญาณ และพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ แบ่งออกเป็น ผีดี ประกอบด้วยผีบ้าน ที่อยู่ในส่วนต่างๆ ของบ้าน ช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในบ้าน ได้แก่ ผีประจำเสาเอกของบ้าน ผีประจำบริเวณเตาไฟ ผีประจำบริเวณบ้านส่วนที่ทำพิธีกรรม ผีประจำบริเวณส่วนข้างบนเหนือเตาไฟ ผีประจำชื่อประตูหน้าบ้าน เหนือประตูจะมีผ้าแดงติดไว้และมีเหรียญติดอยู่ ผ้าแดงนี้จะเปลี่ยนใหม่ทุกปีในช่วงปีใหม่ ผีประจำห้องนอน สามีภรรยา ผีแห่งความร่ำรวยและอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีผีเกี่ยวกับยา ผีแห่งความอุดมสมบูรณ์ สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณคนตาย เมืองแบ่งวิญญาณคนตาย ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกจะเดินทางไกลไปเกิดใหม่ ส่วนที่สองอยู่ที่หลุมศพ และส่วนสุดท้ายจะขึ้นไปเป็นอมตะบนสวรรค์ซึ่งเป็นบรรพบุรุษคอยดูแลปกป้องลูกหลานในโลกมนุษย์ ชาวเมืองเชื่อว่า มนุษย์มีวิญญาณหรือขวัญในร่างกายหลายดวง ขณะนอนหลับวิญญาณหรือขวัญจะออกจากร่างไปเที่ยวเล่น ได้มีการแบ่งวิญญาณที่ขอบท้องเที่ยวออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ขวัญนก ขวัญต้นไม้ ขวัญวัว ขวัญสัตว์ตัวผู้ที่อยู่ในต้นสน ขวัญของเงา การแบ่งขวัญเป็นสัตว์ พืช และภาพลักษณ์ของมนุษย์ เป็นไปตามการแบ่งโลกธรรมชาติของเมือง แต่

ละส่วนของร่างกายอาจจะมีขวัญมากกว่าหนึ่ง เมื่อเดินทางออกจากร่างกาย ขวัญจะมีรูปเป็นแมลงมีปีกตัวเล็กๆ การออกไปนอกร่างกายนั้น บางครั้งขวัญอาจจะไปไกลจนหลงทาง หรืออาจจะถูกผีร้ายจับไว้ หรือบางครั้งถ้าตกใจ ขวัญก็อาจจะออกจากร่างกายไปไกล ที่เรียกว่า "ขวัญหาย" ทำให้เจ้าของขวัญไม่สบาย เจ็บป่วย และอาจตายได้ ดังนั้นจึงต้องทำพิธีเรียกขวัญให้กลับคืนมายังเจ้าของ การให้เด็กหรือผู้ใหญ่ที่เจ็บหนักสวมสร้อยเงินก็เพื่อผูกขวัญไว้กับร่างกาย นอกจากเรียกขวัญคนเจ็บแล้วในเด็กเกิดใหม่และเจ้าสาวก็ต้องทำพิธีเรียกขวัญด้วย

Tapp (1989) กล่าวว่า ชาวม้งมีความเชื่อเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งหรือฮวงจุ้ย ม้งเชื่อว่าทำเลที่ฝังศพมีผลต่อคนในหมู่บ้านและลูกหลาน หลักการของฮวงจุ้ยคือ ภูเขาสองลูกที่ทอดต่อจากเทือกเขาหลักแสดงถึงลักษณะหญิงชาย ภูเขาฝั่ง "ซ้าย" ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือหมายถึง ผู้ชาย และฝั่ง "ขวา" ด้านทิศตะวันตกหมายถึงผู้หญิง ภูเขาที่เป็นตัวแทนผู้ชายต้องสูงกว่าภูเขาที่เป็นตัวแทนผู้หญิง เพราะจะทำให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข ม้งเชื่อว่า เทือกเขาหลักเป็นเส้นเลือดมังกร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แสดงความอุดมสมบูรณ์

2.3.3. การแต่งกาย

ชูพินิจ เกษมณี (2531) กล่าวว่า ชาวเขาเผ่าม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีการแต่งกายซึ่งมีลักษณะเฉพาะตามการแบ่งกลุ่มย่อย ดังนี้

1) Hmong Njua คือ ม้งดำ ม้งน้ำเงิน ม้งเขียว หรือม้งลาย ม้งกลุ่มนี้จะเรียกตัวเองว่า ม้งจื้อวะ มีลักษณะของการแต่งกายดังนี้

ผู้ชาย นิยมใช้ผ้าสีดำหรือน้ำเงินเข้ม เสื้อแขนยาวจรดข้อมือ ขลิบขอบข้อมือด้วยผ้าสีฟ้า หรือน้ำเงิน ชายเสื้อสั้นระดับเอวเป็นเสื้อแบบไม่มีคอ ปกسابเสื้อด้านขวาจะป้ายเลยมาทับซีกซ้ายของตัวเสื้อ ตลอดแนวسابเสื้อจะใช้ด้ายสีและผ้าสีปักลวดลายต่างๆ กางเกงสีเดียวกับเสื้อมีลักษณะขากว้างมากแต่ปลายขาแคบลง ส่วนที่เห็นได้เด่นชัด คือ เป้ากางเกงจะหย่อนยานลงมาจนต่ำกว่าระดับเข่า รอบเอวจะมีผ้าสีแดงเคียนทับกางเกงไว้ ผ้าแดงผืนนี้จะมีความยาวประมาณ 4-5 เมตร ที่ชายทั้ง 2 ข้าง ปักลวดลายสวยงาม การพันผ้าแดงนี้จะพันหลายทบและห้อยชายทั้งสองไว้ด้านหน้าอวลวดลายปัก

ผู้หญิง เสื้อสีดำแขนยาว จะปักลายไว้ที่ปลายแขน สิบเสื้อ และปกเสื้อ ส่วนกระโปรงเป็นผ้าใยกล้วยาทแล้วเขียนลาย ย้อมด้วยสีกรม ชายกระโปรงจะปักลายแล้วนำมาต่อกับผ้าที่เขียนลายแล้วตัวกระโปรงใช้ผ้าประมาณ 7 เมตร จะจับจีบเล็กๆ มีความละเอียดมาก

กระโปรงจะนุ่งโดยการพันแล้วมัดนอกจากนี้จะมีผ้ามัดเอว โดยใช้ผ้ากว้างประมาณ 1 ฟุต ส่วนความยาวนั้นขึ้นอยู่กับความสูงของแต่ละคน ผ้าชิ้นนี้ปักด้วยลวดลาย ส่วนบนทั้ง 2 ซ้างจะมีสายต่อยาวๆ เพื่อใช้สำหรับพันเอว ส่วนปลายของสายทั้งสองข้างนี้ จะปักด้วยลายและติดฟูด้วยไหมพรม นอกจากนี้ยังมีถุงน่องด้วย วิธีการแต่งกาย จะสวมเสื้อก่อนแล้วสวมกระโปรงทับ ก่อนที่จะพันด้วยผ้าพันเอว ก็จะใช้ผ้าดำพันรอบหนึ่งก่อน แล้วจึงพันด้วยผ้ามัดเอว โดยให้ผ้าที่มีลายปักนั้นอยู่ด้านหน้า ใช้สายพันรอบเอวแล้วผูกให้พู่ห้อยอยู่ข้างหลัง สวมถุงน่อง

2) Hmong Daew หรือที่คนไทยเรียกว่าม้งขาว แต่เรียกตัวเองว่า ม้งเดือมีลักษณะของการแต่งกายดังนี้

ผู้ชาย เสื้อเป็นสีน้ำเงินเข้มหรือดำ แขนยาวจรดข้อมือ ขลิบขอบข้อมือด้วยผ้าสีฟ้าหรือน้ำเงิน ชายเสื้อมักจะสั้นกว่าแขนน้ำเงินเป็นเสื้อไม่มีคอปกเช่นกัน สาบเสื้อด้านขวาป้ายทับด้านซ้าย ลวดลายที่ปักตามแนวสาบเสื้อมักจะไม่กินเนื้อที่มากเท่าแขนน้ำเงิน กางเกงเป็นสีเดียวกับเสื้อเป็นทรงกางเกงจิ้งมอเห็นแตกต่างจากแขนน้ำเงินอย่างชัดเจนที่เอวจะมีผ้าแถบเดียวกับแขนน้ำเงินคาดทับกางเกงและอาจมีเข็มขัดเงิน คาดทับอีกชั้นหนึ่งซึ่งปัจจุบันนิยมใช้เข็มขัดหนังด้วยเหมือนกัน

ผู้หญิง เสื้อสีดำแขนยาว มีลวดลายที่ปลายแขน สาบเสื้อและปกเสื้อม้งขาวจะไม่นุ่งกระโปรง แต่จะนุ่งกางเกงแบบกางเกงแบบจีน นอกจากนี้ในช่วงเทศกาลปีใหม่เท่านั้น หญิงม้งจึงจะนุ่งกระโปรงที่ทำจากใยกล้วยชาสีชาวล้วน มีเครื่องประดับเพิ่มเติมเป็นเครื่องเงิน มีสายสะพายเฉียงไหลทั้ง 2 ซ้าง ม้งขาวจะมีผ้ามัดเอวสองชั้น 2 ชั้น คือชั้นหน้าและชั้นหลัง ชั้นหลังนั้นจะไม่ปักลวดลาย แต่ชั้นหน้านั้นจะปักลวดลายอย่างสวยงาม ชั้นหน้าจะมีขนาดกว้างและยาวกว่าชั้นหลัง นอกจากนี้หญิงม้งขาวยังสวมหมวกซึ่งมีลักษณะเป็นทรงกระบอก ปักลายไว้ด้านหน้า เวลาสวมจะนำวางบนศีรษะแล้วใช้ตัวหนีบผมยึดติดผมกับหมวก หญิงม้งขาวยังสวมถุงน่องคล้ายหญิงม้งน้ำเงิน

2.3.4 ประเพณี

Boyes (1990) กล่าวว่า พิธีกรรมในการเซ่นไหว้ผีที่ชาวบ้านจะต้องกระทำอย่างน้อยปีละครั้ง ชาวเขาเผ่าม้งยังมีประเพณีอื่นๆ ที่สำคัญและผูกพันอยู่กับการเซ่นไหว้ผีนับแต่เกิดจนตาย ดังนี้

ประเพณีฉลองปีใหม่ งานปีใหม่เป็นงานฉลองตามประเพณีที่สำคัญของชาวเขาเผ่าม้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อคนหนุ่มสาว เทศกาลนี้จะเริ่มขึ้นในราวกลางเดือนธันวาคมหลังจากการ

เก็บเกี่ยว ชาวเขาเผ่าม้งก็จะหยุดงานต่างๆ ฉลองปีใหม่อันอย่างพร้อมเพรียง หัวหน้าครัวเรือนจะประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลของชาวเรือน หญิงชายจะนุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่ แต่งกายและประดับด้วยเครื่องเงิน เป็นโอกาสที่จะได้พบปะคุยกัน สำหรับหนุ่มสาวที่ชอบพอกันจะได้มีโอกาสใกล้ชิดกันยิ่งขึ้นจากการจับคู่โยนลูกช่วงโดยฝ่ายหญิงจะอยู่แถวหนึ่ง ฝ่ายชายจะอยู่ในแถว ในแถวตรงข้ามเล่นโยนรับลูกช่วงกันระหว่างคู่ของตนเอง ลูกช่วงฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ทำขึ้น โดยใช้ผ้าดำเย็บเป็นลูกบอลขนาดเท่ากับกำปั้นใช้เศษผ้าตัดข้างในฝ่ายหญิงจะวานให้เพื่อนหญิงนำลูกบอลผ้านั้นไปมอบให้แก่ชายหนุ่มที่ตนจะเล่นด้วย เมื่อชายหนุ่มรับลูกบอลผ้านั้นไว้แล้วเขาจะไปค้นหาหญิงสาวเจ้าของผ้า และจับคู่เล่นโยนรับลูกช่วงกันหากฝ่ายใดแพ้จะถูกปรับเป็นเครื่องประดับหรือผ้าเช็ดหน้า และมักจะมีการถ์ถ่อนกันในเวลากลางคืน ร้องเพลงด้วยกันดังนั้นสิ่งของที่ปรับพนนกันนั้นจะต้องคืนให้เจ้าของทั้งหมดภายหลังจากการที่ร้องเพลงโต้ตอบกันแล้ว การเล่นรื่นเริงในวันปีใหม่นี้อาจขยายเวลาออกไปเป็น 5-7 วัน แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคนในหมู่บ้านด้วย

ประเพณีการเกิด ชาวเขาเผ่าม้งเชื่อว่า การตั้งครรภ์เกิดจากผีพ่อแม่ให้เด็กมา เกิดเมื่อเวลาใกล้คลอด หญิงมีครรภ์จะไม่ไปไหนมาไหนโดยลำพัง ต้องมีเพื่อนไปด้วยอย่างน้อยหนึ่งคน สังคมของชาวเขาเผ่าม้งจะไม่มีผู้ทำหน้าที่หมอดำแยมอย่างเป็นทางการ ฉะนั้นเมื่อเวลาหญิงมีครรภ์จะคลอดนอกจากสามีแล้ว ผู้ที่ช่วยทำคลอด ก็ได้แก่แม่ของสามีหรือญาติเพศหญิง การคลอดบุตรเป็นไปโดยธรรมชาติ หลังจากเด็กคลอดแล้ว ถ้าหากเป็นเด็กชายจะนำรกฝังไว้บริเวณเสากลางของบ้าน ซึ่งเป็นเสาที่มีผีเสือกสถิตอยู่เพราะเด็กผู้ชายควรจะรู้เรื่องผี และถ้าหากเป็นเพศหญิงจะฝังรกไว้ใต้เตียงในห้องนอนของคู่สามีภรรยา นั้น ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้หญิงจะแต่งงานออกเรือนไป ในขณะที่ผู้ชายจะต้องสืบสกุล และรับภารกิจของครอบครัวต่อจากบิดาเมื่อเด็กเกิดได้ 3 วัน บิดาจะทำพิธีตั้งชื่อให้และทำพิธีขอขอบคุณผีพ่อแม่ที่ส่งเด็กมาเกิดในเวลาเดียวกัน พร้อมทั้งบอกกล่าวผีบ้านขอให้คุ้มครองเด็ก และรับไว้เป็นสมาชิกของครัวเรือนและวงศ์ตระกูล ชาวเขาเผ่าม้งเชื่อว่าเด็กที่เกิดมายังไม่ครบ 3 วัน ยังไม่เป็นมนุษย์จึงยังไม่ตั้งชื่อเด็ก เมื่อครบกำหนด 3 วันแล้ว จึงทำพิธีเรียกขวัญและตั้งชื่อเด็ก ซึ่งจะถือว่าเด็กนี้ได้เป็นมนุษย์สมบูรณ์แล้ว แต่ถ้าหากเด็กที่เกิดใหม่ เสียชีวิตลงภายใน 3 วันแรก ก่อนทำพิธีดังกล่าวเขาจะนำศพไปฝังอย่างง่ายๆ ไม่มีพิธีทำบุญศพตามประเพณีแต่อย่างใด

ประเพณีการเกี่ยวสาว ชายหนุ่ม ชาวเขาเผ่าม้งจะไม่เกี่ยวพาหญิงสาวในที่สาธารณะและต่อหน้าผู้คนและโดยเฉพาะต่อหน้าผู้ใหญ่ เพราะจะถือว่าเป็นการไม่ให้เกียรติผู้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อชายหนุ่มพึงพอใจสาวใดจะเกี่ยวพาราฮีกันในเวลากลางคืน และจะไม่ทำกันในบ้านเรือน เพราะถือว่าเป็น

การผิตผี ชายหนุ่มจะรอให้พ่อแม่พี่น้องของหญิงสาวหลับกันหมด ซึ่งเป็นเวลาค่อนข้างแล้ว จึงค่อยแอบไปเรียกหญิงสาวอยู่ข้างฝาदानนอกของตัวบ้าน และพูดจาเกี้ยวพาราสีด้วยเสียงกระซิบ เพื่อจะอ้อนวอนให้หญิงสาวออกมาพบตัวเองข้างนอก หากฝ่ายหญิงจำเสียงได้ว่าเป็นชายหนุ่มที่ตนชอบพอ ก็จะออกจากบ้าน และอาจพากันไปพลอดรักในพุ่มพงไม้ การมีเพศสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงานจึงเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมม้งพวกหนุ่มสาวม้งมีข้อห้ามไม่ให้เกี้ยวพาราสีกับคนแซ่หรือตระกูลเดียวกัน เพราะเป็นพี่น้องกัน หากหญิงสาวม้งเกิดตั้งครรภ์ขึ้นในขณะที่คบหากับชายหลายคน แต่ไม่ทราบว่าตนตั้งครรภ์กับใคร หญิงสาวอาจบอกให้บิดามารดาทราบ เพื่อจะได้หาทางทำแท้ง แต่บางครั้งหญิงสาวอาจบอกชื่อหนุ่มที่เธอรักมากที่สุดว่าเป็นบิดาของเด็กในท้อง หากเป็นเช่นนี้ชายผู้ถูกเอ่ยนามอาจยินยอมแต่งงาน หรือปฏิเสธการแต่งงานโดยยินยอมเสียค่าปรับเพื่อเป็นค่าทำคลอดก็ได้ สำหรับค่าปรับจะมากน้อยเพียงใด คู่กรณีสามารถต่อรองกันได้ หญิงสาวที่ตั้งครรภ์ด้วยเหตุนี้ จะคลอดบุตรในบ้านไม่ได้ ดังนั้นบิดาจึงสร้างกระท่อมเล็กบริเวณใกล้บ้านเพื่อคลอดบุตร ยินยอมให้ลูกสาวของตนกลับเข้าอาศัยในบ้านเดิมได้หลังจากคลอดบุตรได้ประมาณ 1 เดือน

ประเพณีการแต่งงาน ชาวเขาเผ่าม้งมีวิธีการแต่งงานหลายรูปแบบ เช่น การขูด การพาหนี การสู่ขอ และการหมั้นหมายตั้งแต่ยังเป็นเด็ก แต่วิธีการแต่งงานที่นิยมกันมากที่สุดก็คือ การขูดหรือการหนีตามกันเมื่อทำมาหากินจนมั่งมีเงินทอง แล้วจะได้ไปสู่ขอและจัดพิธีแต่งงานในคราวเดียวกัน

1) การขูด เมื่อหนุ่มม้งสนใจหญิงสาวคนใด แต่หญิงสาวกลับไม่สนใจ เมื่ออยากได้มาเป็นภรรยาก็ต้องใช้วิธีการขูด ฝ่ายชายจะนัดหมายกับเพื่อน 2-3 คน ให้มาช่วยขูด เมื่อได้โอกาสเหมาะในขณะที่ยังหญิงอยู่ลำพังหรือใช้วิธีการส่งคนไปลวงหญิงสาวให้ออกจากบ้าน แล้วชายหนุ่มจึงเข้าช่วยกันขูด การขูดต้องทำนอกบ้านเพราะจะผิตผี โดยทั่วไปหญิงสาวจะร้องขอความช่วยเหลือ ซึ่งก็มักเป็นมารดาหรือญาติที่เป็นหญิง ส่วนญาติพี่น้องฝ่ายชายหรือบิดาของหญิงสาวจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับ ชายหนุ่มจะขูดหญิงไปยังบ้านของตนหรือบ้านญาติ แซ่สกุลเดียวกัน หากคณะชายหนุ่มขูดไม่สำเร็จคือหญิงสาวหนีหลุดกลับบ้านไปได้ การขูดนั้นก็เป็นโมฆะ แต่ถ้าสำเร็จ ภายใน 3 วัน ฝ่ายชายจะจัดผู้แทนไปกับชายหนุ่มเพื่อขอขมาต่อบิดามารดาของผู้หญิง พร้อมตกลงค่าสินสอดการแต่งงานจะถือว่าเสร็จสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้จ่ายค่าสินสอดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2) การพาหนี เมื่อชายหนุ่มหญิงสาวมีความรักใคร่ชอบพอกัน แต่ฝ่ายชายไม่สามารถไปขอหญิงสาวแต่งงานได้ จึงชักชวนพากันหนีไปอยู่บ้านฝ่ายชาย ในวันรุ่งขึ้นก็ส่งผู้แทนไปแจ้ง

ให้บิดามารดาฝ่ายหญิงทราบ หญิงสาวจะช่วยครอบครัวของสามีทำมาหากิน เมื่อมีเงินทองเพียงพอแล้ว ฝ่ายชายจะไปสู้ออกและจัดพิธีแต่งงานตามประเพณี

3) การสู้ออก ฝ่ายชายจะมีผู้ใหญ่ไปสู้ออกฝ่ายหญิง อาจเป็นบิดาของชายหนุ่มเองวิธีนี้มักจะนิยมใช้ในการสู้ออกกับสกุลที่เกี่ยวข้องกัน เช่น สู้ออกลูกสาวของพี่หรือน้องสาวของพ่อ หรือสู้ออกลูกสาวของพี่หรือน้องชายของแม่ คือ การแต่งงานของลูกพี่ลูกน้อง และวิธีนี้เป็น การตกลงร่วมใจกันทั้งสองฝ่าย และมีการกำหนดวงเงินค่าสินสอดและชำระค่าสินสอดพร้อมกันเลย

4) การหมั้นหมายตั้งแต่ยังเด็ก ซึ่งนิยมกันระหว่างลูกพี่ลูกน้องเช่นกัน โดยบิดามารดาทั้ง 2 ฝ่ายตกลงปลงใจหมั้นหมายบุตรของตนแก่กัน โดยฝ่ายชายจะใช้สุรา เสื้อผ้าอาภรณ์และเงินเหรียญรูป จำนวนไม่มากนักตามแต่ที่จะตกลงกัน เป็นของหมั้นให้แก่ฝ่ายหญิง การหมั้นเช่นนี้อาจเปลี่ยนใจได้ แต่ฝ่ายที่เปลี่ยนใจจะต้องเสียค่าปรับเป็นเงินค่อนข้างสูง ในปัจจุบันการแต่งงานลักษณะนี้ไม่มีมากนักสังคมของชาวเขาเผ่าม้งอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนได้ แต่ก็มิให้เห็นไม่มากนัก การแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งไม่อนุญาตให้มีการแต่งงานภายในแซ่เดียวกัน

ประเพณีการตาย ประเพณีการจัดงานศพของชาวเขาเผ่าม้ง จะมีความแตกต่างกันไปตามแซ่ตระกูลหรือท้องถิ่น และต้องดำเนินเป็นขั้นตอนถูกต้องตามประเพณี ถ้าหากผู้ตายเป็นผู้อาวุโสหรือมีบุตรหลานมาก พิธีศพก็จะยิ่งใหญ่สมเกียรติมากขึ้นด้วย เมื่อมีคนตายญาติพี่น้องจะช่วยกัน ล้างหน้า ทาแป้ง และแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่ให้แก่ศพ ทั้งนี้เนื่องจากมีความเชื่อว่าคนตายจะได้เป็นที่ชื่นชมและได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากคนอีกโลกหนึ่ง ผู้ที่ทำความสะอาดศพก็เชื่อว่าจะได้บุญได้กุศล เมื่อแต่งตัวศพเสร็จแล้วจะวางศพนอนขนานกับฝาผนังซึ่งอยู่ตรงข้ามกับประตูหน้าบ้าน มังบางวงศ์ตระกูลนิยมหันศีรษะศพไปทางเตาไฟใหญ่ แต่บางวงศ์ตระกูลนิยมหันศีรษะไปทางตรงกันข้าม เจ้าภาพจะเชิญให้คนที่ทำพิธีส่งศพ มาเป็นผู้สวดวิญญูณ เพื่อให้คนตายได้ทราบว่าตนได้ตายไปแล้วและกำลังจะเดินไปหาผีพ่อแม่ ซึ่งอยู่ยังอีกโลกหนึ่งพิธีศพจะกินเวลานานพอสมควร ทั้งนี้เพื่อรอให้ญาติพี่น้องที่อยู่ไกลออกไปได้มีโอกาสมาร่วมพิธีด้วย รวมทั้งรอวันดีซึ่งเหมาะกับการฝังศพ เพราะเชื่อว่าถ้าฝังในวันดี คนตายจะไปเกิดที่ดีมีความสุข ทั้งลูกหลานข้างหน้าจะทำกินรำรวยมีความสุขด้วยศพจะถูกตั้งไว้ในบ้านไม่ต่ำกว่า 3 วัน แล้วแต่กรณีไป อย่างไรก็ตามศพที่ตายด้วยโรคติดต่อร้ายแรงจะถูกนำไปฝังทันที โดยประเพณีบุตรสาวทุกคนจะต้องเย็บผ้าอย่างสวยงามให้บิดามารดาคนละ 1 ผืน ผืนผ้าเหล่านี้จะถูกนำไปเย็บประกอบกันเข้าเป็นชุดสำหรับตนเองและสามี ผู้ชราจะต้องสวมเมื่อตายลง และชุดพิเศษนี้จะไม่มีการนำมาสวมใส่ในโอกาสธรรมดาอื่นๆ คู่สมรสของผู้ตายจะต้องฆ่าวัวใช้ในงานศพด้วย บุตรชายที่แต่งงานแล้ว จะต้องฆ่าวัวใช้ในงานศพอย่างน้อยคนละ 1 ตัว บุตรสาวที่แต่งงานออกเรือนไปแล้วอาจช่วยเงินซื้อวัวด้วย เพื่อนำมาเลี้ยงแขกในงานศพ บางครั้งใช้

ควายได้เหมือนกัน จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีภรรยาหลายคนหรือมีบุตรหลายคนก็จะมิงงานศพของตนเองที่ค่อนข้างใหญ่โตเมื่อขบวนแห่ศพออกจากบ้านจะหามศพซึ่งวางอยู่บนแคร่ ส่วนโลงศพจะนำไปประกอบรอไว้ในหลุมศพ หรือบางครั้ง จะมีคนแบกชิ้นส่วนของโลงศพไปพร้อมขบวนศพนำไปประกอบในหลุมเลยก็มีหลุมศพของมั่งจะขุดไม่ลึก เป็นหลุมตื้นๆ เมื่อปิดฝาโลงศพแล้วก็เอาดินกลบ การฝังศพจะต้องมีการเลือกทำเลที่ดีด้วย เพราะทำเลฝังศพที่ดีหรือไม่ดี จะส่งผลให้ชีวิตภรรยาและบุตรที่อยู่ข้างหลังเจริญรุ่งเรืองหรือประสบเคราะห์กรรมได้ด้วยเหมือนกัน หลังจากฝังศพครบ 13 วัน จะมีการเชิญวิญญาณจึงสามารถไปเกิดใหม่ได้เกี่ยวกับการไว้ทุกข์นั้น ญาติของผู้ตายจะไว้ทุกข์ให้ประมาณ 13 วัน ไม่มีการแต่งตัวเป็นพิเศษแต่อย่างใดคงเป็นไปตามปกติ แต่ห้ามปฏิบัติกิจบางอย่าง ซึ่งจะทำให้ผู้ตายไปเกิดไม่ได้เช่นกัน ห้ามเย็บผ้าเพราะเชื่อว่าผู้ตายจะถูกเข็มตำ, ห้ามต่อด้าย เพราะด้ายจะพันแข้งขาผู้ตาย, ห้ามซักเสื้อผ้าและหวีผม เพราะสิ่งสกปรกในผ้าจะเข้าไปในอาหารของผู้ตาย ถ้าสามีหรือภรรยาตายห้ามแต่งงานใหม่ ในทันทีจนกว่าจะพ้น 13 วันไปเพราะจะทำให้ผู้ตายมีความกังวลในสามีหรือภรรยาของตน

จากการศึกษาเอกสารและบทความต่างๆ พบว่าวัฒนธรรมความเชื่อและประเพณี ของชาวเขาเผ่าม้ง มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองทั้งด้านภาษาที่มีแต่ภาษาพูดแต่ไม่มีภาษาเขียน ภาษาที่พูดกันในประเทศไทยแบ่งเป็นภาษาถิ่นย่อยที่สำคัญ 2 ภาษาถิ่นคือ ภาษาม้งจื้อ (น้ำเงิน) ภาษาม้งเตอะ (ม้งขาว) (Boyes, 1990) ในด้านความเชื่อ ม้งนับถือผี โดยเชื่อว่าผีจะอยู่ทุกหนทุกแห่ง เช่น ต้นไม้ ภูเขา นา ไร่ และมีหมอมผีเป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อกับผี คนที่มาเป็นหมอมผีนั้นได้รับการสืบทอดจากปู่ย่าตายายและได้รับการคัดเลือกจากผีด้วย หมอมผีมีหน้าที่รักษาคนที่ป่วยไข้ไม่สบาย ดูดวง ปลูกเสกเครื่องรางของขลังและอื่นๆ ดังนั้นม้งจึงนับถือและเคารพหมอมผีเป็นอย่างมาก (อุดมชัย อองคสิงห์, 2539) และยังมีความเชื่อต่างๆที่ชาวม้งยังเชื่อและปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาได้แก่ความเชื่อเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งงานและการเกี่ยวพาราสี ความเชื่อเกี่ยวกับการตาย ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารการดูแลสุขภาพ ความเชื่อเกี่ยวกับมารยาททางสังคมและความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามโชคกลาง ความเชื่อเหล่านี้ยังคงยังมีข้อพิงหลีกเลียงมากมายหลายประการ แต่ก็สร้างความรู้สึกวิตกกังวลให้แก่ผู้ที่ยังเชื่อและปฏิบัติกันอยู่ (ชูพินิจ เกษมณี, 2531) ในประเพณีของชาวเขาเผ่าม้งนั้นยังมีพิธีกรรมในการเซ่นไหว้ผีที่ชาวบ้านจะต้องกระทำอย่างน้อยปีละครั้ง ประเพณีฉลองปีใหม่ ประเพณีการเกิด ประเพณีการเกี่ยวสาว ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีการตาย ชาวเขาเผ่าม้งยังมีประเพณีอื่นๆ ที่สำคัญและผูกพันอยู่กับการเซ่นไหว้ผีนับแต่เกิดจนตาย (Boyes, 1990)

2.4 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

มั่งเป็นชนเผ่าที่มีความเป็นครอบครัวสูงมากทั้งจากพ่อแม่ ญาติและพี่น้อง สำหรับชาวมั่งแล้วครอบครัวมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนมั่ง (McInnis, 1990 อ้างถึงใน Vang, 1998) และมีวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอย่างเข้มงวดโดยเฉพาะการเคารพนับถือผู้อาวุโส ที่เด็กเคารพพ่อแม่ น้องเคารพพี่ หลานเคารพลุงป้า (Pau & Lewis, 1984 อ้างถึงใน Vang, 1998) ครอบครัวมีความเป็นอยู่แบบครอบครัวขยายและผู้อาวุโสจะมีบทบาทสำคัญในการสอนถึงวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องและวัฒนธรรมสำหรับเด็ก (Barney, 1967 อ้างถึงใน Lor, 1998) โดยผู้อาวุโสมักจะเน้นในเรื่องกฎข้อห้าม คุณค่าความเชื่อของเผ่า คือ ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ และความจงรักภักดี ส่วนเด็กถือเป็นกลุ่มคนที่ต่ำที่สุด ดังนั้นเด็กจึงไม่มีสิทธิที่จะย้อนหรือเถียงกลับผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ของตน เด็กจะต้องเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่อย่างสิ้นเชิง

Lor (1998) พบว่าผู้ปกครองมั่งส่วนใหญ่ไม่ค่อยฟังลูกเพราะยึดมั่นตามประเพณีดั้งเดิม ผู้ปกครองควรจะมีทัศนคติใหม่ของผู้ปกครองต่อการเลี้ยงดูเด็ก มีส่วนร่วมในวิถีชีวิต สื่อสารและฟังลูกมากขึ้น และรู้ถึงความต้องการของลูก เพื่อจะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนของเด็กในขณะเดียวกันเด็กที่ไม่ได้ไปโรงเรียนจะมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองและติดตามและร่วมประกอบการทำงานอาชีพของผู้ปกครอง เช่น ทำนา ล่าสัตว์ ตกปลา ทำสวน เป็นต้น

ณิชาวีร์ กุลพรพิพัฒน์ (2547) ได้ศึกษาวิจัยถึงวิธีการเลี้ยงดูของครอบครัวมั่งพบว่าครอบครัวมั่งมีการกลมเกลียวทางสังคมเป็นกระบวนการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ วิธีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม กฎจารีต ประเพณี และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการอยู่ร่วมกันและการเพิ่มพูนความรู้ของชุมชน ผู้คนแต่ละยุคจะมีการเรียนรู้ที่วิวัฒนาการตามยุคสมัยของตนแล้วพัฒนาใช้ในชีวิตประจำวัน ถ่ายทอดต่อไปยังคนรุ่นหลังๆ สืบทอดเพื่อความอยู่รอดและดำรงซึ่งเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ ซึ่งมีการอบรมเลี้ยงดูใน 2 ลักษณะ คือ การให้เด็กเรียนรู้ผ่านการอบรมสั่งสอน และการเรียนรู้ในวิถีชีวิต ดังนี้

2.4.1 การเรียนรู้และการกลมเกลียวทางสังคมของเผ่ามั่งมีอยู่ 2 แนวทาง คือ

1) การเรียนรู้จากการอบรมสั่งสอนโดยตรง

1.1) การอบรมความประพฤติปฏิบัติ

พ่อแม่จะใช้วิธีการอบรมสั่งสอนเด็กโดยการบอกกล่าวโดยตรง ในสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์นั้น ๆ กำลังเกิดขึ้น เพื่อให้ได้รับบทเรียน กรณีไม่ควรเอาเยี่ยงอย่าง กรณีควรกระทำตามแบบอย่างที่ดี เนื้อหาของการถ่ายทอดวิธีนี้มักจะเกี่ยวกับเรื่องการสอนให้ไม่คิดร้าย หรือการทำร้ายผู้อื่นทั้งทางกายและทางใจ การคิดร้ายกับคนอื่น เช่น การอิจฉาริษยาคนอื่น การคดโกงคนอื่น โดยยกตัวอย่างคนที่ทำไม่ดีแล้วไม่มีใครชอบ ที่มีในชุมชนมาสอน สิ่งพ่อแม่ปลูกฝังให้เด็ก

คือให้เด็กประพฤติตนเป็นคนดีซึ่งจะทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การสอนการปฏิบัติตัว ข้อห้ามและข้อปฏิบัติในชุมชน

การอยู่กรรม เมื่อมีคนฝ่าฝืนทำผิดจารีตที่ทำให้คนในตระกูลเดือดร้อน ต้องทำพิธีกรรมขอมาบรรพชน และต้องอยู่กรรมเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงอื่นๆ เช่น โรคร้ายไข้เจ็บซึ่งทุกครั้งที่จะเดินเข้าบ้านมั่งนั้นต้องถามเจ้าของบ้านก่อนว่ากำลังอยู่กรรมหรือไม่ถ้ากำลังอยู่กรรมห้ามเข้าในบ้านผู้อื่น โดยมีได้รับอนุญาตโดยเด็ดขาด

1.2) การเรียนมารยาทสังคม

พ่อ แม่ คนใกล้ชิดต้องสอนให้เด็กเรียนรู้มารยาท การปฏิบัติตนในสังคม ตามวิถีชีวิตของชาวม้งการสอนต้องสอนให้เด็กรู้จักเหตุผล ผู้สอนต้องใช้คำพูดที่นุ่มนวลกับเด็ก มารยาทสังคมที่ชาวม้งถ่ายทอดให้กับบุตรหลานตั้งแต่ยังเล็ก ๆ เพื่อให้เด็ก ๆ รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมและรู้จักการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ได้แก่

สอนว่าจะเข้าบ้านมั่งนั้นต้องถามเจ้าของบ้านก่อนว่ากำลังอยู่กรรมหรือไม่ ถ้ากำลังอยู่กรรมห้ามเข้าไปในบ้านนั้น โดยมีได้รับอนุญาตโดยเด็ดขาด

สอนว่าเมื่อมีแขกมาบ้านต้องเชิญแขกเข้าบ้านและหาเก้าอี้ให้แขกนั่ง

สอนว่าเวลามีแขกมาที่บ้านห้ามส่งเสียงดังและห้ามอแง

สอนว่าเวลามีแขกมาที่บ้านห้ามร่วมโต๊ะรับประทานอาหารกับแขกผู้ใหญ่

สอนว่าเวลามีแขกมาที่บ้านต้องไปเล่นที่ไกลจากที่ผู้ใหญ่นั่งสนทนากันการเดินทางผ่านหน้าผู้ใหญ่ต้องก้มตัวเล็กน้อย แล้วเดินผ่านอย่างเงียบ ๆ

1.3) การเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม

การอบรมสั่งสอนโดยครอบครัว พ่อแม่ต้องสอนให้เด็กรู้จักการดำเนินชีวิตที่ดี คือการเป็นคนขยันทำมาหากิน คำสั่งสอนที่พ่อแม่ปลูกฝังให้เด็กกระทำตัวเป็นเด็กดี จะนำไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ต้องรู้จักคุณบิดา มารดา ไม่ลบหลู่ผู้หลักผู้ใหญ่ ไม่ดูหมิ่นผู้ที่ด้อยกว่า คนพิการ ต้องรู้จักการแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่ด้อยกว่า ในการอบรมสั่งสอนนั้นพ่อแม่จะยกตัวอย่างประกอบให้เด็กได้เข้าใจตัวอย่าง การคิดร้ายกับคนอื่น เช่น การอิจฉาริษยาคนอื่น การคดโกงคนอื่น กรรมนี้เด็กไม่ควรจะเอาเป็นแบบอย่าง การอบรมสั่งสอนโดยระบบเครือญาติ ชนเผ่าม้งจะให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติเป็นอย่างมาก พ่อจะมีบทบาทในการสอนให้ลูกรู้จักญาติพี่น้องทางพ่อ และการนับลำดับญาติสายตระกูลการลำดับญาติของม้งนั้นสามารถลำดับญาติได้ทั้งหมด 11 รุ่น หรือ 11 ช่วงชั้น การแบ่งระดับญาติพี่น้องเป็นรุ่นๆ เป็นการแบ่งเพื่อลำดับญาติพี่น้องของตระกูลว่าในตระกูลประกอบด้วยใครบ้าง และใครสมควรที่จะเรียกสรรพนามว่าอย่างไร เช่น ลุง อา หลาน โดย การนับหรือลำดับญาตินั้น จะยึดเอาสายตระกูลของผู้ชายเป็นหลัก ไม่เอาเกณฑ์อายุมาเป็นตัวแปร เช่นรุ่นที่มีศักดิ์เป็นพ่อ ปู่ หรือรุ่นชั้นที่สูงกว่า แม้ว่าจะมีอายุน้อยกว่าต้องเรียกตามช่วงชั้นหรือรุ่น

แม้คนที่เรียกมีอายุมากกว่าเท่าไรก็ตามต้องยอมรับในรุ่นของตนเองและรุ่นของผู้อื่นโดยไม่ให้มีการเหลื่อมล้ำซึ่งกันและกัน เพราะถ้าไม่มีการแบ่งรุ่นหรือช่วงชั้นที่ชัดเจนจะทำให้ไม่สามารถที่จะทราบว่าต้นสายตระกูลเป็นใครบ้าง เพราะในแต่ละตระกูลมีญาติพี่น้องที่เยอะมากจนไม่รู้รุ่นไหนเป็นรุ่นไหน หากไม่มีการแบ่งที่ชัดเจน นอกจากนี้แล้วหากว่ามีใครมาถามเด็กก็สามารถบอกได้ว่าตนเองเป็นลูกหลานใคร ตระกูลแซ่อะไร

การอบรมสั่งสอนโดยชุมชน พ่อแม่มักจะพาเด็กไปตามสถานที่ต่างๆ ด้วยเสมอและจะคอยสอนให้เด็กรู้ว่าสถานที่นั้นมีชื่อเรียกว่าอะไร ใช้สำหรับประกอบกิจกรรมใด บางสถานที่ก็จะเป็นสถานที่ที่เด็กไม่ควรไป เช่น ป่าช้า พ่อแม่ก็จะอธิบายเหตุผลให้เด็กเข้าใจ รู้จักและจดจำ รวมทั้งพาเด็กเดินทางไปตามที่ต่างๆ และสอนให้เด็กรู้จักเส้นทางนั้นๆ ด้วย เช่น เส้นทางไปบ่อน้ำ เส้นทางไปไร่นา เส้นทางใดเป็นเส้นทางลัดที่จะช่วยลดระยะเวลาในการเดินทาง การสอนให้เด็กรู้จักเส้นทางจะช่วยให้เด็กสามารถไปตามเส้นทางนั้นๆ ได้และไม่หลงทาง รู้จักอาณาเขตบริเวณพื้นที่จุดต่างๆ ในชุมชน นอกชุมชน

2) การเรียนรู้จากการถ่ายทอดผ่านประสบการณ์และปฏิบัติจริง

พ่อแม่จะถ่ายทอดความรู้และสอนให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ วิธีนี้ได้มีโอกาสติดตามหรือช่วยตาม ผู้มีประสบการณ์มากกว่าหรือผู้อาวุโส ไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน คือ การที่เด็กติดตาม พ่อ แม่ หรือผู้รู้ไปไร่ สวน เพื่อไปเรียนรู้โดยการสัมผัสกับสถานการณ์จริง เช่น เด็กได้เรียนรู้การทำเกษตรของพ่อ แม่ เรียนรู้การประกอบพิธีกรรม เช่น พ่อแม่พาเด็กไปอัฐนึ่ง พ่อแม่ทำพิธีมัดมือให้เด็ก ฯลฯ

การสอนเทคนิคการทำงานในไร่ และการเลี้ยงสัตว์พ่อแม่จะให้ลูกติดตามไปไร่ตั้งแต่เล็ก และให้เด็กช่วยงานง่าย ๆ เด็กจะเรียนรู้การทำไร่ทำนาจากพ่อแม่ได้เพราะพ่อแม่จะพาลูกๆ ไปในไร่ไปนาด้วย เด็กจะเริ่มสังเกตวิธีการทำไร่ทำนา บางครั้งมีโอกาสมีส่วนร่วมในการทำไร่ทำนาด้วย เด็กที่โตขึ้นกว่านั้นจะมีโอกาสได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมากขึ้น เช่น ขั้นตอนการทำไร่ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเลือกพื้นที่เหมาะสม พื้นที่ต้องห้ามในการทำไร่ การแผ้วถาง การทำแนวกันไฟ การเผาไร่ การปลูกพืชในไร่ การกำจัดวัชพืช การเก็บเกี่ยวผลผลิต การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ เหล่านี้ซึ่งนับเป็นองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาของชนเผ่า นอกจากนี้ยังเรียนรู้พิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเรียนรู้เรื่องไร่ นา วิธีการทำงานในไร่ เช่น การถางหญ้าในไร่ วิธีการปลูกพืชผักในไร่ เช่น ต้องปลูกช่วงไหน ปลูกอย่างไร วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น การเกี่ยวข้าว การเก็บข้าวโพด พิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำไร่

2.4.2 การเรียนรู้กิจวัตรประจำวันของตัวเอง

ในวัยเด็กพ่อแม่ หรือคนใกล้ชิดต้องฝึกให้เด็กเริ่มเรียนรู้วิธีการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันซึ่งการเรียนรู้กิจวัตรประจำวันของเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะแตกต่างกันในเรื่องของบทบาทหญิงชาย บุคคลที่เป็นผู้ถ่ายทอดก็จะถ่ายทอดการเรียนรู้ให้ตามเพศนั้นๆ ซึ่ง เด็กผู้หญิงจะเรียนรู้จากแม่และญาติผู้หญิง ส่วนเด็กชายจะเรียนรู้จากพ่อหรือญาติผู้ชาย กิจวัตรประจำวันของเด็กหญิง เด็กชาย ก็จะคล้ายคลึงกันแต่มีบางกิจกรรมที่แยกชัดเจนว่าเป็นบทบาทของเพศใด

กิจวัตรประจำวันของเด็กผู้หญิง เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากแม่และญาติผู้หญิง งานส่วนใหญ่ของเด็กผู้หญิงจะเป็นงานในบ้านซึ่งก็จะเบากว่างานของผู้ชาย เด็กผู้หญิงต้องฝึกฝนและดูแลรับผิดชอบงานในบ้าน ช่วยแบ่งเบาภาระของแม่ งานหลัก ได้แก่ การเลี้ยงน้อง การทำงานบ้าน (เช่น หุงข้าว ทำอาหาร ตักน้ำ ซักผ้า ล้างถ้วยชาม เก็บกวาดทำความสะอาดบ้าน ตำข้าว) การถักทอและการตัดเย็บเสื้อผ้า เช่น ฝึกเย็บปัก การเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู

กิจวัตรประจำวันของเด็กผู้ชายส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากพ่อและญาติผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ชาย งานของผู้ชายส่วนใหญ่จะเป็นงานนอกบ้านและเป็นงานหนัก เด็กผู้ชายต้องฝึกฝนและช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อ งานหลักได้แก่การเลี้ยงสัตว์ (เช่น เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เลี้ยงม้า) การทำอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน (เช่น การจักสาน ลับมีด) การทำงานในไร่นา (เช่น ถางหญ้า ล้อมรั้ว)

2.4.3 สื่อและกิจกรรมประกอบการอบรมเลี้ยงดู

ณิชาวีร์ กุลพรพิพัฒน์ (2547) ได้กล่าวถึงครอบครัวที่ว่า ครอบครัวมีวิธีการอบรมสั่งสอนเด็กผ่านบทคำสอน และ นิทานพื้นบ้าน ดังนี้

1) บทคำสอน เป็นคำสอนที่ใช้รูปแบบสุภาพจิต คำพังเพย เป็นบทคำสอนที่มีเนื้อหาลึกซึ้ง ให้คิดสอนใจเกี่ยวกับการประพฤติตน ตัวอย่างดังนี้ คนขยันทำงานเจียบ คนเกียจคร้านชอบเลือกงาน การนุ่งห่ม ไม่ต้องรอให้คนอื่นมาเตือน พ่อแม่ตายลูกหลานอยู่ ก็อย่าลืมทำสิ่งที่พ่อแม่เคยทำ

2) นิทานพื้นบ้าน เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องวิถีชีวิตทั้งของคน สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความสนุกสนานแฝงด้วยคติสอนใจ เป็นเรื่องที่สอนเชิงเปรียบเทียบหรือมีความหมายแฝง ซึ่งจะมีการถ่ายทอดโดยการเล่าสืบต่อกันมา เด็กมักต้องรู้จักฟังนิทานก่อนจะฝึกร้องเพลง ฝึกบทกลอนนำเด็กที่ชอบฟังนิทาน เมื่อเติบโตใหญ่จะฝึกร้องเพลง บทกลอน เป่าแคน ฯลฯ ได้ง่ายกว่าเด็กที่ไม่สนใจนิทาน

เด็กที่ไม่ชอบฟังนิทานก็จะไม่เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมมัง ในสมัยก่อนพ่อแม่ต้องไปไร่สวนจะปล่อยลูกหลานอยู่บ้านกับปู่ย่า หรืออาจจะไม่มีคนคอยดูแล เด็กๆ จะพยายามตามพ่อและแม่ไปทำอะไร คนอาวุโสที่อยู่ในบ้านต้องเล่านิทานให้เด็กฟัง เพื่อให้เด็กอยู่ติดบ้าน การเล่านิทานให้เด็กฟังช่วงที่เด็กร้องไห้ทำให้เด็กสงบลง โดยส่วนปกติแล้วนิทานส่วนมากมักจะขึ้นต้นว่า โถ อู๋ เออ (นานมาแล้ว) นิทานที่เล่าให้ฟังจะทำให้เด็กมีได้รับความรู้ เข้าใจวิถีชีวิตของตนเอง ตัวอย่างนิทานพื้นบ้านของมัง

2.4.4 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็ก

1) การส่งเสริมพัฒนาการผ่านการเล่น

ณิชารีย์ กุลพรพิพัฒน์ (2547) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าครอบครัวมังใช้กิจกรรมการเล่นเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กผ่านการละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งการเล่นของเด็กมัง มีด้วยกัน หลากหลายรูปแบบ มีทั้งรูปแบบที่เป็นการเล่นไปตามธรรมชาติและอิสระไม่มีกฎเกณฑ์ มีการเล่นแบบ บทบาทสมมติ การเล่นแบบสร้างสรรค์ การเล่นแต่ละอย่างล้วนมีพื้นฐานมาจากสิ่งแวดล้อม สื่อ อุปกรณ์ประกอบการเล่นของเด็กๆ ส่วนใหญ่ประดิษฐ์ประดอย มาจากวัสดุทางธรรมชาติซึ่งมีอยู่มากมายในท้องถิ่น สามารถหาได้ง่าย ไม่ก่อให้เกิดพิษภัยกับเด็ก เช่น ใบตอง ใบไม้ กิ่งไม้ เปลือกไม้ ต้นหญ้า ดอกไม้ป่า เป็นต้น การละเล่นของเด็กมัง ในปัจจุบันเริ่มสูญหายไป จากการศึกษาพบเห็น การละเล่นของเด็กมังดังนี้

1. การเล่น กี่ จั่ว (Kiv Cua) หรือ กังหันใบพัด คือ การเล่นกังหันใบพัด "กังหัน" ทำมาจากวัสดุในท้องถิ่นคือไม้ไผ่ เวลาเล่นดึงเชือกที่ม้วนเข้าไปในกระบอกให้ออกมาค่อยๆ ดึงจะมีพลังงานกลทำให้ใบพัดหมุน ต้องดึงแล้วปล่อยให้เชือกม้วน จากนั้นค่อยดึงใหม่

2. การเล่น ยิงปืนอัดกระสุน คือ การเล่นยิงปืนอัดกระสุน "ปืน" ทำจากวัสดุในท้องถิ่นคือแขนงไม้ไผ่ที่มีรูปลักษณะไม้ตะเกียบ ลูกกระสุนใช้อัดด้วยใบไม้ที่เรียกว่า "ใบสาบเสือ" วิธีเล่นเอาใบสาบเสือบดป็นเป็นก้อนเล็กๆ แทน "กระสุน" อัดลงไปในรูกระบอกปืนให้แน่นพอดี เอาไม้แกนกระทุ้งลงไปจนเกือบสุดให้กระสุนยังคาอยู่ที่ปลายด้านปืน จากนั้นเอากระสุนอีกก้อนหนึ่งตอกยัดลงไป ต่อจากนั้นเอาไม้แกนกระทุ้งกระแทกเข้าไปอย่างแรงและเร็ว เมื่อกระแทกเข้าไปได้สักครึ่งกระบอกอากาศที่อัดอยู่ในกระบอกก็จะดันเอากระสุนที่ค้างอยู่ที่ปลายกระบอกกระเด็นหลุดออกไป พร้อมกับมีเสียงระเบิดดังขึ้น หลังจากนั้นหากจะยิงอีกก็เพียงยัดกระสุนเข้าไปใหม่และกระแทกกระสุนที่ค้างอยู่ออกไปพร้อมกับเกิดเสียงดังคล้ายปืน เด็กสามารถจะเล่นได้เรื่อยๆ เพราะเมื่อกระสุนก้อนหนึ่งหลุดออกไป กระสุนอีกก้อนหนึ่งจะค้างอยู่ที่ปลายกระบอกแทน แต่พ่อแม่ต้องเตือนเด็กทุกครั้งก่อนที่เด็กจะเล่นว่า การเล่นชนิดนี้ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ เด็กจะต้องไม่เส่งเป้าไปที่คน เพราะกระสุนอาจถูกตา ทำให้ตาบอดหรือบาดเจ็บได้

3. การเล่น กี รี (Kiv liv) ลูกสะบ้า คือการเล่นลูกสะบ้า “ลูกสะบ้า” ทำมาจากวัสดุในท้องถิ่นคือ สะบ้า เป็นเมล็ดของไม้เลื้อยคล้ายเถาวัลย์ชนิดหนึ่ง ออกผลเป็นฝักมีเมล็ดกลมแบนแข็ง โดยเด็กๆ จะนำลูกสะบ้ามาเล่นกัน โดยการหมุนและปล่อยลูกสะบ้าลงกับพื้นถ้าลูกสะบ้าของใครหมุนนานที่สุด คนที่เป็นเจ้าของลูกสะบ้าจะได้ตีเข้าเพื่อนๆ ที่เป็นเจ้าของลูกสะบ้าที่ล้มก่อน ขณะที่ลูกสะบ้าหมุนกับพื้น เด็กๆ ก็จะส่งเสียงเชียร์ลูกสะบ้าของตนเองอย่างสนุกสนาน

4. การเล่น ตัว เพอะ กำ เจือะ (Tua phom kav tsawb) ยิงปืนก้านกล้วย คือ การเล่นยิงปืนก้านกล้วย “ปืน” ทำมาจากวัสดุในท้องถิ่นคือก้านกล้วย เวลาเล่นข้างปีกที่บากไว้เป็นคู่ตามสันด้านข้างของก้านกล้วย ให้ตั้งฉากกับก้านกล้วย จับตามด้านล่างด้วยมือซ้าย และใช้มือขวากำรอบด้าม ด้านล่างของปีกคู่แรก ซี่ปลายไปยังเป้าหมาย แล้วรูดมือไปตามความยาวของลำก้านกล้วย ทำให้ส่วนที่ข้างพับเข้าสู่ที่เดิมอย่างรวดเร็ว ล้มต่อกัน เกิดเสียงดังลั่นเปรี้ยะๆ เด็กจะเล่นได้ประมาณ 4-5 ครั้งก็จะทำให้ก้านกล้วยเสียแล้วต้องเปลี่ยนอันใหม่ การเล่นปืนก้านกล้วยผู้เล่นจะสมมุติเหตุการณ์ยังต่อสู้กันระหว่างผู้ร้ายกับตำรวจหรือจะแบ่งกันเป็นฝ่ายโดยผู้เล่นจะมีข้อตกลงร่วมกันว่าจะเล่นบทบาทอะไร เมื่อตกลงกันเสร็จแล้วจะเล่นยิงกันส่วนใครจะยิงก่อนหรือหลังแล้วแต่ข้อตกลง

5. การเล่น ญู ก้า เรียะ (Yug kab liab) ชนกวาง กวางเป็นแมลงปีกแข็งสีเหมือนเม็ดมะขามแก่ มีเล็บขาเกาะยึดได้เหนียวแน่นมั่นคง มีหลายชนิด การจับกวางเด็กผู้ชายจะนิยมไปจับกวางตอนเช้ามีด เด็กๆ มักจะไปกัน 2-3 คน การจับกวางจะใช้วิธีสอยโดยเขยาดันหน่อไม้รวกแรงๆ ซึ่งถ้ามีกวางก็จะตกลงมาและมีเสียงร้องซี้ๆ เมื่อได้ยินเสียงเด็กๆ จะต้องรีบไปจับก่อนที่กวางจะบินหนีไปเสียก่อน กวางที่เด็กๆ จับได้จะมีทั้งกวางตัวผู้และกวางตัวเมีย วิธีการสังเกตว่าตัวไหนเป็นกวางตัวผู้ ก็แค่ดูว่ากวางตัวนั้นมีเขาหรือไม่ ถ้ากวางมีเขาแหลมก็คือตัวผู้ ส่วนตัวที่ไม่มีเขาก็คือตัวเมีย หลังจากที่ได้กวางได้แล้ว ก็จะนำกวางกลับมาบ้าน เอาเชือกไยกล้วยผูกเขาตัวผู้ ส่วนตัวเมียก็ผูกที่คอ ความยาวของเชือกประมาณ 2 คอก จากนั้นก็หาอาหารให้กวาง โดยจะนิยมใช้อ้อย ซึ่งจะต้องตัดท่อนอ้อยยาวประมาณ 1 คอก พลอกเปลือกโดยเว้นที่ไว้สำหรับถือด้วย นำกวางมาเลี้ยงโดยผูกเชือกไว้กับท่อนอ้อยและปล่อยให้กวางดูดกินน้ำหวานจากอ้อย

6. การเล่น อัว ม่อ อา (Ua mov av) หม้อข้าว หม้อแกง คือ การเล่นขายของโดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น คือ ไม้ต่างๆ ไม้ ดิน ต้นกล้วย ฯลฯ เป็นการเล่นที่เลียนแบบกิจกรรมของผู้ใหญ่ เด็กๆ จะแบ่งหน้าที่กันทำงาน มีคนเก็บไม้ ดอกไม้ ดอกหญ้า สำหรับนำมาทำเป็นอาหาร มีคนปั้นหม้อ โห สำหรับเป็นภาชนะใส่อาหาร มีคนก่อเตาไฟ สำหรับหุงต้มอาหาร เด็กๆ จะปั้นดินเป็นเตาไฟใหญ่และก่อไฟด้วย จากนั้นนำไม้ ดอกไม้ที่เก็บมาเด็ด บดละเอียด นำไปต้มในเตาไฟ ใช้เศษไม้กลัดไปไม้เป็นจาน ชาม สำหรับใส่อาหาร ระหว่างนั้นจะมีการปรุงอาหารไปเรื่อยเสร็จแล้วจะจำลองสถานที่เป็นตลาดมีการค้าขายกัน ขายกับข้าว ขายดอกไม้

7. การเล่น อัว เก้า ญะ (Ua nkauj nyab) ตู้กตา คือ การเล่นตู้กตาโดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น คือ เศษไม้ เศษผ้า เศษด้าย ที่เหลือใช้ของแม่ นำมาประดิษฐ์ประดอยเป็นตู้กตาเล็กๆ จะนำเศษไม้มาตัดให้มีขนาด กว้าง 1 เซนติเมตร ยาว 6 นิ้ว และนำเศษผ้ามาพันกับไม้ทำเป็นหัว แขน ขา แล้วใช้เข็มเย็บให้เป็นลวดลาย สมมุติให้เป็นตู้กตาเด็กผู้หญิง ตู้กตาเด็กผู้ชาย และแต่งตัวตามวิถีชีวิตของเผ่า เด็กๆ จะ นำตู้กตาที่แต่งตัวให้แล้วมาเล่นแสดงบทบาทสมมุติ เช่นอาจจะเดินทางไปทำไร่ ไปเก็บผักผลไม้ เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จะอาบน้ำ และเปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่ให้ตู้กตา พาตู้กตาไปเที่ยวหาเพื่อนบ้าน ป้อนอาหารให้ตู้กตา และให้ตู้กตานอนพักผ่อน

8. การเล่น อัว ป่า เต้า (Ua paj ntaub) ปักผ้า การเล่นปักผ้า เย็บผ้า ทอผ้า โดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น คือ เศษไม้ ไบกล้วย หยวกกล้วย เป็นการเล่นที่เลียนแบบกิจกรรมของผู้ใหญ่ เด็กๆ จะนำหยวกกล้วย ไบกล้วย ที่แม่เก็บมาเพื่อทำเป็นอาหารให้หมู มาตัดเป็นท่อนขนาด 1 ศอก และแกะออกทีละแผ่น ใช้เศษไม้เล็ก ชิด วาดเป็นลวดลาย สมมุติว่ากำลังปักผ้าให้มีลวดลายสวยงาม ส่วนไบกล้วยจะใช้วิธีการฉีกให้เส้นๆ และนำไปสานไขว้กัน ถักทอเป็นผืนเล็กๆ เด็กๆ จะเล่นเย็บปักกัน และสมมุติว่ากำลังปักผ้า ทอผ้า และจะนำผ้าของตนเองไปให้เพื่อนๆ ดูว่าผ้าของใครสวยกว่ากัน บางคนอาจเอาผ้าที่ทอจากไบกล้วยมาคล้องคอ สมมุติว่าเป็นสร้อยคอ เป็นเสื้อผ้า

9. การเล่น ตีลูกขนไก่ เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งคล้ายกับการตีแบดมินตัน จะแบ่งผู้เล่นเป็นสองฝ่าย ฝ่ายละหนึ่งคนหรือมากกว่านั้นก็ได้ตามแต่จำนวนคน การเล่นจะเป็นการตีตอบโต้ระหว่างสองฝ่าย คนที่ทำลูกตกมากกว่าเป็นฝ่ายแพ้

10. การเล่น ต้าว ตู ลู๊ (Ntaus tuaj lub) ลูกข่าง การละเล่นอย่างหนึ่งนิยมเล่นในช่วงฤดูกาลเทศกาลกินวอหรือปีใหม่ม้ง ลูกข่างทำมาจากไม้เนื้อแข็ง โดยแบ่งผู้เล่นเป็นสองฝ่าย หนึ่งฝ่ายปล่อย หนึ่งฝ่ายตี เวลาเล่นก็เอาเชือกพันกับลูกข่างโดยเก็บเชือกให้หมดจนแน่น ฝ่ายที่ทำหน้าที่ปล่อยก็เหวี่ยงตัวเล็กน้อยและปล่อยลูกข่างลงพื้นลูกข่างจะหมุนอยู่ ฝ่ายที่ทำหน้าที่ตีก็เหวี่ยงลูกข่างของตนเองให้ไปชนกับลูกข่างที่หมุนรออยู่แล้วใครที่ตีลูกตีเก่งและลูกข่างหมุนดี ส่วนใหญ่จะได้เป็นฝ่ายตี หรือได้กิน การตีลูกข่างด้วยเชือกนั้น ต้องใช้บริเวณพื้นที่กว้างและพื้นแน่นแข็งลูกข่างจึงสามารถที่จะหมุนได้ดีและนาน

11. การเล่น รถสามล้อ การเล่นรถสามล้อเป็นการเล่นของเด็กชาย คนที่จะเล่นต้องเป็นเด็กที่โตพอที่จะช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว โดยผู้เล่นนำรถสามล้อเข้าแถวเรียงหน้ากระดาน เช็คความพร้อมแล้วนับ หนึ่ง สอง สาม ปล่อยรถให้ไหลไปพร้อม ๆ กัน ใครขับรถไปถึงเส้นชัยก่อนคนนั้นก็จะเป็นผู้ชนะ หลังจากนั้นเด็ก ๆ จะไปตั้งรถที่จุดเริ่มต้นแล้วแข่งขันกันใหม่

2) การส่งเสริมพัฒนาการผ่านปริศนาคำทาย

ณิชาวีร์ กุลพรพิพัฒน์ (2547) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าครอบครัวม้งใช้กิจกรรมการเล่นส่งเสริมพัฒนาการคิดผ่านปริศนาคำทาย (Lus txhij lus txhais) เป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับ

เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยผูกขึ้นเป็นประโยคที่สัมพันธ์คล้องจองสั้นๆ แบบร้อยกรอง หรือไม่จำเป็นต้องมีคำคล้องจองกันก็ได้ การเล่นปริศนาคำทายนั้นเด็กๆ จะผลัดกันตั้งคำถามและให้เพื่อนๆ ช่วยกันทาย การเล่นก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดความสุขสนุกสนาน ตัวอย่างเช่น

อะไรเอ๋ย : ออกดอกเป็นพวงปุกปุย กินก็อร่อย ตมก็หอม คำตอบ : เมล็ดตาง

อะไรเอ๋ย : ออกดอกบนดิน ผลอยู่ใต้ดิน คำตอบ : ถั่วลิสง

อะไรเอ๋ย : เหยียบหางหมา หมาร้อง คำตอบ : ตำครกกระต๋อง

อะไรเอ๋ย : มองไกลๆ คือต้นไม้ เข้าไปดูใกล้ คือวัวชนกัน คำตอบ : แคน

อะไรเอ๋ย : ไม่ได้ยิ้มสีกลับแดงได้ ไม่ได้เหลากลับแหลมได้ คำตอบ : พริก

2.4.5 การฝึกพัฒนาการเด็ก

ณิชาวีร์ กุลพรพิพัฒน์ (2547) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าครอบครัวมีวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กตั้งแต่วัยทารก ดังนี้

1) การฝึกคลาน ขนเผ่ามั่งจะฝึกให้เด็กหัดคลานเมื่อเด็กอายุประมาณ 8 เดือนขึ้นไป การฝึกนั้นจะใช้วัสดุ อุปกรณ์พื้นบ้านเป็นสื่อ สื่อที่ใช้จะเป็นตัวเร้าความสนใจของเด็ก วัสดุควรมีเสียง มีสีสันทัน ให้หน้าวัสดุนั้นไปวางให้ห่างจากตัวเด็ก บอกให้เด็กไปหยิบวัสดุชิ้นนั้นเมื่อเด็กเห็นจะเกิดความอยากได้ เด็กจะค่อยๆ คลานจนถึงตำแหน่งที่วางวัสดุนั้น ผู้ที่มีบทบาทในการฝึกส่วนใหญ่จะเป็นคนใกล้ชิดเด็ก

2) การฝึกการทรงตัว ขนเผ่ามั่งจะฝึกให้เด็กหัดทรงตัว ยืนเมื่อเด็กอายุประมาณ 10 เดือนขึ้นไป ในการฝึกนั้นจะใช้อุปกรณ์ช่วยเช่น เก้าอี้ โต๊ะ หรือการทำหลุมให้ยืน วิธีการต่างๆ เหล่านี้ ช่วยให้กล้ามเนื้อแข็งแรงเร็วขึ้น วิธีการทำหลุมช่วยฝึกการทรงตัว

ใช้จอบขุดหลุมกะขนาดให้เด็กสามารถลงไปยืนหรือนั่งในหลุมได้ ความลึกของหลุมประมาณหน้าอกของเด็ก

หาใบตองหรือใบไม้ที่ไม่เป็นขนมาปูพื้น ถ้าใช้ใบไม้ที่เป็นขนอาจจะทำให้ผิวหนังระคายเคืองเป็นผื่นคัน หรือตุ่มขึ้นได้เพราะผิวหนังเด็กจะอ่อนบาง แพ้ง่าย

ปล่อยให้เด็กยืนลงในหลุมและหาของเล่นวางไว้ข้างหลุมให้เด็ก ของเล่นที่หาให้อาจเป็นดอกไม้สีสวยๆ หรือ สิ่งของที่เด็กก๊าดเล่นได้ไม่เป็นอันตราย เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจอยากได้ สร้างความเพลิดเพลินให้กับเด็กได้

3) การฝึกเดิน ขนเผ่ามั่งจะฝึกให้เด็กหัดเดินเมื่อเด็กอายุประมาณ 10 เดือนถึง 1 ขวบขึ้นไปในการฝึกนั้นจะใช้การช่วยพยุงตัวเด็กพร้อมกับให้เด็กก้าวเดินทีละก้าวอย่างช้าๆ โดยจะพูดว่า “หมู่ แก่” และอธิบายให้เด็กเข้าใจ และจำคำพูดได้ ต้องค่อยๆ ฝึกให้เด็กเดินบ่อยๆ ไม่นานเด็กก็สามารถเดินได้โดยไม่ต้องให้ช่วยพยุงตัวอีก

4) ภาษาสำหรับเด็กในสังคมของชนเผ่าม้งนั้นเด็กจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนในครอบครัวไม่ว่ากับพ่อแม่ หรือญาติพี่น้อง เด็กจะใช้ภาษาและจะได้เรียนรู้ภาษาตั้งแต่ยังเล็ก ภาษาที่เด็กใช้ผู้ใหญ่จะสอนโดยพูดให้เด็กได้รับฟังบ่อยๆ คำที่สอนจะเป็นคำง่ายๆ ให้เด็กสามารถจำได้และเข้าใจความหมายของคำนั้นๆ คำที่ใช้เรียกคน

Txiv	อ่านว่า จี	หมายถึง พ่อ
Niam	อ่านว่า เนีย	หมายถึง แม่
Pog	อ่านว่า ปอส	หมายถึง ยา
Yawg	อ่านว่า เยอ	หมายถึง ปู่

การสอนให้เด็กรู้จักเรียกบุคคลเหล่านี้เพราะครอบครัวม้งเป็นครอบครัวขยาย คนที่อยู่ในครอบครัวและมีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดจะเป็นกลุ่มคนเหล่านี้

คำที่ใช้เรียกสัตว์

Dev	อ่านว่า เต	หมายถึง สุนัข
Miv	อ่านว่า หมี่	หมายถึง แมว
Npua	อ่านว่า บัวส์	หมายถึง สุกร
Qaib	อ่านว่า ไจจ์	หมายถึง ไก่

การสอนให้เด็กรู้จักเรียกสัตว์เหล่านี้เพราะชนเผ่าม้งจะเลี้ยงสัตว์เหล่านี้และเด็กๆ จะเห็นพ่อ แม่ หรือ คนในครอบครัวเอาอาหารให้สัตว์ทุกวัน

2.4.6 การส่งเสริมเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการ

เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย/จิตใจมักจะเรียกว่า “Me nyuam hlob tsis xws luag” ซึ่งหมายถึงเด็กที่มีลักษณะผิดปกติ เด็กที่มีพัฒนาการช้า ลักษณะที่ผิดปกติทางร่างกาย เช่นเด็กพิการ ตาบอด หูหนวก ปากแหว่ง ขาลีบ ลักษณะที่ผิดปกติทางจิตใจ สติปัญญา เช่น ติดอ่าง พูดซ้ำ ความผิดปกติส่วนใหญ่จะเป็นมาตั้งแต่กำเนิด ดังนั้นจึงไม่สามารถแก้ไขได้ ส่วนอาการที่ปรากฏภายหลังซึ่งส่วนมากจะเป็นพฤติกรรม บางอย่างที่เป็นปัญหาสามารถแก้ไขให้หายได้ซึ่งอาจจะอาศัยพิธีกรรมความเชื่อรักษา หรือ แก้ไขโดยความรู้พื้นฐานทั่วไปแบบพื้นบ้าน

1) ปัสสาวะรดที่นอน เชื่อว่า มีสิ่งชั่วร้าย วิญญาณร้ายมารบกวนเด็ก หรือ เด็กต้องการแก้ไขใหม่ ต้องการพ่อแม่บุญธรรม วิธีแก้ไข ต้องพาเด็กไปให้หมอทรงอิ้วเน้งให้เด็ก กรณีที่เด็กต้องการแก้ไขใหม่ พ่อแม่ก็ต้องหาแก้ไขใหม่ให้เด็ก หรือหาพ่อแม่บุญธรรมให้เด็ก

2) ขอบนับนิ้วมือ เชื่อว่า ตอนมาเกิดเด็กมีสัญญาอยู่กับเจ้าที่ เด็กต้องกลับไปตามกำหนดซึ่งก็หมายความว่าเด็กจะเสียชีวิต วิธีแก้ไข ต้องทำพิธีอิ้วเน้งให้เด็ก เพื่อตัดขาดกับสิ่งที่มารบกวนเด็ก ให้เด็กมีชีวิตอยู่รอด

- 3) นอนกัดฟัน เชื่อว่า กินวิญญานพ่อแม่ วิธีแก้ไข ให้นำไม้ที่ล้อมเป็นคอกหมู มาให้เด็กกัด หรือเอาปีกไม้มาเผาให้เด็กรับประทาน
- 4) น้ำลายไหล เชื่อว่า ช่วงที่ยังเป็นทารกน้อย พ่อ แม่ชอบบิบบปากของเด็ก วิธีแก้ไข ให้เอาชายผ้าพันเอวของน้ำหรือป่า เช็ดปากเด็ก 2-3 ครั้ง เด็กจะหายจากอาการผิดปกติ หรือใช้หางสุนัขเช็ดปากเด็ก 2-3 ครั้ง เด็กจะหายจากอาการผิดปกติ
- 5) อาการเลอ เชื่อว่า มีสิ่งชั่วร้าย วิญญานร้ายมารบกวน ขวัญเด็กไม่อยู่กับตัวเด็ก วิธีแก้ไข ต้องพาเด็กไปให้หมอทรงอิ้วนั่ง เพื่อช่วยรักษาให้หาย
- 6) อาการตกใจง่าย เชื่อว่า ขวัญเด็กไม่อยู่กับตัวเด็ก จิตใจอ่อนแอ วิธีแก้ไข นำมิดขวาน มาทำพิธีปัดรังควาน บอกกล่าวให้ขวัญกลับมาอยู่กับเด็ก
- 7) พิกการตา แขน ขา เชื่อว่า ไม่ได้ทำพิธีกรรมให้กับผีปุกย่า หรือเกิดจากการรับประทานยาของผู้เป็นแม่วิธีแก้ไข ไม่สามารถแก้ไขได้
- 8) เด็กฝาแฝด เชื่อว่า ผู้เป็นแม่รับประทานของที่เป็นแฝดวิธีแก้ไขไม่สามารถแก้ไขได้
- 9) เด็กที่เกิดมาแล้วกำพรวด เชื่อว่า แฉงเตอเตอ (ขวัญของเด็กไปสถิตในบุคคลอื่น) วิธีแก้ไข ทำพิธีไฟเทียะแบ่งชีวิตแล้วแต่ไม่สามารถแก้ไขได้
- 10) เด็กปากเบี้ยว เชื่อว่า พ่อแม่เด็กตัดสิ่งของในห้องนอน ประตูตอนที่แม่เด็กตั้งครรภ์วิธีแก้ไข ไม่สามารถแก้ไขได้
- 11) เด็กมีนิ้วเกิน 10 นิ้วความเชื่อ เพราะว่าเด็กอยากกินขิง แต่ผู้เป็นแม่ไม่ได้กินขิงตอนตั้งครรภ์ วิธีแก้ไข ไม่สามารถแก้ไขได้

2.4.7 การส่งเสริมด้านการศึกษา

มีงานวิจัยพบว่าเด็กนักเรียนชาวม้งประสบความสำเร็จด้านการศึกษาเนื่องจากความผูกพันในครอบครัวและมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลลูกในระหว่างครอบครัวและเครือญาติสูงมากตั้งแต่ในวัยเด็กเล็ก เช่น พี่จะดูแลน้อง ผู้ปกครองจะกวดขันเรื่องการทำการบ้าน และควบคุมจำกัดการทำกิจกรรมช่วงวันหยุดและหลังเลิกเรียนของเด็กเพื่อให้เด็กมีเวลากลับให้กับศึกษา (Hutchison, 1997 อ้างถึงใน Lor, 1998)

งานวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างระดับการศึกษาและสถานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองชาวม้งกับความสำเร็จทางการเรียนของเด็ก (Lai, 1990, อ้างถึงใน Lor, 1998)

งานวิจัยของ Bondioli (2000) พบว่า ยิ่งผู้ปกครองชาวม้งมีระดับการศึกษาที่สูงเท่าไร มีผลต่อความสำเร็จทางการอ่านตามมาตรฐาน the Standardized Test for Assessment of Reading (STAR) ของเด็กม้งที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษามากขึ้นเท่านั้น

Lor (1998) ได้ทำการศึกษาเด็กมั่งที่อาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าระดับคะแนนด้านการอ่าน ภาษาและคณิตศาสตร์ตามมาตรฐานของ Comprehensive Tests of Basic Skills (CTBS) ของเด็กมั่งที่มาจากประเทศลาวที่มีผู้ปกครองมีการศึกษามากกว่า 6 ปี จะมีคะแนนสูงกว่าคะแนนของเด็กมั่งที่มีผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อยหรือไม่มีการศึกษาเลย และยิ่งเด็กอายุน้อยลงไปถ้ามีผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงก็จะยิ่งทำให้เด็กมีความสามารถทางการเรียนมากขึ้น Lor (1998) พบว่าผู้ปกครองมั่งส่วนใหญ่มักไม่ค่อยฟังลูกเพราะยึดมั่นตามประเพณีดั้งเดิม ผู้ปกครองควรจะมีทัศนคติใหม่ของผู้ปกครองต่อการเลี้ยงดูเด็ก มีส่วนร่วมในวิถีชีวิต สื่อสารและฟังลูกมากขึ้น และรู้ถึงความต้องการของลูก เพื่อจะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนของเด็กในขณะเดียวกันเด็กที่ไม่ได้ไปโรงเรียนจะมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองและติดตามและร่วมประกอบการทำอาชีพของผู้ปกครอง เช่น ทำนา ถั่วสั่ว ตกปลา ทำสวน เป็นต้น

2.4.8 การจัดหาอาหารและการดูแลสุขภาพของแม่และเด็ก (หลังคลอด)

ณิชาวีร์ กุลพรพิพัฒน์ (2547) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าครอบครัวมั่งมีวิธีการดูแลสุขภาพและอาหารสำหรับแม่และเด็กตั้งนี้กสตรีที่คลอดลูกแล้ว จำเป็นจะต้องดูแลสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง เป้าหมายการบำรุงรักษาร่างกายภายหลังคลอดให้แข็งแรง สมบูรณ์ก็เพื่อฟื้นฟูร่างกายหลังจากที่สูญเสียเลือดและพลังงานไปมากในการคลอด นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วเหตุผลที่สำคัญที่สุดอีกข้อก็คือ เพื่อให้สตรีหลังคลอดมีน้ำนมมากเพียงพอที่จะเลี้ยงดูลูกน้อย

1) การดูแลสุขภาพหลังคลอด (ช่วงอยู่ไฟ) คนเผ่ามั่งให้ความสำคัญในการที่จะดูแลสุขภาพสตรีหลังคลอดมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะเรื่องอาหารการกินของสตรีหลังคลอดช่วงนี้จะต้องกินแต่อาหารที่สดและสุกใหม่ๆ อาหารจะต้องมีการหุงต้มใหม่ทุกมื้อ ห้ามกินอาหารที่เหลือจากมือก่อนอาหารหลักที่รับประทานได้คือ ข้าวสุกที่หุงจากข้าวสารที่ไม่เคยโดนฝนปนเปื้อนมาก่อน และเนื้อไก่กระดูกดำ เชื่อว่ามีสรรพคุณในการบำรุงกำลังกับเครื่องเทศต่างๆ ที่มีสรรพคุณในการช่วยรักษาสุขภาพและเพิ่มภูมิคุ้มกันแก่แม่และเด็ก นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญ เน้นการปฏิบัติตัวตามเชื่อของชนเผ่าอย่างเคร่งครัด ในช่วงอยู่ไฟของสตรีหลังคลอดไม่ควรให้สตรีหลังคลอดอดอาหาร เพราะเชื่อว่าจะทำให้สตรีหลังคลอดเป็นโรครกระเพาะอาจจะทำการรักษาให้หายขาดไม่ได้หรือรักษายาก คนใกล้ชิดต้องคอยดูแลสุขภาพและจัดหาอาหารให้สตรีหลังคลอดได้รับประทานอย่างเพียงพอ

2) อาหารที่สตรีหลังคลอด (ช่วงอยู่ไฟ) ควรรับประทานได้แก่ ข้าวสุกจะต้องเป็นข้าวสารที่ไม่เคยเปียกฝน หรือ ต้องไม่เป็นข้าวสารที่มีความชื้นสูง ข้าวที่รับประทานต้องหุงแบบเช็ดน้ำไขไก่จะต้องใช้ไขไก่ที่สด ใหม่ เนื้อไก่จะต้องสดและไม่ผ่านการรมควัน เนื้อหมูจะใช้เนื้อแดงเท่านั้นจะรับประทานได้หลังคลอดประมาณ 15 วันเพราะอาจทำให้ท้องเสียและเกิดอาการผื่นคันเครื่องเทศจะใช้พริกไทยดำปรุงอาหารทุกมื้อการนำมาปรุงอาหารต้องนำมาทำให้ละเอียดก่อน พริกไทยดำเป็นสมุนไพรที่ช่วยขับไอพิษออกจากร่างกายของสตรีหลังคลอด ช่วยให้มีดลูกหดตัวคืนสู่สภาพเดิม ช่วย

ซับกลิ่นน้ำคาวปลาในร่างกาย ช่วยให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย กลี้อบวิรุทธิ์ อาหารที่จัดให้สตรีหลังคลอดรับประทานกับข้าวสุก อาหารมื้อแรกหลังคลอด เช่น ไข่น้ำพริกไทยดำ

3) ข้อปฏิบัติและข้อห้ามสำหรับสตรีหลังคลอดและคนรอบข้าง ข้อควรปฏิบัติสำหรับสตรีหลังคลอด (ช่วงอยู่ไฟ) ต้องรับประทานอาหารที่อุ่นเสมอ และไม่มีกลิ่นคาว เช่น ข้าวอุ่น น้ำอุ่นข้าวที่รับประทานต้องเป็นข้าวหุงแบบเช็ดน้ำอาหารที่รับประทานต้องไม่มีน้ำมันอาหารที่รับประทานต้องใส่พริกไทยดำทุกมื้อน้ำที่ใช้ขณะอยู่เดือนต้องใช้น้ำอุ่นไม่ว่าจะใช้ในการอาบน้ำหรือซักผ้า ต้องสวมเสื้อผ้าหนาๆ เพื่อเพิ่มความอบอุ่นแก่ร่างกายต้องทำการมัดนํ้านมเพื่อมิให้คนอื่นมาแย่งนํ้านมเด็ก

4) พิธีกรรมหลังคลอด พิธีมัดนํ้านม พิธีมัดนํ้านมจะทำในช่วงการรับประทานอาหารมื้อแรกหลังจากคลอดแล้ว ให้ผู้เป็นแม่เด็กเอาเนื้อไก่ 1 ซีน และข้าวหุง 1 หยิบมือมัดใส่ในผ้า

ข้อห้ามสำหรับสตรีหลังคลอด (ช่วงอยู่ไฟ)

ห้ามรับประทานข้าวเหนียว ไข่เป็ด เนื้อวัว ปลา หน่อไม้ ฯลฯ เชื่อว่าจะทำให้ “ผิตเดือน”

ห้ามรับประทานอาหารหมักดอง หรืออาหารรสเค็มจัด เผ็ดจัดเชื่อว่าจะทำให้ “ผิตเดือน”

ห้ามดกกับข้าวราดข้าว และ ห้ามมิให้ทำข้าวตอกใส่ในหม้อแกง เชื่อว่าจะทำให้เด็กแพ้ววัน ทำให้เกิดอาการระคายเคืองตา ผิวหนังเป็นตุ่ม เป็นผื่นแดง

ห้ามสามีกับภรรยามีความสัมพันธ์ทางเพศอย่างเด็ดขาด เชื่อว่าถ้าผู้ใดฝ่าฝืนกฎข้อนี้ เวลาผู้หญิงปวดประจำเดือน ก็จะมีเลือดตกเป็นลิ่ม ๆ

ห้ามหญิงที่อยู่เดือนไปบ้านผู้อื่นเด็ดขาด เชื่อว่าลูกของหญิงอยู่เดือนจะไปเหยียบบันไดเงินบันไดทองของบ้านนั้นหัก จะทำให้คนบ้านหลังนั้นทำมาหากิน คำขายไม่ขึ้น

ห้ามทำงานหนักทุกอย่าง แม้แต่การซักผ้าก็ห้าม

ห้ามทำงานที่ต้องใช้สายตามาก เช่น การเย็บผ้า เพราะจะทำให้สายตาเสียได้ง่าย

ห้ามพาลูกออกไปนอกบ้านช่วงอยู่ไฟ หากจำเป็นจริงๆ ต้องให้ครบ 15 วันก่อน

ห้ามเข้าประตูผี (Ohov rooj tag) เพราะจะทำให้เทพเจ้าที่เฝ้าประตูลี้ม

ข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติของคนรอบข้าง

ชนเผ่าม้งเชื่อว่าเมื่อคลอดลูกเป็นเพศชายให้ฆ่าไก่ตัวเมียเพื่อนำไปปรุงอาหารมื้อแรกให้สตรีหลังคลอดรับประทาน แต่ถ้าคลอดลูกเป็นเพศหญิงให้ฆ่าไก่ตัวผู้ ขณะทำอาหารต้องระวังมิให้น้ำข้าวน้ำแกงตกใส่เตาไฟ เชื่อว่าจะทำให้เด็กแพ้ววัน ทำให้เกิดอาการระคายเคืองตาต้อง

คอยดูแลสตรีที่อยู่ไฟและทำงานแทนทุกอย่าง เช่น ทำอาหาร ซักผ้า ฯลฯ ห้ามให้บุคคลอื่นที่มีไข้คนในครอบครัวเข้าประตูบ้านเชื่อว่าจะทำให้ให้น้ำนมของเด็กแห้ง จะทำให้เด็กไม่มีอาหาร

5) การจัดอาหารสำหรับเด็ก

เมื่อผ่านช่วงอยู่เดือนไปแล้ว แม่เด็กสามารถรับประทานอาหารได้หลายอย่างมากขึ้น แม่เด็กควรรับประทานอาหารที่ช่วยบำรุงให้มีน้ำนมเพื่อให้เด็กทารกได้กินอย่างเต็มที่ เพราะสารอาหารที่เด็กได้รับจากแม่จะนำไปช่วยในการสร้างความเจริญเติบโต สร้างภูมิคุ้มกันโรคแก่ร่างกายเด็กทารก อาหารสำคัญสำหรับเด็กแรกเกิดหรือวัยทารกคือ “นมแม่” นมเป็นอาหารหลักของทารก นมแม่เป็นอาหารธรรมชาติ การให้นมแม่มีประโยชน์ในด้านจิตใจทั้งแม่และเด็ก การให้นมแม่ทำให้แม่มีความใกล้ชิดลูกมากยิ่งขึ้น เด็กได้รับการสัมผัสจากแม่มาก ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกแน่นแฟ้นขึ้น เด็กวัยทารกจะเริ่มได้รับอาหารเสริมนอกจากนมแม่ ตั้งแต่มีอายุประมาณ 7-8 เดือนเป็นต้นไป คนเฒ่ามั่งนิยมให้อาหารเสริมแก่เด็กทารกเช่น ข้าวบดกับกล้วยสุก ข้าวบดกับตับไก่ และข้าวต้ม

6) การดูแลเด็กที่หย่านม

เด็กคนเฒ่ามั่งสมัยก่อนนั้นจะหย่านมก็ตอนที่แม่ตั้งครรภ์อีกครั้งแล้วเท่านั้น เพราะสมัยก่อนนั้นไม่มีวิธีการคุมกำเนิดที่หลากหลายอย่างปัจจุบัน จะใช้วิธีคุมกำเนิดตามธรรมชาติหรือบางรายอาจปล่อยตามธรรมชาติ จึงทำให้ตั้งครรภ์ติดต่อกันปีเว้นปี เมื่อแม่รู้ตัวว่าตั้งครรภ์แล้วก็จะฝึกลูกหย่านมเพราะอีกไม่นานจะมีสมาชิกใหม่มาเกิด เด็กที่หย่านมใหม่ๆ จะมีอารมณ์แปรปรวน หงุดหงิดง่าย ขี้แฉะ จะร้องไห้ทั้งกลางวันกลางคืน สาเหตุเพราะหิวนม แม่เด็กต้องฝึกลูกให้เด็กกินข้าวให้มากๆ เพื่อจะไม่ให้เด็กหิว ต้องคอยดูแลเอาใจใส่เด็ก

ช่วงที่หย่านมนั้นแม่เด็กจะพยายามไม่อยู่ใกล้เด็ก โดยจะให้พ่อเด็กหรือปู่ย่าของเด็กลูกดูแลเด็กมากกว่า เพื่อให้เด็กลิ้มความสุขและความอบอุ่นที่ได้จากการดูนมจากแม่ กรณีที่บังคับให้เด็กหย่านมด้วยตนเอง แม่เด็กจะเอาอาหารหรือผลไม้ที่มีรสขม รสเผ็ด เช่น ติโก้ มะเขือขม มะระขม พริก ขิง หรือสิ่งอื่น ๆ ที่มีรสขม รสเผ็ด แต่ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก มาทาที่หัวนมไว้ พ่อเด็กหิวและมาดูดนมจะทำให้เด็กขมปากหรือเผ็ด เพราะได้รับรสขม รสเผ็ด จากสิ่งที่เอาไปทาเด็กก็จะไม่กล้ามาดูดนมอีก ทำเช่นนี้บ่อย ๆ ไม่นานเด็กก็จะหย่านมได้

คนเฒ่ามั่งนิยมให้อาหารเด็ก เมื่ออายุประมาณ 7-8 เดือน เป็นส่วนใหญ่ เพราะแม่เด็กต้องออกไปทำงานที่ไรที่สวนจะไม่มีเวลามาให้นมหรือป้อนข้าวเด็กแม่เด็กจะเริ่มฝึกลูกให้เด็กหย่านมจะให้เด็กอยู่บ้านให้ปู่ย่า หรือ คนใกล้ชิดดูแลเด็ก เมื่อเด็กหิวคนที่ดูแลก็จะป้อนข้าวให้เด็ก จนอิ่มอาหารที่นิยมให้เด็กรับประทานจะเป็นอาหารอ่อนๆ ย่อยง่ายเช่น ข้าวบดกับกล้วยสุก ข้าวบดกับตับไก่ ข้าวต้มหรือข้าวสุกกับน้ำแกงจืด บางครั้งมีเนื้อก็จะฉีกเนื้อเป็นชิ้นเล็กๆ ป้อนให้เด็กกิน ส่วน

ข้าวต้มนั้นมีเนื้อก็จะใส่ผสมหรืออาจจะใส่ไข่ไก่ แต่ถ้าไม่มีก็ต้มข้าวเปล่าเติมเกลือนิดหน่อยอาหารที่ให้เด็กรับประทานจะเป็นอาหาร รสไม่จัด การปรุงอาหารก็ไม่มีรูปแบบพิเศษอะไร

สตรีบางคนหลังคลอดลูกจะไม่มีน้ำนมให้ลูกได้ดื่มกิน คนเหล่านี้มีความเชื่อว่าระหว่างที่ตั้งครรภ์อาจจะมีความเครียด น้ำนมเด็กไป ดังนั้นหลังจากคลอดแล้วจึงไม่มีน้ำนม ทางแก้ไขคือพยายามรับประทานอาหารที่มีสรรพคุณช่วยบำรุงร่างกายและเพิ่มน้ำนม เช่น ต้มมะละกอใส่ไก่ ต้มมะระหวานใส่ไก่ ส่วนอาหารของทารกนั้นจะใช้น้ำข้าว

2.4.9 การดูแลและรักษาพยาบาลเด็กแบบพื้นบ้าน

การดูแลและรักษาคนไข้นั้น บางครั้งการเจ็บป่วยในครั้งหนึ่งต้องใช้วิธีการหลากหลายวิธีการด้วยกันที่จะรักษาคนไข้คนหนึ่ง การรักษาไม่ได้แยกออกจากกันระหว่างการรักษาทางกายกับทางจิต เพราะเชื่อว่ากายและจิตมีความสัมพันธ์กัน เชื่อว่าเมื่อเกิดการเจ็บป่วยจิตอ่อนแอหรือชวัญหาย ร่างกายก็จะอ่อนแอตามดังนั้นจึงต้องใช้หลากหลายวิธีการในการรักษาคนไข้ วิธีที่คนเหล่านี้นิยมใช้รักษาสุขภาพต่างๆ ไป มี 3 รูปแบบ คือ การรักษาโดยใช้ความรู้ทางไสยศาสตร์ (หมอทรง หมอคาถา) การรักษาโดยใช้ยาสมุนไพร การรักษาโดยใช้ความรู้พื้นฐานทั่วไป ดังนี้

1) การรักษาโดยใช้ความรู้ทางไสยศาสตร์ เมื่อเกิดเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ เช่นเด็กมีอาการเบื่ออาหาร ไม่สบายบ่อยรักษาอย่างไรก็ไม่หายพ่อแม่เด็กจะนิยมไปหาหมอร่างทรงขอให้ประกอบพิธีเข้าทรงซึ่งคนเฒ่า มั่งเรียกว่า “อ้ว เน้ง” เพื่อดูว่าชวัญของคนไข่ออกไปจากร่างหรือไม่ และดูว่าอะไรเป็นสาเหตุของความเจ็บไข้ รวมถึงหาวิธีการรักษาอาการป่วยให้หาย ซึ่งก็จะต้องทำตามที่หมอทรงบอก อาการป่วยจึงจะหายได้ เมื่อหมอทรงทำพิธีแล้วก็จะรู้ว่าสาเหตุการเจ็บป่วยของเด็กคืออะไร คนเฒ่ามั่งมีความเชื่อเกี่ยวกับการต่ออายุให้กับคนในกรณีของเด็กเกิดใหม่ เมื่อเกิดได้ครบ 3 วัน พ่อแม่ก็จะทำห้วงคอกขนาดเล็กที่ทำด้วยเงินใส่คอเด็กทารกไว้ เพื่อกันไม่ให้ผีเข้าใกล้ ถ้าเด็กเจ็บป่วยไม่สบาย หมอทรงจะทำห้วงคอกที่มีลวดทองแดงและเหล็กพันเป็นเกลียวโดยรอบห้วงเงิน และทำพิธี อ้ว เน้ง แล้วจึงจะใส่ห้วงคอกให้เด็กเพื่อกันไม่ให้ผีหรือสิ่งชั่วร้ายมาเข้าใกล้หรือรบกวน เด็กเด็กที่คลอดมายังไม่ครบเดือนเมื่อเกิดความจำเป็นที่ต้องพาไปไร่นา ด้วยต้องทำการแก้เคล็ดให้เด็ก โดยการนำขี้เถ้าหรือหมิ่นหม้อมาแต้ม ทาที่หน้าผากเด็ก เป็นสัญลักษณ์ป้องกันไม่ให้สิ่งชั่วร้ายหรือวิญญาณร้ายมาใกล้เด็ก เพราะเชื่อว่าหากไม่ทำบางครั้งสิ่งชั่วร้ายมาเอาชีวิตเด็กไปได้ ชวัญของเด็กก็ยังไม่มาก หรือใช้ใบไม้เสกคาถาป้องกันไม่ให้สิ่งชั่วร้าย วิญญาณร้ายมาเห็นเด็ก เชื่อกันว่าใบไม้จะช่วยบังอำพรางไม่ให้ สิ่งชั่วร้าย วิญญาณร้ายมองเห็นเด็ก

2) การรักษาโดยใช้ยาสมุนไพร การใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคนั้นพ่อแม่เด็กต้องพาเด็กไปหาหมอสมุนไพร (ก้อ ชั่ว) หมอสมุนไพรเป็นผู้ที่มีความรู้ชำนาญในการใช้ยาพื้นบ้านจริงๆ เพราะว่ายาสมุนไพรบางอย่างก็จะมีสารตกค้างเป็นพิษต่อร่างกายได้หากว่าใช้สมุนไพรนั้นพร่ำเพรื่อไม่ถูกวิธี ดังนั้นต้องระมัดระวังและใส่ใจกับเรื่องนี้มากเป็นพิเศษ

ชิง ตะไคร้ สรรพคุณ แก้เจ็บคอ หรือไอ วิธีการรักษานำมาต้มแล้วดื่มแต่น้ำ
 น้ำปัสสาวะ สรรพคุณ แก้ไข้ใน กรณีเด็กหกล้มหรือตกจากที่สูง วิธีการรักษา
 นำน้ำปัสสาวะให้เด็กดื่ม

สมุนไพรร ไซ้ คลา สรรพคุณ ลดลมในกระเพาะ แก้ปวดท้อง วิธีการรักษา
 นำมาต้มแล้วดื่ม

สมุนไพรร ชูตาเจ สรรพคุณ แก้ไอ วิธีการรักษา นำมาผสมขิงหนึ่งรับประทาน
 สารแห่น (ปู่ฮู้) สรรพคุณ แก้ปวดท้อง วิธีการรักษา นำใบไปต้มน้ำดื่ม
 ขิง สรรพคุณ ลดไข้ วิธีการรักษา นำขิงไปตำให้ละเอียด ทาพอกแขน ขา
 รักแร้

เกลือ สรรพคุณ แก้ผื่นคัน วิธีการรักษา นำเกลือไปทาบริเวณที่เป็นผื่นคัน

3) การรักษาโดยใช้ความรู้พื้นฐานทั่วไป

การรักษาแบบนี้เป็นการรักษาแบบง่ายๆ ไม่มีการใช้ยาหรือคาถาอะไร โดยทั่วไป
 ความรู้ในการรักษาแบบพื้นฐานนี้จะได้รับการถ่ายทอดจากคนในครอบครัว เช่น การรักษาโดยใช้ไข่
 ต้ม : เพื่อลดไข้ วิธีการ นำไข่ 1 ฟองไปต้มให้สุกปอกเปลือกออก หาเศษผ้าที่สะอาดมาเพื่อจะใช้ห่อไข่
 1 ฟืน ใส่เหรียญเงินรูปอินเดียนแดงรวมกับไข่แล้วห่อไว้ นำห่อผ้านั้นไปเช็ดตามเนื้อตัวคนป่วย เพื่อลด
 อากาศไข้ตัวร้อน หรือการรักษาโดยต้มสมุนไพรร : เพื่อแก้อาการชัก วิธีการ เอาเม็ดไปตากไม้ที่เป็นเสา
 บ้าน โดยตากให้ได้เศษไม้เล็กน้อยเก็บรวบรวมไว้ ซึ่งต้องตากเสาบ้านทุกต้น นำเศษไม้ไปต้มน้ำให้เดือด
 ยกลงพักไว้ รินน้ำสมุนไพรรซึ่งยังอุ่นอยู่ให้เด็กดื่ม เชื่อว่าจะลดไข้ และอาการชัก

สรุปได้ว่า วิถีชีวิตของกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง มีเอกลักษณ์ ที่แตกต่างจากชนกลุ่มอื่น
 มีระบบเครือญาติที่ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสและเป็นครอบครัวขยายฝ่ายชาย มีวัฒนธรรม ประเพณี
 ภาษา และความเชื่อเป็นของตนเอง มีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่ถ่ายทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1. งานวิจัยในประเทศ

ธวชนิ แสงขรรค์ชัย (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตนตามบทบาทของบิดา
 ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน โดยศึกษาบิดาที่มีบุตรวัยก่อนเรียน พบว่า ปัจจัยที่มีความ
 เกี่ยวข้องคือ พื้นฐานทางสังคม พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม ซึ่งสรุปได้ว่า สิ่งสำคัญใน
 การที่บิดาจะปฏิบัติตนตามบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนให้ได้ดีคือ อัตมโนทัศน์ของ
 บิดาหรือการรู้จักคุณค่าของตนเองในการเป็นพ่อของลูก การมีเจตคติที่ดีต่อการมีบุตร และ
 ประสบการณ์เดิมของบิดาที่ได้รับการเลี้ยงดู ส่วนการปฏิบัติตนตามบทบาทของบิดาในการอบรมเลี้ยง

คูบุตรวัยก่อนเรียน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และด้าน จริยธรรมพบว่าอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นประจำ

สุทธิดา ทิฐิธรรมเจริญ (2546) ศึกษาในเรื่องบทบาทของบิดาในการอบรมเลี้ยงดู พบว่า ลักษณะโครงสร้างของครอบครัว สถานภาพการทำงานของพ่อแม่ สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวและ ความรู้ความเข้าใจของพ่อแม่ในเรื่องพัฒนาการและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องมีผลต่อการส่งเสริมและ พัฒนาเด็ก

ณิชาวีร์ กุลพรพิพัฒน์ (2547) ได้ศึกษาศึกษาเรื่ององค์ความรู้ภูมิปัญญาการดูแลแม่โดย ศึกษาจาก หมู่บ้านของชนเผ่าม้ง 6 หมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความเชื่อ พิธีกรรม ในช่วง ตั้งแต่แม่ตั้งครรภ์จนคลอดบุตรมีความสำคัญต่อวิถีการปฏิบัติของคนชนเผ่าม้ง ภาพรวมชนเผ่าม้งยัง นับถือความเชื่อของตนอยู่ ได้แก่ ความเชื่อการมาเกิดนี้กรรม กฎข้อปฏิบัติและข้อห้ามระหว่าง ตั้งครรภ์ การผดุงครรภ์ การคลอด กฎข้อปฏิบัติและข้อห้ามหลังคลอด พิธีกรรมเรียกขวัญ ตั้งชื่อเด็ก การเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนเด็ก ในด้านการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนในการพัฒนาเด็กและการ ถ่ายทอดสืบทอดวัฒนธรรม ได้สร้างความสัมพันธ์คนในชุมชนมากขึ้น ผู้รู้ แก่นนำชุมชน ผู้ปกครองเด็ก เห็นความสำคัญของการเรียนรู้สืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่า

ชุติมา เห่งสุสิทธิ์ (2548) ได้ศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่อพัฒนาการ เด็กปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง คือ บิดามารดาจำนวน 360 คน ผลการศึกษา พบว่า ครอบครัวเด็กปฐมวัยมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่เป็นแบบประชาธิปไตยมากที่สุด ร้อยละ 55.3 รองลงมาคือ แบบผสม ร้อยละ 41.4 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก ปัจจัยด้านครอบครัว และตัวเด็กมีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก ได้แก่ ประเภทครอบครัว ระดับ การศึกษามารดา อาชีพบิดา สัมพันธภาพในครอบครัว เพศเด็ก และภาวะโภชนาการ การศึกษานี้มี ข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้ครอบครัวเลี้ยงดูเด็กแบบประชาธิปไตย เสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีใน ครอบครัว เพื่อให้เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยต่อไป

3.2. งานวิจัยต่างประเทศ

Lor (1998) ได้ศึกษาเด็กม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับครอบครัวมั พบว่าผู้ปกครองมีส่วนใหญ่มักไม่ค่อยฟังลูกเพราะยึดมั่นตามประเพณีดั้งเดิมที่เชื่อว่าผู้ใหญ่ย่อมรู้ ดีกว่าเด็ก การมีทัศนคติใหม่ของผู้ปกครองต่อการเลี้ยงดูเด็ก มีส่วนร่วมในวิถีชีวิต สื่อสารและฟังลูกมา ขึ้นและควรรู้ถึงความต้องการของลูกของผู้ปกครองในวิถีชีวิตเด็กมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนของ เด็กในขณะเดียวกันเด็กที่ไม่ได้ไปโรงเรียนจะมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองและติดตามและร่วม ประกอบการทำอาชีพของผู้ปกครอง เช่น ทำนา ล่าสัตว์ ตกปลา ทำสวน เป็นต้น

Vang (1998) ได้ศึกษากับครอบครัวม้งพบว่า ม้งเป็นชนเผ่าที่มีความเป็นครอบครัวสูงมากทั้งจากพ่อแม่ ญาติและพี่น้อง สำหรับชาวม้งแล้วครอบครัวมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนม้ง ได้ศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูมีวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอย่างเข้มงวดโดยเฉพาะการเคารพนับถือผู้อาวุโส ความเป็นอยู่จะอยู่กัน ที่เด็กเคารพพ่อแม่ น้องเคารพพี่ หลานเคารพลุงป้าและ ครอบครัวมีความเป็นอยู่แบบครอบครัวขยายและผู้อาวุโสจะมีบทบาทสำคัญในการสอนถึงวิถีการปฏิบัติที่ถูกต้องและวัฒนธรรมสำหรับเด็กและสาเหตุที่ทำให้เยาวชนชาวม้งที่ทำผิดกฎหมายไม่ใช่เป็นเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวแต่สืบเนื่องจากการมีข้อขัดแย้งระหว่างเด็กกับครอบครัวในเรื่องการเลี้ยงดูตามประเพณีที่ดั้งเดิม กับความคิดของเด็กที่มีต่อกระแสวัฒนธรรมหลัก

Barney (1967 อ้างถึงใน Lor, 1998) ได้สำรวจกลุ่มชาวม้งในประเทศลาว พบว่ารูปแบบการเลี้ยงดูของชาวม้งมีลักษณะการเลี้ยงดูแบบเผด็จการ ที่ผู้อาวุโสสูงสุดของตระกูลคือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจและมีบทบาทสำคัญในการสอนถึงวิถีการปฏิบัติที่ถูกต้อง และวัฒนธรรมสำหรับเด็ก โดยผู้อาวุโสมักจะเน้นในเรื่องกฎข้อห้าม คุณค่าความเชื่อของเผ่า คือ ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ และความจงรักภักดี ส่วนเด็กถือเป็นกลุ่มคนที่มีสถานะต่ำที่สุด ดังนั้นเด็กจึงไม่มีสิทธิที่จะย้อนหรือโต้เถียงกับผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ของตน เด็กจะต้องเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่อย่างสิ้นเชิง และสังคมของชาวม้งที่เป็นสังคมอำนาจฝ่ายบิดาที่ผู้อาวุโสตั้งแต่ทวด ปู่ และพ่อ ต่างมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูให้การสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี บทบาททางเพศตามประเพณีจึงมีสูงมาก ผู้ชายมีบทบาทหลักในการตัดสินใจ ขณะที่ผู้หญิงถือเป็นสมบัติของสามีและมีหน้าที่เลี้ยงลูกโดยเฉพาะลูกผู้ชาย ทำงานบ้าน และทำงานสนองความต้องการของสามีและญาติ ผู้หญิงจึงมีโอกาสที่จะได้เรียนหนังสือน้อยกว่าผู้ชาย เด็กชาวม้งต้องรับรู้ถึงบทบาทของตนเองในครอบครัว ความสัมพันธ์ วิถีการปฏิบัติ ความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัวและเครือญาติ

Muir and Bohr (2014) นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัย Simon Fraser ประเทศแคนาดา ได้ศึกษา การเลี้ยงดูของชนเผ่าอะบอริจินร่วมสมัย พบว่ามี การศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูของชนเผ่าอะบอริจินค่อนข้างน้อย จึงได้ศึกษาการเลี้ยงดูของชนเผ่าอะบอริจินเพื่อตรวจสอบว่าการเลี้ยงดูตามแบบประเพณีนิยมดั้งเดิมยังคงมีการใช้อยู่หรือไม่ แตกต่างจากการเลี้ยงดูตามกระแสหลักอย่างไร และมีการปรับเปลี่ยนหลังจากได้อิทธิพลจากต่างชาติหลังจากยุคล่าอาณานิคมอย่างไร โดยเน้นการศึกษาในเรื่องความเป็นตัวของตัวเองของเด็ก ลักษณะของครอบครัว ความเป็นพ่อของเด็ก ความผูกพันในครอบครัว พัฒนาการของเด็ก วินัย ภาษาและประเพณี ศาสนา โดยใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเชิงเอกสารแบบ ancestral method ผลการวิจัยพบว่าแม้ว่ารูปแบบการเลี้ยงดูของชนเผ่าอะบอริจินจะมีการปรับเปลี่ยนจากยุคล่าอาณานิคม เช่นรูปแบบที่พักอาศัยที่เปลี่ยนไป สถานเลี้ยงเด็กที่เปลี่ยนไป แต่วิถีความเป็นอยู่ของการเลี้ยงดูของพ่อแม่

ชาวอะบิริจินยังคงเหมือนเดิม ดังนั้นการปฏิบัติต่อเด็กชาวอะบิริจินจึงยังคงควรที่จะคำนึงถึงวัฒนธรรม สังคมประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานเดิมของเด็ก

Hsieh (1998) นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัย Texas Tech ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ศึกษาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการเลี้ยงดูกับ พื้นอารมณ์ของเด็กกับพฤติกรรมการปรับตัวและประสิทธิผลทางการเรียนของเด็ก มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 วัตถุประสงค์ คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบเอาใจใส่ และแบบตามใจ กับพื้นอารมณ์) แบบแผนการเลี้ยงดูและพื้นอารมณ์ของเด็กสามารถทำนาย พฤติกรรมการปรับตัวของเด็กได้อย่างไร 3) แบบแผนการเลี้ยงดูและพื้นอารมณ์ของเด็กสามารถทำนาย ประสิทธิภาพทางการเรียนของเด็กได้อย่างไร โดยศึกษาจากเด็กชาวไต้หวันจำนวน 230 คน (ชาย 108 คน หญิง 122 คน) ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 จากโรงเรียนประถมศึกษาที่ไทเป ไต้หวัน และ สาธารณรัฐประชาชนจีน มีผู้ให้ข้อมูลคือ ครูประจำชั้นและผู้ปกครอง ใช้การวิเคราะห์การถดถอย พหุคูณ (multiple regression) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบแผนการเลี้ยงดูมี ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพื้นอารมณ์ของเด็ก โดยเฉพาะผู้ปกครองที่มีระดับการเลี้ยงดูแบบ ควบคุมสูงจะมีระดับคะแนนด้านอารมณ์ของเด็กสูง ส่วนเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จะมีระดับ คะแนนด้านสังคมสูง 2) แบบแผนการเลี้ยงดูและพื้นอารมณ์ของเด็กมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ กับพฤติกรรมปรับตัวของเด็ก เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จะมีพฤติกรรมปรับตัวที่ ดีกว่า 3) แบบแผนการเลี้ยงดูและพื้นอารมณ์ของเด็กมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลทางการเรียนของ เด็ก เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่จะมีระดับคะแนนประสิทธิผลการเรียนสูง ส่วนเด็กที่ได้รับการ เลี้ยงดูแบบควบคุมจะมีระดับคะแนนประสิทธิผลทางการเรียนต่ำ สรุปได้ว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูใน แบบแผนที่แตกต่างกันจะมีพื้นอารมณ์ที่แตกต่างกัน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง ได้แก่ แบบเอาใจใส่ แบบควบคุม แบบตามใจ และแบบทอดทิ้ง 2) เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ผู้วิจัยแบ่งโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 6 ขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดประชากร
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

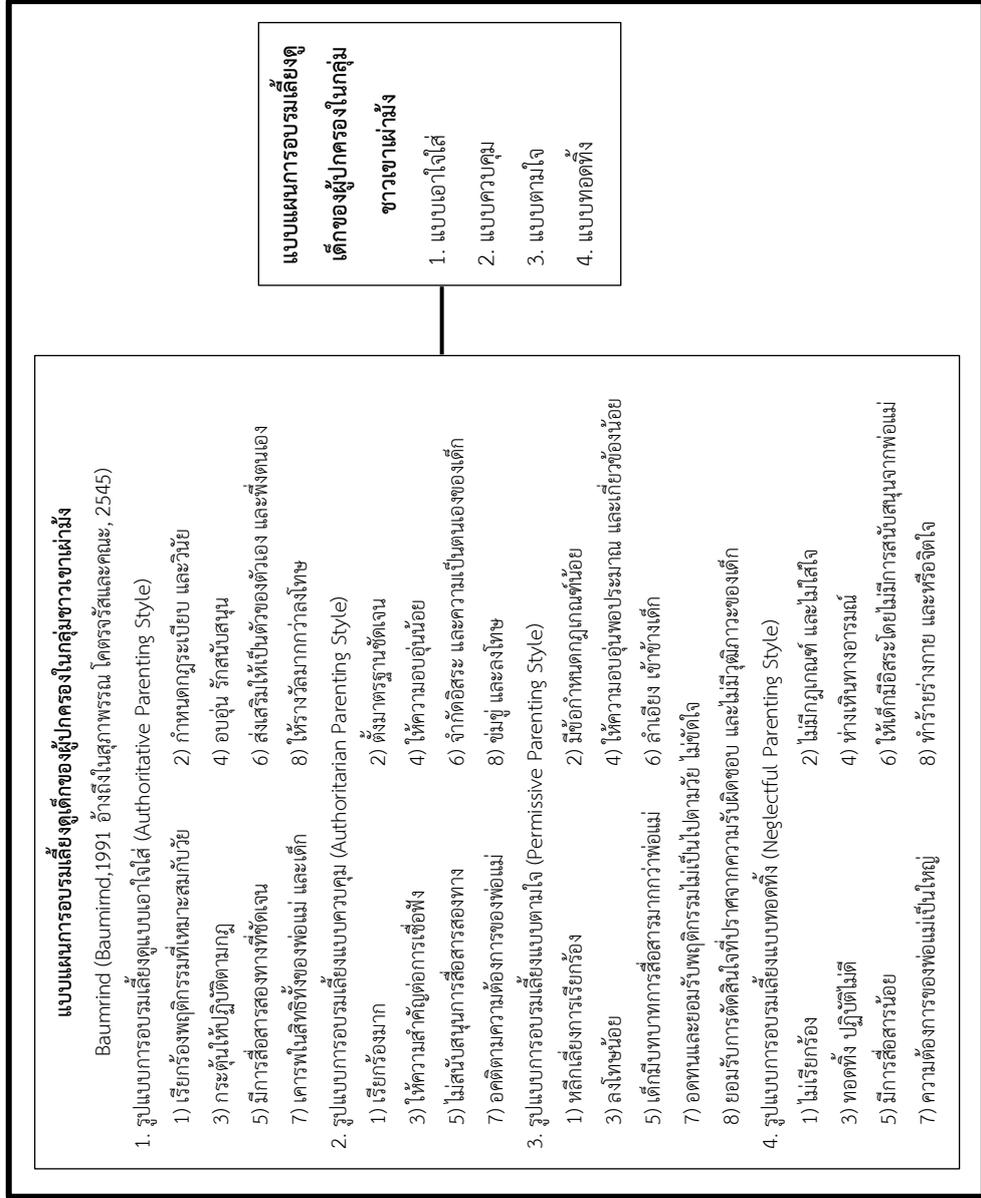
ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นโดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก หลักการอบรมเลี้ยงดูของนักการศึกษาในประเทศไทย ทฤษฎีนิเวศวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในประเทศไทยและต่างประเทศ และวิถีชีวิต ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก วัฒนธรรม ความเชื่อและประเพณีของชาวเขาเผ่าม้ง

1.2 สสำรวจวางแผนเพื่อลงพื้นที่ สสำรวจบริบทวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง รวมทั้งวิถีชีวิตการทำงานในแต่ละวัน สสำรวจสำมะโนครัวประชากรกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน จังหวัดเชียงใหม่เพื่อกำหนดประชากร

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลข้างต้นมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. การกำหนดประชากร

ผู้วิจัยกำหนดประชากรโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร คือ ผู้ปกครองที่มีสถานภาพเป็นพ่อและแม่ ลุงและ/หรือป้า ปู่และ/หรือย่า ที่ดูแลเด็กอายุ 3-6 ปี ในปี 2559 ในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 163 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกประชากรดังนี้

- 1) มีรายชื่ออยู่ในสำมะโนครัวประชากร
- 2) ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูล
- 3) ผู้ปกครองมีสุขภาพจิต สุขภาพกาย ปกติ

ตารางที่ 1 ประชากรจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน
พ่อ	30
แม่	30
ลุง	29
ป้า	26
ปู่	20
ย่า	28
รวม	163

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท ประกอบด้วยแบบสอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง และแบบบันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูเด็กซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แบบสอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป เป็นคำถามลักษณะแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก อาชีพ และรายได้ต่อปี เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบแผนอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยแบ่งเป็น 4 แบบแผน แต่ละแบบแผนมีประเด็นย่อย 8 ข้อ รวมทั้งสิ้น 32 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ โดยความหมายของแต่ละระดับมีดังนี้

- 3 หมายถึง ตรงกับการกระทำของท่านมาก
- 2 หมายถึง ตรงบ้างไม่ตรงบ้างกับการกระทำของท่าน
- 1 หมายถึง ไม่ตรงกับการกระทำของท่าน

ตอนที่ 3 ความคาดหวังในการอบรมเลี้ยงดู เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด

3.2 แบบบันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูเด็ก มีลักษณะเป็นแบบการสังเกตแบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บันทึกข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อผู้สังเกต ชื่อผู้ถูกสังเกต วันที่ และสถานที่ที่สังเกต

ตอนที่ 2 บันทึกข้อมูลพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ตามสถานการณ์ใน 5 สถานการณ์ ได้แก่ 1.ช่วงเช้ากิจกรรมประจำวันยามเช้าก่อนไปโรงเรียน 2.ช่วงเย็นหลังจากกลับจากโรงเรียน รับประทานอาหารร่วมกัน และเข้านอน 3.ช่วงเช้าก่อนไปทำงาน 4.ช่วงกลางวัน รับประทานอาหารกลางวัน 5.ช่วงเย็น กลับจากที่ทำงาน รับประทานอาหารร่วมกัน และเข้านอน

4. การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ศึกษาหลักเกณฑ์การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจากเอกสาร และงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2) กำหนดโครงสร้างเครื่องมือในงานวิจัย ข้อคำถามแบบสอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองและประเด็นการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

2.1) นำข้อมูลจากกรอบแนวคิดในงานวิจัย มาพิจารณาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองโดยกำหนดโครงสร้างของแบบสอบถาม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างแบบสอบถาม

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	ข้อที่
แบบเอาใจใส่	1. เรียกร้องพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย	6
	2. กำหนด กฎ ระเบียบ และวินัย	23
	3. กระตุ้น ให้ปฏิบัติตามกฎ	25
	4. อบอุ่น รักสนับสนุน	31
	5. มีการสื่อสารสองทางที่ชัดเจน	11
	6. ส่งเสริมให้เป็นตัวของตัวเอง และพึ่งตนเองได้	3
	7. เคารพในสิทธิทั้งของพ่อแม่ และ เด็ก	15
	8. ให้อารมณ์มากกว่าการลงโทษ	18
	รวม	8 ข้อ

ตารางที่ 2 โครงสร้างแบบสอบถาม (ต่อ)

แบบแผน	ประเด็นย่อย	ข้อที่
แบบควบคุม	1. เรียกร้องมาก	6
	2. ตั้งมาตรฐานชัดเจน	23
	3. ให้ความสำคัญต่อการเชื่อฟัง	25
	4. ให้ความอบอุ่นน้อย	31
	5. ไม่สนับสนุนการสื่อสารสองทาง	11
	6. จำกัดอิสระ และความเป็นตนเองของเด็ก	3
	7. อดตีตามความต้องการของพ่อแม่	15
	8. ชมเชย และลงโทษ	18
รวม		8 ข้อ
แบบตามใจ	1. หลีกเลี่ยงการเรียกร้อง	16
	2. มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์น้อย	1
	3. อดทนและยอมรับพฤติกรรมไม่เป็นไปตามวัย ไม่ขัดใจ	14
	4. ให้ความอบอุ่นพอประมาณ และเกี่ยวข้องน้อย	26
	5. เด็กมีบทบาทการสื่อสารมากกว่าพ่อแม่	20
	6. ยอมรับการตัดสินใจที่ปราศจากความรับผิดชอบ และไม่มีวุฒิภาวะของเด็ก	9
	7. ลำเอียง เข้าข้างเด็ก	32
	8. ลงโทษน้อย	24
รวม		8 ข้อ
แบบทอดทิ้ง	1. ไม่เรียกร้อง	13
	2. ไม่มีกฎเกณฑ์ และไม่ใส่ใจ	2
	3. ทอดทิ้ง ปฏิบัติไม่ดี	21
	4. ห่างเหินทางอารมณ์	27
	5. มีการสื่อสารน้อย	4
	6. ให้เด็กมีอิสระโดยไม่มีการสนับสนุนจากพ่อแม่	10
	7. ความต้องการของพ่อแม่เป็นใหญ่	17
	8. ทำร้ายร่างกาย และหรือจิตใจ	5
รวม		8 ข้อ
รวมทั้งสิ้น		32 ข้อ

2.2) นำข้อมูลจากกรอบแนวคิดในงานวิจัย มาสร้างแบบบันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยกำหนดประเด็นการสังเกตดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 โครงสร้างแบบบันทึกการสังเกต

สถานการณ์	ประเด็นการสังเกต
วันธรรมดา (จันทร์ - ศุกร์)	1. การเรียกร้อง
1. ช่วงเช้า กิจวัตรประจำวันยามเช้า ก่อนไปโรงเรียน สังเกตเวลาประมาณ 5:30 น. - 9:00 น.	2. การกำหนดกฎระเบียบ
2. ช่วงเย็น หลังจากกลับจากโรงเรียน รับประทานอาหารร่วมกัน และเข้านอน สังเกตเวลาประมาณ 15:30 น. - 19:30 น.	3. วิธีการอบรมสั่งสอน
3. ช่วงเช้า ก่อนไปทำงาน สังเกตเวลาประมาณ 6:00 น. - 8:00 น.	4. การให้ความอบอุ่น
4. ช่วงกลางวัน รับประทานอาหารกลางวัน สังเกตเวลาประมาณ 11:30 น. - 12:30 น.	5. การสื่อสาร
5. ช่วงเย็น กลับจากที่ทำงาน รับประทานอาหารร่วมกัน และเข้านอน สังเกตเวลาประมาณ 17:00 น. - 20:00 น.	6. การเข้าใจและการยอมรับเด็ก
	7. การตอบสนองต่อพฤติกรรมเด็ก
	8. การลงโทษ

3) สร้างแบบสอบถามแบบ และแบบบันทึกการสังเกต ตามขอบข่ายเนื้อหาในกรอบแนวคิดการวิจัย และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณา และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ดังแสดงรายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยในภาคผนวก ก เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) รวมถึงตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้ภาษาโดยกำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามของตัวแปรที่จะศึกษา

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามของตัวแปรที่จะศึกษา

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามของตัวแปรที่จะศึกษา

2) นำผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านมาคำนวณค่าความตรงเชิงเนื้อหา เป็นรายข้อ โดยกำหนดเกณฑ์ให้ความสอดคล้องมีค่าดัชนี IOC มากกว่า 0.67 จึงถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับโครงสร้างและนิยามที่ต้องการวัด (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.0 แสดงว่ามีความตรงเชิงเนื้อหาผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

3) นำแบบสอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองและแบบบันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำแนกตามแบบสอบถามและแบบสังเกต

แบบสอบถาม	แบบบันทึกการสังเกต
1. ควรปรับภาษาให้เหมาะสมกับตัวอย่าง เพื่อให้ เกิดความเข้าใจต่อผู้ตอบแบบสอบถาม	1. ประเด็นการสังเกต ควรระบุให้ชัดเจนตรงกับเนื้อหา ที่จะสังเกต
2. ควรขยายความเข้าใจ หรือยกตัวอย่างเพื่อให้ ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น	2. การสังเกต ควรมีข้อตัวอย่างและสถานการณ์เพื่อให้ ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตได้อย่างแม่นยำและถูกต้อง
3. ไม่ครอบคลุมตามประเด็นแบบแผนการอบรม เลี้ยงดูเด็ก บางข้อคำถามมีประเด็นความหมาย ใกล้เคียงกัน	

4) นำแบบสอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่ปรับแก้เรียบร้อยแล้ว ไปทดลองนำร่องกับผู้ปกครองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากร เพื่อหาค่าความเที่ยงแบบคงที่ โดยผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ทดลองนำร่องกับผู้ปกครองจำนวน 30 คน และเว้นระยะเวลา 1 เดือนเพื่อทดลองนำร่องระยะที่ 2 ซ้ำกับผู้ปกครองกลุ่มเดิมด้วยแบบสอบถามชุดเดิม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์หาค่าความแตกต่างของแต่ละแบบแผนการอบรมเลี้ยงดู พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แล้วนำไปจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

1) ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนำไปยื่นหนังสือถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2) ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านในการประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลกับผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน

3) ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้ประชากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน เป็นรายบุคคลและรับเก็บคืนด้วยตนเอง วันละประมาณ 10 คน

4) ผู้วิจัยเดินทางไปแต่ละครอบครัว เพื่อเก็บข้อมูลแบบสอบถาม สำหรับผู้ที่ไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ดี หรือไม่เข้าใจข้อความในแบบสอบถาม ผู้วิจัยแปลความหมายในแบบสอบถามให้ฟังและเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลจนครบจำนวน 163 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5.2 การเก็บข้อมูลจากแบบบันทึกการสังเกต

1) ผู้วิจัยขออนุญาตหัวหน้าครอบครัวเพื่อเก็บข้อมูลการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยตกลงวันและระยะเวลาที่ผู้ปกครองสะดวกให้ผู้วิจัยดำเนินการสังเกต จำนวน 3 ครอบครัวโดยใช้เวลาครอบครัวละ 1 สัปดาห์

2) ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตการมีปฏิสัมพันธ์โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง วันธรรมดา (จันทร์ - ศุกร์) เริ่มสังเกตเช้าเวลาประมาณ 5:30 น. - 9:00 น. เย็นเวลาประมาณ 15:30 น. - 19:30 น. และช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ (เสาร์ - อาทิตย์) เริ่มสังเกตเช้าเวลาประมาณ 6:00 น. - 8:00 น. กลางวันเวลาประมาณ 11:30 น. - 12:30 น. เย็นเวลาประมาณ 17:00 น. - 20:00 น. ทั้งนี้สามารถปรับเปลี่ยนเวลาได้ ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ปกครองเป็นสำคัญ

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

1) สถานภาพทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

2) แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกประเภทผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งตามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยคะแนนมาตรฐาน (z-score) ที่คำนวณจากค่าเฉลี่ยคะแนนแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จากนั้นนำคะแนนแต่ละแบบแผนมาลบด้วยคะแนนแบบแผนอื่นๆ ผู้ปกครองที่มีคะแนนเฉลี่ยที่เด่นชัดสูงกว่าอีก 3 แบบแผนอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จะถูกจัดกลุ่มว่ามีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบนั้น ๆ

3) แบบบันทึกการสังเกต วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการสรุปเรียบเรียง จัดหมวดหมู่และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน การทดสอบไค-สแควร์ (Chi-square test) ด้วยโปรแกรม SPSS version 22 และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง ได้แก่ แบบเอาใจใส่ แบบควบคุม แบบตามใจ และแบบทอดทิ้ง 2) เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

- 1.1 วิเคราะห์ค่าสถิติเกี่ยวกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง
- 1.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

ตอนที่ 1 วิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

1.1 วิเคราะห์ค่าสถิติเกี่ยวกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

1) ผลการวิเคราะห์ของข้อมูลทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร คือ ผู้ปกครองในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน จังหวัดเชียงใหม่ นำเสนอในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนและค่าร้อยละ

	สถานภาพ	จำนวน (n = 163)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	79	48.47
	หญิง	84	51.53
2. อายุ	ต่ำกว่า 25 ปี	12	7.36
	26 – 35 ปี	45	27.61
	36 – 45 ปี	34	20.86
	46 – 55 ปี	45	27.61
	มากกว่า 55 ปี	27	16.56
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	70	42.94
	ระดับประถมศึกษา	23	14.11
	ระดับ มัธยมศึกษา/ปวช.หรือปวส.	46	28.22
	ปริญญาตรี	24	14.72
4. สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	พ่อ	30	18.40
	แม่	30	18.40
	ลุง	29	17.79
	ป้า	26	15.95
	ปู่	20	12.27
	ย่า	28	17.18
5. อาชีพ	รับจ้างทั่วไป	14	8.59
	ทำไร่/ทำสวน/ทำนา	135	82.82
	รับราชการ	6	3.68
	อื่นๆ	(8)	(4.91)
	ไม่ประกอบอาชีพ	5	3.07
	ค้าขาย	3	1.84

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวน และค่าร้อยละ (ต่อ)

	สถานภาพ	จำนวน (n = 163)	ร้อยละ
6. รายได้ต่อปีของท่าน	ต่ำกว่า 150,000 บาท	111	68.10
	150,001-200,000 บาท	40	24.54
	200,001-250,000 บาท	5	3.07
	มากกว่า 250,000 บาทขึ้นไป	7	4.29
7. ประสบการณ์ทำงานในเมือง	ไม่มีประสบการณ์การทำงานในเมือง	85	52.15
	มีประสบการณ์การทำงานในเมือง	19	11.66
	ต่ำกว่า 1 ปี		
	มีประสบการณ์การทำงานในเมือง	(59)	(36.20)
	มากกว่า 1 ปี		
	1 ปี – 5 ปี	48	29.45
	6 ปี – 10 ปี	8	4.91
10 ปีขึ้นไป	3	1.84	

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 51.53 มีช่วงอายุระหว่าง 26 – 35 ปี และ 46 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.61 การศึกษาสูงสุด ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.94 สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก สถานภาพเป็นพ่อและแม่ คิดเป็นร้อยละ 18.40 ประกอบอาชีพ ทำไร่/ทำสวน/ทำนา คิดเป็นร้อยละ 82.82 มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 150,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 68.10 ไม่มีประสบการณ์ทำงานในเมืองเป็นร้อยละ 52.15

2) ผลการวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนผู้ปกครองที่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่างๆ ผู้วิจัยจำแนกผู้ปกครองตามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบแผนได้แก่ 1) แบบเอาใจใส่ 2) แบบควบคุม 3) แบบตามใจ และ 4) แบบทอดทิ้ง โดยใช้ค่าเฉลี่ยคะแนนการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละแบบแผนไปคำนวณเป็นคะแนนมาตรฐาน (z-score)

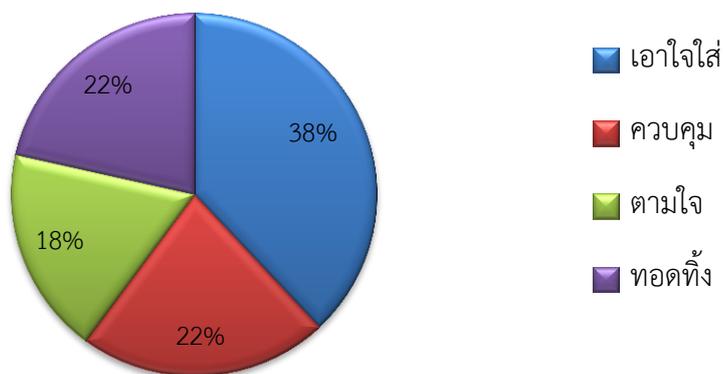
ตารางที่ 6 การวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จำแนกตาม จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความสอดคล้องกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	ประชากร	ร้อยละ
เอาใจใส่	62	38.04
ควบคุม	36	22.09
ตามใจ	30	18.40
ทอดทิ้ง	35	21.47
รวม	163	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.04 รองลงมาคือ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม คิดเป็นร้อยละ 22.09 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 21.47 และแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ คิดเป็นร้อยละ 18.40 ตามลำดับ

แผนภาพที่ 4 เปรียบเทียบค่าร้อยละแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

การอบรมเลี้ยงดูเด็ก นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการ ได้ครบทุกด้าน สำหรับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง ที่หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีความเฉพาะทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ภาษา รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดู จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชาวเขาเผ่าม้งที่แตกต่างกับบริบทหรือชุมชนอื่น ซึ่งก็คือการที่ครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้งมีวิธีการในอบรมเลี้ยงดูและวิธีการอบรมสั่งสอนที่มุ่งเน้นไปที่การให้บุตรหลานเป็นคนดีของสังคมเป็นหลัก โดยผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง ทุกคนในครอบครัวต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการปลูกฝังให้บุตรหลานเป็นคนดี ผ่านการดำเนินชีวิตที่ทุกคนต่างมีหน้าที่ที่รับผิดชอบทั้งงานบ้าน การทำไร่ทำสวน ตั้งแต่เช้ามีดจนถึงเวลาค่ำ ดังนั้นจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูของชาวเขา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายจากการสังเกต พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ เป็นแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูออกเป็นแต่ละประเด็นที่สะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของชาวเขาเผ่าม้ง ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่

1.1 การเรียกร้องพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย ผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งให้เด็กทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัย และสิ่งไหนที่ผู้ปกครองเห็นว่าสิ่งที่เด็กทำนั้นเกินกว่าความสามารถของเด็ก ผู้ปกครองก็จะทำให้หรือไม่ก็จะทำไปพร้อมกับบุตรหลานของตนเองและไม่บังคับฝืนใจ ให้เด็กทำในสิ่งที่เกินความสามารถของเด็ก ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ตัดสินใจให้เด็กลงมือทำหรือสิ่งไหนที่มันเกินความสามารถของเด็กผู้ปกครองก็จะไม่บีบบังคับให้เด็กทำสิ่งที่เห็นว่าเหมาะสมกับพัฒนาการแต่สิ่งไหนที่ผู้ปกครองเห็นว่าเด็กสามารถทำได้ก็จะปล่อยหรือพูดให้เด็กทำด้วยตนเองดังสถานการณ์ต่อไปนี้

ขณะที่น้องโตโนจะไปโรงเรียนน้องโตโนบอกกับพ่อว่า “ใส่รองเท้าให้หน่อย” พ่อพูดกลับไปว่า “ยังจะให้ใส่ให้อยู่หรือโตแล้ว ไหนใส่เองให้ดูสิ”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน วันที่ 22 ธันวาคม 2559)

แม่พูดกับน้องแม่ไก่อ่า “ไปอาบน้ำได้แล้ว” น้องแม่ไก่อู้ดขึ้นว่า “แม่อาบน้ำให้หน่อย” แม่พูดว่า “แม่ทำกับอยู่” ย่าจึงพูดว่า “เดี๋ยวย่ำดื่มน้ำให้แต่ต้องอาบน้ำเองนะโตแล้ว”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องแม่ไก่ วันที่ 30 ธันวาคม 2559)

1.2 การกำหนดกฎระเบียบ ผู้ปกครองมีการกำหนดกฎเกณฑ์ ข้อบังคับในการปฏิบัติที่แสดงถึงความเป็นห่วง และความต้องการให้บุตรหลานมีพฤติกรรมตามความเชื่อของผู้ปกครอง โดยเชื่อว่าเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติจะส่งผลดี ต่อตัวบุตรหลาน อีกทั้งยังแสดงถึงการสนับสนุนให้เด็กเกิดการปฏิบัติตามกฎระเบียบ เป็นการเคารพบรรพบุรุษ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองในการตักเตือนให้เด็กอยู่ในกฎเกณฑ์เสมอ ผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งไม่ได้มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนหรือตายตัว แต่มักขึ้นอยู่กับผู้อาวุโสเป็นคนออกกฎระเบียบ แต่การออกกฎระเบียบนั้นต้องดูว่าเหมาะสมกับสถานการณ์นั้น หรือเกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่ไม่ดีถึงจะค่อยออกกฎระเบียบ และในบางครั้งการออกกฎระเบียบก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้นๆ ตามที่ผู้ปกครองจะพบเจอ เพื่อให้เด็กมีความปลอดภัยต่อสิ่งรอบตัว และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย ดังสถานการณ์ต่อไปนี้

ขณะแม่เดินจูงมือไปส่งน้องโตโน่ ขณะเดินทางน้องพูดกับแม่ว่า “อยากกินขนม แม่พาไปซื้อหน่อย” แม่ขานรับและบอกกับน้องโตโน่ ว่า “แม่ให้ 5 บาทนะ” น้องพยักหน้าแล้วพูดว่า “ขนม 5 บาท” แล้วเดินไปซื้อขนมพร้อมกับแม่ พร้อมกับซื้อขนมราคา 5 บาทแล้วเดินไปศูนย์เด็กเล็กพร้อมกัน เมื่อไปถึงศูนย์เด็กเล็กแม่พูดกับน้องว่า “น้อง!! ถอดรองเท้าวางที่ชั้น พื้นห้องมันจะเลอะ” น้องโตโน่หยิบรองเท้าแล้วพูดว่า “ครับ” “แม่สวัสดิ์” แล้วหยิบรองเท้าวางที่ชั้น

CHUL (จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน่ วันที่ 20 ธันวาคม 2559)

ในสถานการณ์ช่วงเช้า น้องแม่ไก่อู้ดนอนแล้วเดินออกมาจากห้องนอน แล้วพูดออกมาว่า “หนาว” แล้วก็ใช้ไม้เขี่ยกองไฟเล่น แม่เห็นแม่เลยใช้มือปิด แล้วบอกว่า “เล่นไฟอีกแล้วนะ อย่าเล่นไฟ มันไม่ดี เดียวไฟเข้าตา” แล้วแม่ก็ตึงมากอด อุ้มแล้วนั่งผิงไฟ

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องแม่ไก่ วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

ในขณะที่แม่ของน้องมาร์ก็กำลังเดินทางไปส่งน้องไปโรงเรียน น้องพูดกับแม่ว่า “แม่วันนี้ฝนตกหนูไม่ไปโรงเรียนได้ไหม” แม่ถามต่อว่า “ทำไมไม่ไป” น้องตอบกลับมาว่า “ถ้าวันไหนฝนตกที่โรงเรียนจะไม่มีสอน น้องเลยไม่อยากไปโรงเรียน” แม่พูดตอบกลับมาว่า “ถ้าอยู่กลับแม่

ต้องไม่ดื้อ ต้องฟังแม่นะไม่งั้น ไม่ให้ไปอยู่กับแม่นะ” น้องมาร์ก็พยักหน้ารับแล้วพูดว่า “คะหนูจะไม่ดื้อ” หลังจากนั้นแม่ก็เดินจูงน้องมาร์ก็ไปที่ทำงานของแม่

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวมาร์กี วันที่ 6 มกราคม 2560)

ในช่วงเย็นขณะที่น้องโตโน่ กำลังกวาดหน้าบ้านอยู่ พ่อกลับมาจากสวนแล้วพูดว่า “ไอ้โตโน่” น้องโตโน่วิ่งไปกอดพ่อ แล้วพ่อพูดว่า “ทีหลังจะออกนอกบ้านใส่รองเท้าด้วยสิ” น้องบอก “ครับ ยากไปหาแม่แล้ว” จากนั้นน้องโตโน่ก็เดินไปใส่รองเท้า แล้วชี้หลังพ่อ เดินไปหาแม่ที่ร้านค้ากลางหมู่บ้าน

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน่ วันที่ 26 ธันวาคม 2559)

ในขณะที่น้องโตโน่เดินไปที่ร้าน น้องหยิบขนมมาจากร้านค้า แล้วแกะกินเลย ทั้งๆที่น้องมีขนมในมือแต่ทานไม่หมด ยังเหลืออยู่แต่ก็แกะขนมถุงใหม่ แม่เดินผ่านมาเห็น แม่พูดว่า “จำที่แม่พูดไม่ได้หรือขนมในถุงยังไม่หมดเลย หยิบมาอีกนะ” แม่ดึงถุงขนมจากมือ แล้วพูดว่า “ทำแบบนี้เสียไม่ดี ทีหลังถ้าจะหยิบขนม ต้องกินอันเก่าให้หมดก่อน ไม่งั้นแม่ไม่ซื้อขนมให้กินอีกแล้วนะ” น้องโตโน่ร้องไห้ แล้วพยักหน้ารับ พูดว่า “ครับ” แล้วหยิบขนมในถุงกินจนหมด

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน่ วันที่ 23 ธันวาคม 2559)

ในช่วงเย็นน้องมาร์ก็เลิกเรียนแล้วไปเล่นกับเพื่อนจนกลับบ้านไม่เป็นเวลาน้องเดินกลับมาที่บ้าน ปู่ ถามว่า “ไปเล่นที่ไหนมา แม่ตามหา” แล้วแม่ก็เดินมาถามว่า “น้องไปไหนมาแม่บอกว่าเวลาเลิกเรียนให้กลับมาบ้านก่อน มาบอกปู่ กับย่าก่อนก็ได้ว่าจะไปไหน” น้องพยักหน้าแล้วแม่ก็พูด “ว่าแม่เคยบอกแล้วไม่ใช่หรือ”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวมาร์กี วันที่ 10 มกราคม 2560)

1.3 การกระตุ้นให้ปฏิบัติตามกฎ ผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กเกิดการปฏิบัติตามกฎระเบียบและความเชื่อของชาวเขาเผ่าม้ง มีการปฏิบัติตามวัฒนธรรมของชนเผ่า เพื่อเป็นการเคารพบรรพบุรุษ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครอง และบุตรหลาน ในการตักเตือนให้เด็กอยู่ในกฎเกณฑ์เสมอจนติดเป็นนิสัย ดังสถานการณ์ต่อไปนี้

เช้าวันนี้พ่อพูดกับลูกๆหลานๆในบ้านภายในบ้านว่า “วันนี้เราจะไปทำบุญบรรพบุรุษกันนะ” หลังจากนั้นก็พากันขึ้นรถนั่งรถกันไป เมื่อถึงสถานที่ พ่อพูดว่า “วันนี้เดินดีๆนะห้ามสะดุด น้องจับมือพี่ไว้ ค่อยๆเดิน” น้องแม่ไก่ รีบจับมือพี่สาว พ่อพูดว่า “จะปีใหม่แล้วทำดีๆเดินดีๆจะได้ราบรื่นตลอดทั้งปี” จากนั้นเดินเข้าไปเคารพหลุมศพของบรรพบุรุษ

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องแม่ไก่ วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

ขณะที่น้องโตโนดูการ์ตูนตอนเช้า แม่พูดกับน้องโตโนว่า “รีบไปแต่งตัวเดี๋ยวไปโรงเรียนสาย ถ้าช้าเดี๋ยวไม่พาไปซื้อขนมก่อนไปโรงเรียนนะ” หลังจากนั้นน้องโตโนก็รีบแต่งตัวไปโรงเรียน

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน วันที่ 23 ธันวาคม 2559)

เช้าวันนี้แม่ไถ่ตื่นสายจนแม่เรียกตื่น แม่พูดว่า “ตื่นได้แล้วสายแล้ว ใครอยากแต่ตัวสวยๆไปงานปีใหม่รีบลุกเร็ว ๆ ”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวแม่ไถ่ วันที่ 29 ธันวาคม 2559)

แผนภาพที่ 5 บันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวมากี้ วันที่ 10 มกราคม 2560

หลังจากที่น้องมาร์กี้ กินข้าวเช้า กำลังเตรียมตัวเพื่อที่จะไปโรงเรียน แม่ตะโกนออกมาว่า “น้องไหว้ ปู่ กับ ย่า ด้วยนะ จะได้เรียนหนังสือเก่งๆ” น้องมาร์กี้เดินมาไหว้ปู่กับย่า ก่อนไปโรงเรียน ปู่ เอามือลูบหัวน้องมาร์กี้ แล้วพูดว่า “อิม..ตั้งใจเรียน” แล้วยายก็หยิบเงินให้ 5 บาท น้องมาร์กี้ยกมือไหว้ “ขอบคุณค่ะ” ย่า พูดว่า “ไปเถอะ”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวมาร์กี้ วันที่ 10 มกราคม 2560)

1.4 ความอบอุ่นรักสนับสนุน สมาชิกในครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้งแสดงออกทางความรู้สึก และพฤติกรรมที่ทำให้เห็นว่ามีความรักและการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน มีการส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันในทางที่ดี เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวประสบผลสำเร็จในเรื่องต่างๆ การแสดง

ความรักความอบอุ่นต่อบุตรหลานเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรม ที่ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึก รวมไปถึงด้านของจิตใจ ซึ่งการแสดงออกถึงความสามารถใช้ได้ทั้งคำพูดและการแสดงพฤติกรรมที่ส่งผลให้เด็กรู้สึกอบอุ่น มีความสุข เกิดความไว้วางใจ ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมในครอบครัวชาววัง พบว่าผู้ปกครองมีการแสดงออกทางความรักความเอาใจใส่ เช่น การโอบกอด การหอม ลูบหัว ลูบไหล่ หัวเราะ พูดหยอกล้อ เล่นกับบุตรหลาน ภายในครอบครัว และในบางครั้ง ผู้ปกครองมีการพูดเล่น หรือหยอกล้อกับบุตรหลานเพื่อให้หยุดร้องไห้ บางครั้งการพูดหยอกล้อ พูดเรื่องขำขันของคน ครอบครัวยังทำให้เกิดเสียงหัวเราะภายในครอบครัวเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ผ่อนคลายมีความสุข และความอบอุ่นภายในครอบครัวดังสถานการณ์ต่อไปนี้

ในขณะที่น้องแม่ไก่ปวดท้องพ่อก็อุ้มน้องมานั่งที่ตัก แล้วก็เขย่าตัวเบาๆพ่อก็บอกว่า “ไม่ปวด ๆ” แล้วก็บอกให้ยาไปเอายาให้น้องแม่ไก่ แล้วพ่อก็อุ้มแล้วป้อนยาเข้าปากให้น้องแม่ไก่ แล้วก็ปลอบว่า “ไม่ปวดๆ” จนน้องหลับไป

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวแม่ไก่ วันที่ 27 ธันวาคม 2559)

ในตอนเช้าพ่อนั่งดูการ์ตูนไปกับน้องโตโน่ พร้อมทั้งพากษ์เสียงการ์ตูนแล้วหัวเราะไปกับน้องโตโน่

หลังจากเลิกเรียนน้องโตโน่มานั่งเล่นที่หน้าร้านค้าของคุณย่า สักพักน้องมานั่งเล่นใกล้ๆแม่ แม่เลยชวนน้องโตโน่เล่น โดยทายปัญหาว่า “อะไรอยู่ในมือ” น้องตอบ “ไม่มี” แม่บอกว่า “มีสิ ดูดี ๆ” แล้วกำมือแน่น แม่จึงหัวเราะกับน้องโตโน่ น้องก็หัวเราะกับแม่

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน่ วันที่ 21 ธันวาคม 2559)

ในตอนเช้าของน้องแม่ไก่ ตื่นมาก่อไฟ เพื่อทำอาหารและให้ทำความสะดวกภายในบ้านนอนตื่นนอนแล้วเดินไปหาย่า ย่าก็อุ้มกอด แล้ววางไม้กวาดลง จากนั้นอุ้มน้องแม่ไก่ไปนั่ง ผิงไฟด้วยกัน

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวแม่ไก่ วันที่ 1 มกราคม 2560)

ในช่วงเช้าที่น้องมาร์ก็อยู่ที่บ้านพ่อกถามว่าน้องว่า “วันนี้ไปเรียนไหม”น้องตอบว่า “ไปค่ะ” พ่อพูดมาว่า “ก่อนออกจากบ้านรู้ไหมว่าต้องทำอะไร”น้องตอบกลับมาว่า “กอดพ่อไง” จากนั้นน้องก็วิ่งมากอดพ่อแล้วพ่อก็อุ้มแล้วลูบหัว พ่อก็บอกว่า “เป็นเด็กดีนะ”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวมาร์กี้ วันที่ 10 มกราคม 2560)

1.5 มีการสื่อสารสองทางที่ชัดเจน การสื่อสารเป็นพฤติกรรมที่บุคคลถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและความต้องการไปยังอีกบุคคลหนึ่ง เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งจะมีการสื่อสารตอบโต้ด้วยภาษาเฉพาะที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในเผ่าตามวัฒนธรรมของชนเผ่าที่สืบทอดกันมา รวมไปถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆตามความเชื่อของชาวเขาเผ่าม้ง โดยในครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้งจะเริ่มการสื่อสารกันในแต่ละวันจากการสนทนากันในยามเช้า ผ่านกิจวัตรประจำวันที่ทำเนิ่นคล้ายๆ เดิมและคล้ายกันในทุกครอบครัว โดยการสนทนาและสื่อสารสองทางที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กกับผู้ปกครองนั้น ส่วนมากมักเกิดผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น ยามเช้าและเย็นที่พ่อแม่ ญาติพี่น้อง สนทนาพูดคุยกันในการดูแลหุงหาอาหารให้กันภายในครอบครัว มีการรับฟังความต้องการของเด็กและคนอื่นๆ ภายในบ้าน ในการเลือกอาหารอย่างเอาใจใส่ และอยู่บนหลักเหตุผล เช่น การที่ครอบครัวให้เด็กเลือกอาหารเข้าได้แต่เมื่อเด็กเลือกกินอาหารซ้ำแบบเดิม หรือขาดคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วน ก็จะเสนอตัวเลือกหรือเพิ่มทางเลือกให้กับเด็กอย่างมีเหตุผล

แผนภาพที่ 6 บันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวโตโน่ วันที่ 20 ธันวาคม 2559

ในช่วงเย็นขณะที่แม่กำลังทำอาหารเย็น น้องโตโน่ เดินเข้ามาหาแม่กับป้า น้องพูดกับป้าว่า “อยากกิน มาม่า” แม่เลยตอบมา “ว่ามีไข่ทอดอยากกินอะไรอีกไหม” น้องตอบ “อยากกิน มาม่า” แม่บอก “นั่นมาทอดไข่ก่อนเดี๋ยวต้มมาม่าให้” น้องโตโน่หิบบตะหลิวมาช่วยป้าทอดไข่

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน่ วันที่ 20 ธันวาคม 2559)

การสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวชาวเขาเผ่าม้งจะเกิดขึ้นในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ไม่ถูกเร่งรัดจากเวลา โดยสังเกตได้จากที่บางครั้งการสนทนาเกิดขึ้นประกอบกับเสียงหัวเราะของบุคคลในครอบครัว ดังนั้นการสื่อสารที่เกิดขึ้นจะเป็นการสื่อสารที่เต็มไปด้วยความเอาใจใส่ และมีเหตุผลนำไปสู่การกำหนดกฎระเบียบที่เด็กยอมรับได้ อีกทั้งภายในครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้งจะเปิดโอกาสให้สมาชิกภายในครอบครัวได้ใช้ความคิดเห็นส่วนตัวในการปรึกษาหารือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ซึ่งการกระทำนั้นๆ ต้องไม่ผิดวัฒนธรรมของชนเผ่า และสมาชิกคนอื่นๆ รับผิดชอบต่อ การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติตามความเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ

แผนภาพที่ 7 บันทึกการสังเกตการณ์อบรมเลี้ยงดูครอบครัวมาเกี วันที่ 8 มกราคม 2560

ในเช้าวันหยุดของครอบครัวน้องมาร์กี้ วันนี้แม่ได้สร้างข้อตกลงในการกินข้าวเพื่อแลกเปลี่ยน การดูทีวีของน้องมาร์กี้ โดยแม่พูดว่า “น้องวันนี้แม่ขออะ กินข้าวให้หมดแล้วน้องค่อยไปดูทีวีได้ไหม” น้องมาร์กี้ “ตอบว่าได้” น้องพูดกับแม่ว่า “น้องดูทีวีเสร็จขอไปปั่นจักรยานได้ไหม” แม่เลยถามว่า “น้องมีการบ้านไหม” น้องตอบว่า “มี” แม่พูดต่อมาว่า “งั้นทำการบ้านก่อนค่อยไปปั่นโอเคไหม” น้องมาร์กี้พยักหน้าแล้วพูดว่า โอเค

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวมาเกี วันที่ 8 มกราคม 2560)

แผนภาพที่ 8 บันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวแม่ไก่ วันที่ 29 ธันวาคม 2559

เช้าวันนี้มีพิธีกรรมไหว้บรรพบุรุษของตระกูลที่สุสานใจกลางป่า ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ทำกันทุกปีเพื่อเป็นสิริมงคล วันนี้แม่พาน้องแม่ไก่ไปไหว้สุสาน เมื่อเริ่มพิธี น้องแม่ไก่ก็ถามว่า “กระต่ายทำไมต้องเผา(กระต่าย)” คุณแม่ตอบกลับมาว่า “เผาเพื่อให้เป็นเงินเป็นทอง ให้แม่ใหญ่(ยายทวด)” แล้วเล่าให้ฟังว่า “ไหว้เสร็จแล้วให้ขอพร ขออะไรก็ได้” น้องพยักหน้ารับ แล้วพนมมือขอพร

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องแม่ไก่ วันที่ 29 ธันวาคม 2559)

เช้าวันนี้พ่อพูดกับลูกๆ หลานๆ ในบ้านภายในบ้านว่า “วันนี้เราจะไปทำบุญบรรพบุรุษกันนะ” หลังจากนั้นก็พากันขึ้นรถ เมื่อถึงสถานที่ พ่อพูดว่า “วันนี้เดินดีๆ นะห้ามสะดุด น้องจับมือพี่ไว้ ค่อยๆ เดิน” น้องแม่ไก่ รีบจับมือพี่สาว พ่อพูดว่า “จะปีใหม่แล้วทำดีๆ เดินดีๆ จะได้ราบรื่นตลอดทั้งปี” จากนั้นเดินเข้าไปเคารพหลุมศพของบรรพบุรุษ

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องแม่ไก่ วันที่ 28 ธันวาคม 2559)

1.6 การส่งเสริมให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง และพึ่งตนเองได้ ผู้ปกครองมักจะปล่อยให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง แม้ว่าในบางครั้งผู้วิจัยสังเกตเห็นถึงพฤติกรรมที่เด็กไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง โดยปราศจากผู้ปกครองเช่น การใช้มีด การขยี้ฝุ่น หรือการหยิบจับเครื่องมือที่ใช้นิ้ว ในสวน เด็กๆ มักจะนำอุปกรณ์เหล่านี้มาเล่นเองหรือชวนเพื่อนมาเล่นด้วย ในบางครั้งการ

ช่วยเหลือตนเองผู้ปกครองมักจะปล่อยให้เด็กทำด้วยตนเอง ถ้าเด็กเกิดความอยากที่จะทำด้วยตนเอง ผู้ปกครองก็จะไม่ห้าม แต่จะมองไปว่าเด็กมีความสามารถที่จะทำได้ด้วยตนเองหรือเปล่า ในบางครั้ง เด็กขอความช่วยเหลือ ในสิ่งที่เด็กต้องการจะทำ ผู้ปกครองมักจะพิจารณาจากความยากง่ายในสิ่งที่เด็กต้องทำ และผู้ปกครองต้องตัดสินใจเลือก เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมตามวัยบางที่ผู้ปกครองเห็นว่าบุตรหลานของตนเองสามารถทำได้ ก็จะพูดเพื่อให้เด็กทำด้วยตนเอง แต่ในบางครั้งผู้ปกครองเห็นว่าสิ่งที่เด็กทำนั้นเกินกว่าความสามารถของเด็กผู้ปกครองก็จะทำให้หรือก็จะทำไปพร้อมกับบุตรหลานของตนเอง ไม่บังคับฝืนใจเด็กที่ตั้งสถานการณ์ต่อไปนี้

แม่กำลังทำกับข้าวอยู่ในครัว น้องโตโน่เดินเข้าไปหาแม่พร้อมถามว่า “แม่ทำอะไรกิน” แม่ตอบ “ต้มจืด” แม่ถามน้องโตโน่ต่อ “กินไหม” น้องโตโน่พูด “อยากกินทอดไข่” แม่พูดกับน้องโตโน่ “โตโน่จะทอดไข่เองไหม” น้องโตโน่พยักหน้ารับ แม่ไปหยิบไข่มาตอกใส่ถ้วยแล้วยื่นช้อมให้น้องโตโน่ น้องโตโน่หยิบช้อมมาตีไข่ด้วยตนเอง แม่ตั้งกระทะให้น้องโตโน่ แม่เรียกน้องโตโน่ “กระทะร้อนแล้ว เอาไข่มาเท” น้องโตโน่หยิบถ้วยไข่ไปเทลงในกระทะด้วยตนเอง โดยมีแม่ยืนดูอยู่ข้างๆ แล้วน้องโตโน่ก็หยิบตะหลิวมาทอดไข่ น้องโตโน่พูดกับแม่ “แม่ ช่วยกลับด้านด้วยนะ”(พลิกไข่) แม่ตอบ “ได้” แล้วแม่ก็ช่วยพลิกไข่ พลิกเสร็จก็ยื่นตะหลิวให้น้องโตโน่ต่อ แม่หยิบจากมาพร้อมพูดว่า “เสร็จแล้วใส่จานนี้นะ” น้องโตโน่พยายามตักไข่ใส่จานด้วยตนเอง แม่ชมน้องโตโน่ “เก่งๆ”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวโตโน่ วันที่ 23 ธันวาคม 2559)

1.7 การเคารพในสิทธิทั้งของพ่อแม่ และเด็ก สมาชิกภายในครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้งเปิดโอกาสให้กันและกันได้ใช้ความคิดเห็นส่วนตัวในการปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ หรือการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งในการกระทำนั้นๆ ต้องไม่ผิดวัฒนธรรมของชนเผ่า และสมาชิกคนอื่นๆ รับทราบในการตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติตามความเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ดังสถานการณ์ต่อไปนี้

น้องโตโน่อยากกินน้ำตาลสดจึงเดินถือขวดน้ำตาลสดไปขอพ่อ แล้วพ่อก็อนุญาตให้กิน น้องโตโน่พยายามเปิดขวดน้ำตาลสดด้วยตนเอง โดยการเอาฟันกัดปากขวดอยู่ประมาณ 4-5 นาที แต่ก็ยังไม่ออกจึงไปขอให้พ่อเปิดให้ พ่อถามว่า “จะเอาอะไรเปิด” น้องตอบว่า “เอาที่เปิด เปิดให้หน่อย” พ่อเลยหยิบที่เปิดขวดมาเปิดให้

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวโตโน่ วันที่ 21 ธันวาคม 2560)

1.8 การให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ ผู้ปกครองไม่ใช้การลงโทษ เมื่อเด็กไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่ง กฎระเบียบของชาวเขาเผ่าม้งได้ แต่จะสร้างข้อตกลงเพื่อให้เด็กไม่ฝ่าฝืนคำสั่งอีก ในทางกลับกันหากบุตร หลาน สามารถปฏิบัติตามคำสั่ง กฎระเบียบวัฒนธรรมของชนเผ่าได้ จะให้คำชมเชย หรือสิ่งของเป็นรางวัลตอบแทน ซึ่งของรางวัลขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามที่ผู้ปกครองเห็นสมควรตั้ง ในครอบครัวชาวเขาเผ่าม้งแล้วผู้ที่ เป็นพ่อแม่ มักจะมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนเองมากกว่าบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว ของสถานการณ์ต่อไปนี้

ในขณะที่แม่เดินไปส่งน้องโตโนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก น้องไม่ยอมเข้าห้องเรียน แม่จึงพูดว่า “ถ้าโตโนเข้าเรียนตอนเย็นแม่จะมารับพาไปซื้อขนม เดี่ยวให้ตั้งค้ไปซื้อขนม แต่ถ้าไม่เข้าเรียนก็จะได้ตั้งค้”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน วันที่ 21 ธันวาคม 2559)

ในขณะที่น้องแม่ไก่กำลังดื่ม น้ำ แล้วทำหน้าหงายบนพื้น แม่จึงบอกให้น้องแม่ไก่ว่า “ไปหยิบผ้ามาเช็ดน้ำที่หก” แล้วแม่ก็พูดว่า “ทีหลังกินน้ำดีๆอย่าให้หกเห็นไหม น้ำก็ไม่ได้กิน พื้นก็เปื้อน ”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องแม่ไก่ วันที่ 30 ธันวาคม 2559)

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

2.1 การให้ความสำคัญต่อการเชื่อฟังในครอบครัวชาวเขาเผ่าม้งนั้น เป็นเรื่องปกติของครอบครัวชาวเผ่า เพราะชาวเขาเผ่าม้งมีความเชื่อว่าต้องเชื่อฟังผู้อาวุโส มีผู้พูดก็ต้องมีผู้ฟัง และคำพูดที่ติดหู เด็กๆ รวมทั้งผู้วิจัย ชาวเผ่า มักจะพูดว่า “สมัยก่อน ผู้เฒ่า ผู้แก่ พูดว่า” ทำให้เด็กเชื่อว่าผู้เฒ่าผู้แก่พูดอะไรไปเด็กก็ต้องเชื่อ บางครั้งพ่อแม่พูดแล้วอ้างถึงผู้เฒ่า ผู้แก่ เด็กก็ต้องเชื่อตาม เพราะเป็นคำพูด ที่ติดหูและพูดต่อกันมา ในบางครั้งก็เป็นวิธีที่ทำให้เด็กปฏิบัติตามบนพื้นฐานความเชื่อ และใช้ความกลัวของเด็กเป็นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่เชื่อฟัง

ย่ากำลังทำพิธีไหว้บรรพบุรุษในบ้าน ได้จุดไฟเผากระดาษเงินกระดาษทอง น้องแม่ไก่เดินเข้าไปดูย่าเผากระดาษ ย่าพูด “อย่าเอากระดาษไปเล่นนะ เดี่ยวไม่สบาย” น้องแม่ไก่พูด “หนูดูเฉยๆ”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องแม่ไก่ วันที่ 30 ธันวาคม 2559)

2.2 การตั้งมาตรฐานชัดเจน ในครอบครัวชาวเขาเผ่าม้ง มักจะมีกฎระเบียบที่ชัดเจนให้เรื่องของวัฒนธรรมประเพณี เพราะมีความเชื่อเป็นฐาน และในบางครั้งอาจดูเข้มงวดมาก แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองหวังดีต่อบุตรหลาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องมารยาทในสังคม การเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม และประเพณี ที่มองว่าเป็นเรื่องที่เข้มงวด แต่เป็นสิ่งที่ครอบครัวม้งทุกคนทำด้วยความเต็มใจ เพราะสิ่งที่พ่อแม่ปลูกฝังให้เด็กประพฤติตนเป็นคนดีซึ่งจะทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การสอนปฏิบัติ ข้อห้ามและข้อปฏิบัติในชุมชน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวเขาเผ่าม้งไว้ เพื่อเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวและปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

น้องโตโนวิ่งเล่นกับเพื่อนภายในบ้านใกล้กับเตาไฟ พ่อพูด “อย่าวิ่งในบ้าน ถ้าวิ่งข้ามเตาไฟจะโดน” น้องโตโนจึงหยุดวิ่ง แล้วไปนั่งดูทีวี

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวโตโน วันที่ 22 ธันวาคม 2559)

2.3 อดติดตามความต้องการของพ่อแม่ ในครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้งนั้น อาจพูดได้ว่า ด้วยความเป็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองนั้น ในบางครั้งผู้ปกครองมักปฏิบัติกับเด็กตามประสบการณ์เดิมที่ตนเองได้รับ จากที่ผู้วิจัยสังเกตเห็น ด้วยสิ่งแวดล้อมและการเสพข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดการเรียนรู้ ในระดับหนึ่ง ซึ่งแท้จริงแล้วคำว่าอดติดตามความต้องการของพ่อแม่ล้วนแล้วเกิดจากความหวังดี แต่ผู้ปกครองไม่มีวิธีการที่จะทำให้บุตรหลานของตนเองเข้าถึงในสิ่งที่ผู้ปกครองหวังไว้ โดยได้แต่พูด หรือบังคับให้เด็กทำ โดยเชื่อว่าเป็นประโยชน์ต่อบุตรหลานเอง

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ

3.1 การลำเอียงเข้าข้างเด็ก ในครอบครัวชาวเขาเผ่าม้งนั้นในเรื่องของการเข้าข้างเด็ก พบน้อยมากเนื่องจากผู้ปกครองมักเชื่อมั่นในสิ่งที่เห็นหรือเชื่อฟังจากผู้ใหญ่มากกว่า แต่ก็มีบางครั้งที่เข้าข้างลูก เพราะเห็นลูกร้องไห้ ยอมทำตามแม้รู้ว่าบุตรหลานของตนเองผิด เนื่องจากครอบครัวม้งมักจะไม่ค่อยให้เด็กมีอิทธิพลต่อครอบครัวมากนัก เพราะเห็นว่าเด็กก็คือเด็ก คนที่ลำเอียงเข้าข้างเด็กส่วนใหญ่จะเป็น ผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่ พ่อ แม่ เพราะหน้าที่หลักของพ่อแม่ คืออบรมสั่งสอน เมื่อลูกทำผิดพ่อแม่จะลงโทษ ส่วนคนที่ปลอบใจและทำให้เด็กยิ้ม แล้วเด็กรู้สึกว่าเป็นตัวเองผิด น้อยลงหรือไม่ผิด ส่วนมากมาจาก คนที่มีได้ มีสถานภาพ เป็น พ่อหรือแม่ ในการอบรมเลี้ยงดูของม้ง จึงมักมีคนคอยอบรมสั่งสอนว่ากล่าวตักเตือนและมีคนที่ปลอบเพื่อให้บุตรหลานเกิดความสบายใจเมื่อทำผิด

น้องโตโน่เล่นอยู่ที่ร้านค้าของย่า แล้วไปหยิบขนมในร้านมากิน ย่าพูด “กินอีกละ” น้องโตโน่พูด “ก็อยากกิน” น้องโตโน่นั่งกินขนมอยู่หน้าร้าน แม่เดินมาที่ร้าน แม่พูด “กินขนมอีกแล้วนะ ของเก่ายังกินไม่หมดเลย ถ้ากินไม่หมดอีกนะ แม่จะไม่ให้กินขนมอีกเลย” น้องโตโน่พูด “หมดอยู่แล้ว” ย่าพูด “ลูกอยากกินก็ให้กินไป”

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน่ วันที่ 26 ธันวาคม 2559)

3.2 การอดทนและยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามวัย ไม่ขัดใจ ครอบครัวมักเป็นครอบครัวที่ให้ความรักแก่บุตรหลานมาก และทุ่มเทในการอบรมเลี้ยงดูในแง่เด็กใช้เวลาอยู่กับเด็กมากซึ่งในบางครั้งเห็นถึงพฤติกรรมที่ผู้ปกครองปล่อยเด็กเลยตามเลยเพราะเห็นว่ายังเด็ก และรอให้โตก่อนค่อยสอน แต่ก็เป็นเรื่องที่เล็กน้อยที่ผู้ปกครองมองว่าไม่ใช่ปัญหาสำหรับเด็กจึงปล่อยให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการพูดเสียงดัง การเล่นกับเพื่อนในเวลากลางคืน คนในครอบครัวก็ปล่อยให้เด็กเล่นได้ตามอำเภอใจ

น้องมาร์ก็กลับบ้านมาตอนเย็นเอากระเป๋านักเรียนไปไว้ที่บ้านแล้วไปเล่นกับเพื่อน กลับมาเข้าบ้านตอนมืดแล้ว ป้าพูด “กลับมืดเลย” น้องมาร์ก็เดินเข้าไปนั่งดูทีวีในบ้านต่อ สักพักแม่เรียกกินข้าว น้องมาร์ก็มานั่งกินข้าว พอกินข้าวเสร็จน้องมาร์ก็ ก็ลุกไปดูทีวีโดยไม่เก็บจานและแก้วน้ำ คนในครอบครัวก็ไม่มีใครต่อว่าอะไร

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวน้องโตโน่ วันที่ 7 มกราคม 2560)

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง

4.1 ให้เด็กมีอิสระโดยไม่มีการสนับสนุนจากพ่อแม่ ในครอบครัวของชาวม้งก็มีน้อยครั้งที่เจอกับเหตุการณ์ที่ผู้ปกครองปล่อยปละละเลยเพราะครอบครัวม้งเป็นครอบครัวขยาย ดังนั้นการที่เด็กจะมีโอกาสอยู่ตามลำพังน้อยมาก แต่ก็มีในบางเวลาที่บุตรหลาน เล่นด้วยตนเอง เห็นได้จากที่บุตรหลานหยิบมิด มาลับ ท่อนไม้ เอามิดมาปลอกผลไม้กิน แต่เมื่อมองไปรอบๆก็ยังมีผู้ปกครองคอยดูอยู่ห่างๆ ซึ่งมีมิดที่เด็กนำมาใช้ หรือนำมาเล่นนั้น มีความคม และไม่ใช้ของเล่น อาจเกิดอันตรายต่อตัวบุตรหลาน ซึ่งพ่อแม่เห็นว่าการเป็นการส่งเสริมให้เด็ก สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัย หรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นเมื่อปล่อยให้เด็กทำด้วยตนเองด้วยไม่มีผู้ใหญ่ดูแล

แผนภาพที่ 9 บันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวโตโน่ วันที่ 22 ธันวาคม 2560

สถานการณ์ในช่วงเย็นหลังจากน้องโตโน่กลับบ้านจากโรงเรียน จากนั้นน้องโตโน่เดินไปที่ห้องครัวก็หยิบมีดมาปอกมะม่วงเองโดยไม่มีผู้ปกครองอยู่ น้องโตโน่สามารถปอกผลไม้กินเองได้

(จากข้อมูลการสังเกตครอบครัวโตโน่ วันที่ 22 ธันวาคม 2560)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านเพศ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตัวแปร	แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก								รวม	
	แบบเอาใจใส่		แบบควบคุม		แบบตามใจ		แบบทอดทิ้ง			
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
1.เพศ										
ชาย	36	45.57	15	18.99	15	18.99	13	16.46	79	48.47
หญิง	26	30.95	21	25.00	15	17.86	22	26.19	84	51.53
รวม	62	38.04	36	22.09	30	18.40	35	21.47	163	100

Chi-square = 0.17, df=3, p-value = 0.19

$p < .05$

จากตารางที่ 7 ผู้ปกครองเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า มีเพศชาย (ร้อยละ 48.47) และเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.53) ผลจากการวิเคราะห์ แสดงว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านอายุที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านอายุ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตัวแปร	แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก								รวม	
	แบบเอาใจใส่		แบบควบคุม		แบบตามใจ		แบบทอดทิ้ง			
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
2.อายุ										
ต่ำกว่า 25 ปี	1	8.33	3	25.00	6	50.00	2	16.67	12	7.36
26-30 ปี	17	37.78	8	17.78	8	17.78	12	26.67	45	27.61
36-45 ปี	16	47.06	11	32.35	4	11.76	3	8.82	34	20.86
46-55 ปี	20	44.44	8	17.78	7	15.56	10	22.22	45	27.61
56 ปีขึ้นไป	8	29.63	6	22.22	5	18.52	8	29.63	27	16.56
รวม	62	38.04	36	22.09	30	18.40	35	21.47	163	100

Chi-square = 0.20, df=12, p-value = 0.10

p < .05

จากตารางที่ 8 ผู้ปกครองเมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า มีอายุ 26 -30 ปี และ 46-55 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 27.61) รองลงมาคือ อายุ 56 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 16.56) และอายุต่ำกว่า 25 ปี (ร้อยละ 7.36) ผลจากการวิเคราะห์ แสดงว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์ กับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านระดับการศึกษา ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านระดับการศึกษา กับแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตัวแปร	แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก								รวม	
	แบบเอาใจใส่		แบบควบคุม		แบบตามใจ		แบบทอดทิ้ง			
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
3.ระดับการศึกษา										
ต่ำกว่าระดับ ประถมศึกษา	25	35.71	14	20.00	11	15.71	20	28.57	70	42.94
ระดับประถมศึกษา	9	39.13	5	21.74	4	17.39	5	21.74	23	14.11
ระดับมัธยมศึกษา/ ปวช.หรือปวส.	17	36.96	11	23.91	11	23.91	7	15.22	46	28.22

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านระดับการศึกษา กับแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (ต่อ)

ตัวแปร	แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก								รวม	
	แบบเอาใจใส่		แบบควบคุม		แบบตามใจ		แบบทอดทิ้ง			
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
ปริญญาตรี	11	45.83	6	25.00	4	16.67	3	12.50	24	14.72
รวม	62	38.04	36	22.09	30	18.40	35	21.47	163	100

Chi-square = 0.10, df=9, p-value = 0.81

p < .05

จากตารางที่ 9 ผู้ปกครองเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา มากที่สุด (ร้อยละ 42.94) รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 28.22) และระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 14.72) ผลจากการวิเคราะห์ แสดงว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์ กับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็กกับแผนการอบรมเลี้ยงดู

ตัวแปร	แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก								รวม	
	แบบเอาใจใส่		แบบควบคุม		แบบตามใจ		แบบทอดทิ้ง			
	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ	n	ร้อยละ
4.สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก										
พ่อ	11	36.67	4	13.33	10	33.33	5	16.67	30	18.40
แม่	9	30.00	7	23.33	5	16.67	9	30.00	30	18.40
ลุง	16	55.17	9	31.03	1	3.45	3	10.34	29	17.79
ป้า	11	42.31	8	30.77	5	19.23	2	7.69	26	15.95
ปู่	9	45.00	2	10.00	4	20.00	5	25.00	20	12.27
ย่า	6	21.43	6	21.43	5	17.86	11	39.29	28	17.18
รวม	62	38.04	36	22.09	30	18.4	35	21.47	163	100.0

Chi-square = 0.23, df=15, p-value = 0.04*

*p < .05

จากตารางที่ 10 ผู้ปกครองเมื่อจำแนกตามสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก พบว่า เป็นพ่อและแม่มากที่สุด (ร้อยละ 18.40) รองลงมาคือ ลุง (ร้อยละ 17.79) และย่า (ร้อยละ 17.18)

ผลจากการวิเคราะห์ แสดงว่า สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็กมีความสัมพันธ์ กับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานภาพ ลุง ป้า และปู่ เป็นสถานภาพที่มีสัดส่วนในแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มากที่สุด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง 2) เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่มีต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง จำนวน 163 คน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองและแบบบันทึกการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูเด็ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยคะแนนมาตรฐาน (z-score) ค่าสถิติพื้นฐาน การทดสอบไค-สแควร์ (Chi-square test) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเกี่ยวกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 26 – 35 ปี และ 46 – 55 ปี การศึกษาสูงสุด ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เป็นพ่อและแม่ อาชีพทำไร่/ทำสวน/ทำนา รายได้ต่อปีมีรายได้ต่ำกว่า 150,000 บาท ไม่มีประสบการณ์ทำงานในเมือง

ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.04 รองลงมาคือ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม คิดเป็นร้อยละ 22.09 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 21.47 และแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ คิดเป็นร้อยละ 18.40 ตามลำดับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง คือ สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยลุง ป้า และปู่ เป็นสถานภาพที่มีสัดส่วนในแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งตามประเด็นการสังเกตย่อยตามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 แบบ ได้แก่ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง โดยสรุปได้ดังนี้

1. แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ จากการสังเกตพบว่า ครอบครัวชาวเขาเผ่าม้ง ส่วนมากมีการแสดงพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ โดยแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการเอาใจใส่ในด้านการเรียกร้องพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย มีการกำหนด กฎ ระเบียบ และวินัยภายใน ครอบครัว มีการกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตามกฎ มีการให้ความอบอุ่น ความรัก และให้การสนับสนุนกับเด็ก มีการสื่อสารสองทางที่ชัดเจน มีการส่งเสริมให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง และพึ่งตนเองได้ มีการเคารพในสิทธิทั้งของพ่อแม่และเด็ก รวมทั้งการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษในการอบรมเลี้ยงดูเด็กภายในครอบครัว

2. แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม จากการสังเกตพบว่า ครอบครัวชาวเขาเผ่าม้งมีการแสดงพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม โดยแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการควบคุมในด้านการให้ความสำคัญต่อการเชื่อฟัง การตั้งมาตรฐานที่ชัดเจนในครอบครัวชาวเขาเผ่าม้ง การมีความอดทนของพ่อแม่บางประการที่อยากให้ลูกเป็นไปตามความต้องการของพ่อแม่

3. แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบตามใจ จากการสังเกตพบว่า ครอบครัวชาวเขาเผ่าม้งมีการแสดงพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ โดยแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการตามใจในด้านลำเอียงเข้าข้างเด็ก อดทนและยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามวัย ไม่ชัดเจน

4. แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง จากการสังเกตพบว่า ครอบครัวชาวเขาเผ่าม้งบางคนมีการแสดงพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง โดยแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการทอดทิ้งในด้านให้เด็กมีอิสระโดยไม่มีการสนับสนุนจากพ่อแม่

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง พบว่า ผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบเอาใจใส่ ซึ่งแตกต่างจากข้อมูลเมื่อ 40 ปีที่ผ่านมาของ Barney (1967) ที่ได้สำรวจกลุ่มชาวม้งในประเทศลาว พบว่า มีรูปแบบการเลี้ยงดูแบบเผด็จการ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vang (1998) ที่พบว่าชาวเขาเผ่าม้งมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากกระแสวัฒนธรรมหลักในเมือง ความทันสมัย และสื่อสารสนเทศต่างๆ รอบตัวมากขึ้น ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นที่ได้จากพฤติกรรมสำคัญที่พบในการอบรมเลี้ยงดูของชาวเขาเผ่าม้ง ได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ปัจจัยด้านสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ผู้ปกครองที่มีสถานะอาวูโสกว่า ได้แก่ ลุง ป้า และปู่ ส่วนใหญ่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่สูงกว่าแม่ ประกอบกับผลจากการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวชาวเขาเผ่าม้งที่พบว่า เมื่อเกิดปัญหา เช่น เวลาบุตรหลานป่วยไข้ ไม่สบาย

หรือตลอดจนปัญหาพฤติกรรมต่างๆ แม้มักจะสอบถาม ขอคำแนะนำจากผู้ที่อยู่ใกล้กว่าควรทำอย่างไร ให้ลูกกินยาอะไรจึงจะหายป่วย เมื่อได้รับคำแนะนำก็จะปฏิบัติตามที่ผู้อาวุโสบอก ซึ่งสอดคล้องกับ Barney (1967) ที่กล่าวว่าผู้อาวุโสเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจและมีบทบาทสำคัญในการสอนถึงวิธีการปฏิบัติและวัฒนธรรมที่ถูกต้องสำหรับเด็ก โดยผู้อาวุโสมักจะเน้นในเรื่องกฎข้อห้าม คุณค่าความเชื่อของเผ่า ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ และความจงรักภักดี และสอดคล้องกับ Thao (2000) ที่พบว่า ชาวเขาเผ่าม้งมีการเลี้ยงดูที่เต็มไปด้วยความคาดหวัง ต้องการให้เด็กเติบโตและเด็กดูผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้านปลายชีวิต จึงให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส เน้นการดูแลเอาใจใส่ในครอบครัวแบบขยาย โดยสะท้อนให้เห็นการถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูของชาวเขาเผ่าม้งจึงไม่ใช่เป็นเพียงแค่บทบาทของพ่อแม่แต่รวมไปถึงบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวก็สามารถขัดเกลาพฤติกรรมและสร้างวินัยให้เกิดขึ้นได้

ด้านความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อปี พบว่า ไม่มีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของชาวเขาเผ่าม้ง ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ทั้งด้านพื้นฐานความคิด ความเชื่อ การดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีที่ฝังรากลึกจนกลายเป็นแบบแผนเฉพาะของชาวเขาเผ่าม้งซึ่งส่งผลให้เกิดรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นลักษณะเฉพาะ ตามความคิด ความเชื่อที่ได้สืบทอดกันมา ซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะสังคมปิดของกลุ่มชนชาวเขาเผ่าม้ง กล่าวคือ กลุ่มชนชาวเขาเผ่าม้งเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตเฉพาะของตนเอง มีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกแต่ไม่ได้ใช้ชีวิตกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกัน มีรูปแบบ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ดังนั้น ผลการวิจัยที่พบจึงไม่สอดคล้องกับการวิจัยที่เคยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์และคณะ (2545) ที่พบว่าปัจจัยด้าน เพศ ระดับการเกิด ประเภทของครอบครัว ภูมิภาค ผลการเรียน อาชีพหลักของครอบครัว ระดับการศึกษาของพ่อแม่ มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จึงสะท้อนให้เห็นว่า ผลการวิจัยที่ได้ดำเนินการมาแล้วในอดีตไม่สามารถที่จะสะท้อนผลในเชิงเดียวกัน อีกทั้งการวิจัยที่ใช้ประชากรเป็นกลุ่มคนอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มชาวเขาเผ่าม้งผลที่ได้ก็อาจไม่สอดคล้อง หรือใช้อ้างอิงกับกลุ่มชนที่มีลักษณะเฉพาะเช่นกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง

2. การปฏิบัติตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

2.1 กำหนดกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดเพื่อมุ่งหวังให้เด็กมีความประพฤติที่ดี

ชาวเขาเผ่าม้งเป็นชนเผ่าที่สถาบันครอบครัวมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะการเคารพนับถือผู้อาวุโสเป็นหลักสำคัญ การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง

จะใช้วิธีการอบรมสั่งสอนเด็กโดยการบอกกล่าวโดยตรงในสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์นั้น ๆ กำลังเกิดขึ้น เพื่อให้ได้รับบทเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thao (2000) ที่พบว่า ผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง มีการเลี้ยงดูที่มีความเฉพาะ และเป็นเอกลักษณ์สูง ผู้ปกครองมีความคาดหวังสูงกับลูก ต้องการให้เด็กเป็นผู้ที่จะเติบโตและดูแลผู้เฒ่าผู้แก่ในบั้นปลายชีวิต โดยผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่จะใช้การสื่อสารโต้ตอบเป็นเครื่องมือในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อต้องการให้บุตรหลานเคารพ และเชื่อฟังจนนำไปสู่การกำหนดกฎเกณฑ์ หรือแม้กระทั่งการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆตามความเชื่อของชาวเขาเผ่าม้ง จากข้อมูลเชิงคุณภาพ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง เป็นแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ดังจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างที่ผู้วิจัยไปสังเกต “ในขณะที่น้องโตโน่เดินไปที่ร้าน น้องหยิบขนมมาจากร้านค้า แล้วแกะกินเลย ทั้งๆที่น้องมีขนมในมือยังไม่หมด แต่แกะขนมถุงใหม่ แม่เดินผ่านมาเห็น แม่พูดว่า “จำที่แม่พูดไม่ได้หรือขนมในถุงยังไม่หมดเลย หยิบมาอีกนะ” แม่ดึงขนมจากมือ แล้วพูดว่า “ทำแบบนี้เสียไม่ดี ทีหลังถ้าจะหยิบขนม ต้องกินอันเก่าให้หมดก่อน ไม่งั้นแม่ไม่ซื้อขนมให้กินอีกแล้วนะ” แม่พูดเสร็จก็หยิบขนมถุงใหม่ออกจากมือน้องโตโน่ น้องโตโน่ร้องไห้ แล้วพยักหน้ารับ พูดว่า “ครับ” แล้วหยิบขนมถุงเก่ากินจนหมด” ซึ่งกรณีตัวอย่างนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ (Baumirnd, 1991 อ้างถึงในพรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์และคณะ, 2545) ที่กล่าวว่าไว้ว่า ผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งมีการเรียกร้องให้บุตรหลานมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย มีการกำหนดกฎระเบียบ และวินัย กระตุ้นให้บุตรหลานปฏิบัติตามกฎ ให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ดูแลสนับสนุน มีความยุติธรรม ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของบุตรหลาน ส่งเสริมให้บุตรหลานเป็นตัวของตัวเอง และพึ่งตนเอง เคารพในสิทธิส่วนบุคคลซึ่งกันและกัน

การดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของผู้ปกครองกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันที่ได้ซึมซับ และรับรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองพยายามสร้างกฎเกณฑ์ หรือข้อกำหนดต่าง ๆ โดยผ่านการสื่อสารสองทางที่ชัดเจน เช่น การพูดคุยกับบุตรหลานในทุก ๆ เข้า และหลังจากเลิกเรียน การพูดคุยโต้ตอบในสถานการณ์ต่างๆ พร้อมรับฟังความเห็นของบุตรหลาน การเล่าเรื่อง และแสดงความคิดเห็นภายในครอบครัว ดังจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างของครอบครัว น้องโตโน่ “ขณะแม่เดินจูงมือไปส่งน้องโตโน่ น้องพูดกับแม่ว่า “อยากกินขนม แม่พาไปซื้อหน่อย” แม่ขานรับและบอกกับน้องโตโน่ ว่า “เอ้อ..แม่ให้ 5 บาทนะ” น้องโตโน่พยักหน้าแล้วพูดว่า “อืม..ขนม 5 บาท” และเดินไปศูนย์เด็กเล็กพร้อมกัน เมื่อไปถึงศูนย์เด็กเล็กแม่พูดกับน้องว่า “น้อง!! ถอดรองเท้าวางที่ชั้นพื้นห้องมันจะเลอะ” น้องโตโน่หยิบรองเท้าวางที่ชั้นแล้วพูดว่า “ครับ” “แม่สวัสดี” จากนั้นน้องเดินเข้าห้องเรียน” สอดคล้องกับ วราภรณ์ รักวิจัย (2540) กล่าวว่า การอบรมเด็กให้มีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวให้เข้าสังคมได้อย่างไม่มีปัญหานั้น การปฏิบัติตนของพ่อแม่ นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง พ่อ แม่ควรตั้งเป้าหมายในการอบรมเลี้ยงดูลูก และพ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่ไม่ว่าจะเป็น การกิน การนอน โภชนาการ หรือแม้กระทั่งการเข้าสังคม

2.2 ให้แรงเสริมทางบวกในการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมตามวัย และตามวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้ง

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละวัฒนธรรมจะแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างในการอบรมเลี้ยงดู ถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และเป็นผลจากค่านิยมทางสังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะกับผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งที่ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส ซึ่งการส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กให้เหมาะสมกับวัยผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้งมีการใช้แรงจูงใจ เช่น การชมเชย การให้รางวัล เพื่อให้เด็กอยากที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบวัฒนธรรมของชนเผ่าด้วยตนเอง เช่นกรณีตัวอย่างของน้องโตโน่ “ในขณะที่แม่เดินไปส่งน้องโตโน่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก น้องไม่ยอมเข้าห้องเรียน แม่จึงพูดว่า “ถ้าโตโน่เข้าเรียนตอนเย็นแม่จะมารับพาไปซื้อขนม เคี้ยวให้ตั้งค้ไปซื้อขนม แต่ถ้าไม่เข้าเรียนก็จะได้ตั้งค้” จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองไม่ใช้การลงโทษ ในทางกลับกันมักจะสร้างข้อตกลงเพื่อให้เด็กไม่ฝ่าฝืนคำสั่งอีก ในทางกลับกันหากบุตรหลาน สามารถปฏิบัติตามคำสั่ง กฎระเบียบวัฒนธรรมของชนเผ่าได้ จะให้คำชมเชย หรือสิ่งของเป็นรางวัลตอบแทน ซึ่งของรางวัลขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามที่ผู้ปกครองเห็นสมควร สอดคล้องกับ Baumrind (1980) ได้ศึกษาค้นคว้ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative) พ่อแม่คือคนที่กำหนดขอบเขตพฤติกรรมของเด็ก พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว มีความเสมอภาคมีความเป็นประชาธิปไตยยอมรับในสิทธิ์ซึ่งกันและกันให้การชี้แนะเด็กอย่างมีเหตุ อธิบายเหตุผลของการเรียกร้องให้ปฏิบัติตามและการลงโทษเด็ก

การให้รางวัลแก่บุตรหลาน จึงเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกดีต่อตนเอง และพ่อแม่ ดังนั้นการตอบสนองความต้องการของลูกในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้เด็กรู้สึกดีต่อตนเอง และรู้สึกดีต่อสังคมภายนอก

2.3 มีการแสดงความรักความเอาใจใส่ที่แสดงถึงความอบอุ่นภายในครอบครัวชาวเขาเผ่าม้ง

การให้ความรัก และการดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของผู้ปกครองกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันที่ได้ซึมซับ และรับรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองต้องความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว จะเห็นได้จาก การกอด การลูบหัว การสบตา การพูดคุยสนทนาที่ทำให้เกิดความสุข เสียงหัวเราะ ต่าง ๆ ที่ทำให้ทุกคนภายในบ้านมีรอยยิ้มอันแสนอบอุ่น ต่อบุตรหลาน ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น มีความสุข เกิดความไว้วางใจ ทำให้เกิดบรรยากาศที่ผ่อนคลายมีความสุข และความอบอุ่นภายในครอบครัว ดังจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างของครอบครัวของน้องโตโน่ ในช่วงเช้าพ่อนั่งดูการ์ตูนไปกับน้องโตโน่ พร้อมทั้งพากษ์เสียงการ์ตูนแล้วหัวเราะไปกับน้องโตโน่ และช่วงเย็น หลังจากเลิกเรียนน้องโตโน่มานั่งเล่นที่หน้าร้านค้าของศูนย์ฯ สักพักน้องมานั่งเล่นใกล้ๆแม่ แม่เลยชวนน้องโตโน่เล่น โดยทายปัญหาว่า “อะไรอยู่ในมือ” น้องตอบ “ไม่มี” แม่บอกว่า “มีสิ ดูดีจ้”

แล้วกำมือแน่น แม่นั่งหัวเราะกับน้องโตโน่ น้องก็หัวเราะกับแม่ สอดคล้องกับของ ชุติมา เห่งสุสิทธิ์ (2548) ได้ศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ครอบครัวเด็กปฐมวัยมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่เป็นแบบประชาธิปไตยมากที่สุด และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้ครอบครัวเลี้ยงดูเด็กแบบประชาธิปไตย เสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เพื่อให้เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1. ผู้ปกครองกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งควรนำข้อมูลการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ไปเผยแพร่ให้กับครอบครัวอื่นในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งอย่างทั่วถึง
2. นักการศึกษาและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอบรมเลี้ยงดูเด็ก ควรนำแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาการอบรมเลี้ยงดูเด็กกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การเลือกกรณีศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กควรเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจาก พฤติกรรมที่ปรากฏจะเห็นชัดเจนกว่าการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ
2. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม ชาวเขาเผ่าม้ง จึงมีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การนำเครื่องมือไปใช้ในการวิจัย ควรมีการปรับปรุงให้เหมาะสม กับประชากรที่ใช้ในงานวิจัย
3. ควรศึกษาถึงตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เช่น จำนวนบุตรหลานที่อบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรหลาน เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- งามพิศ สัตย์สงวน (2538). *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- จริญญา โครตชนะ. (2552). *ผลของการให้กลุ่มสนับสนุนทางสังคมต่อศักยภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน และความเครียดของย่ายายในอำเภอกุเวียง จ.เลย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์ ณิชูชญา พวงทองและคณะ (2560). *การศึกษาชีวิตครอบครัวและชุมชน. นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ชุตินา เห่งสุสิทธิ์ (2548). *อิทธิพลของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่อการพัฒนาการเด็กปฐมวัยในจังหวัดร้อยเอ็ด* สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชูพินิจ เกษมณี (2531). *คู่มือการทำงานชาวเขาเผ่าแม้ว*. ลำปาง, โครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ.
- ณิชาวีร์ กุลพรพิพัฒน์ (2547). *วิจัยองค์ความรู้แม่และเด็กชนเผ่าม้ง*. เชียงใหม่, ภัทรศิลป์เชียงใหม่.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ (2528). *ความสัมพันธ์ในครอบครัว*. กรุงเทพมหานคร, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ทิตินา แคมมณี (2550). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ธวชนิ์ แสงขรรค์ชัย (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตนตามบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กำแพงเพชร.
- บัญญัติ สุขเจริญ และคณะ. (2544). *ความรู้และการปฏิบัติของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก*. *วารสารการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์*, 1(1), 100-113.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์และคณะ (2545). *การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของคนไทยกับกระบวนการทางสังคมประกิตของครอบครัวในปัจจุบันที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ*. คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรรัตน์ จันทะ (2542). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความร่วมมือและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6*.

- วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรรัตน์ พิบาลวงศ์ (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานกับการปฏิบัติพัฒนกิจของบิดามารดาที่มีบุตรวัยก่อนเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ยัง มีอดแต่ง (2520). *ประวัติของชาวม้ง(แม้ว)*. กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- รติชน พีรยสส์ (2543). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ, เอมี เทรดตั้ง, .
- วรภรณ์ รักรวิชัย (2540). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร, แสงศิลป์การพิมพ์.
- ศิริกุล อิศรานุกรักษ์ และคณะ (2546). "การอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุ 1-12 ปี ของครอบครัวไทย." *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา* 1: 16-24.
- ศิริกุล อิศรานุกรักษ์ และปราณี สุทธิสุนทร (2550). "การอบรมเลี้ยงดู." *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา ปีที่ 5* 1: 105-118.
- ศิริชัย กาญจนวาสี (2550). *ทฤษฎีการประเมิน*. กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สารณี ยงยีน (2541). *การศึกษาความวิตกกังวลในการสอบของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2546). *ชาติพันธุ์และมายาคติ*. กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์องค์การรับสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2557). *รายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษด้านสุขภาพ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2557*. สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, นนทบุรี.
- สุทธิดา ทิฐิเจริญธรรม (2546). *บทบาทของบิดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุธรรม นันทมงคลชัย (2559). "ครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาการเด็กปฐมวัยในประเทศไทย." *วารสารสาธารณสุขศาสตร์* 46(3): 205-210.
- สุภาพรรณ โคตรจรัส และชุมพร ยงกิตติกุล (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูพฤติกรรมส่วนบุคคลของวัยรุ่นไทย*. ศูนย์วิจัยวิทยาศาสตร์จิตวิทยาตะวันออก-ตะวันตก คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนน อมรวินวัฒน์และคณะ (2534). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2556). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดมชัย องค์กรสิทธิ์ (2539). *ชาวเขาเผ่าม้งกับความมั่นคงแห่งชาติ*. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

ภาษาอังกฤษ

Baumrind, D. (1980). "New directions in socialization research." *American psychologist* 35(7): 639.

Baumrind, D. (1991). "Parenting styles and adolescent development." *The encyclopedia of adolescence 2*: 746-758.

Becker, G. (1964). *Human Capital*. Chicago, The University of Chicago Press.

Bee, H. L. (1995). *The growing child*, Harpercollins College Division.

Boyes, J. and S. Piraban (1990). *Hmong Voices*, Trasvin Publications.

Cooper, R. and et. (1991). *The Hmong*. Artasia Press co. Ltd.

Darling, N. and L. Steinberg (1993). "Parenting style as context: An integrative model." *Psychological bulletin* 113(3): 487.

Hoghughi, M. S. and N. Long (2004). *Handbook of parenting: theory and research for practice*, Sage.

Hsieh, C.-L. (1998). *Relating parenting styles and children's temperament to behavioral adjustment and academic achievement of Taiwanese children*, Texas Tech University.

Lamborn, S. D., et al. (1991). "Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families." *Child development* 62(5): 1049-1065.

Lor, S. (1999). *Parental influences and academic success of Hmong adolescent students: is there a relationship?*, UW--Stout, Library Learning Center, Micrographics Division.

Maier, H. W. (1978). *Three theories of child development*. New York, Harper & Row.

Morrison, G. S. (2014). *Fundamentals of Early Childhood Education*. NJ, Inc. Upper Saddle River, Pearson Education

Moua, T. (2003). *The Hmong culture*. Kinship, marriage & family systems, Citeseer.

- Muir, N. M. and Y. Bohr (2014). "Contemporary practice of traditional Aboriginal child rearing: A review." *First Peoples Child & Family Review* 9(1): 66-79.
- Tapp, N. (1989). *Sovereignty and rebellion: The white Hmong of northern Thailand*, Oxford University Press.
- Thao, D. (2000). *Hmong parents' perceptions toward their children's education in Minneapolis, Minnesota*, University of Wisconsin-Stout.
- Vang, T. K. (1998). *Hmong parents attitude and perception toward Hmong juvenile delinquency in America*, University of Wisconsin--Stout.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. ดร.ประสิทธิ์ ลีปรีชา	อาจารย์ประจำภาควิชาภาควิชาสังคมศาสตร์กับการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ดร.ประภาศรี นันทน์ฤมิต	เจ้าหน้าที่ฝ่ายกุมารเวชศาสตร์ – หน่วยพัฒนาการและการเจริญเติบโต
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย
3. นางประกายกาญจน์ แห่งชาติ ไชยา	ครู โรงเรียนวัดสวนดอก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงใหม่ เขต 1.

ตารางที่ 11 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (IOC)

คำถาม	IOC
1. แบบเอาใจใส่	
1.1 เรียกร้องพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัย - ท่านใส่ใจให้บุตรหลานช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน	0.67
1.2 กำหนด กฎ ระเบียบ และวินัย - ท่านกำหนดกฎเกณฑ์ภายในบ้านเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของบุตรหลานอย่างชัดเจน เช่น ไม่เล่นกองไฟในบ้าน	1
1.3 กระตุ้น ให้ปฏิบัติตามกฎ - ท่านสนับสนุนให้ทำตามกฎระเบียบของโรงเรียน	1
1.4 อบอุ่น รักสนับสนุน - ท่านแสดงความรักความเป็นห่วงต่อบุตรหลานโดยการโอบกอดลูบไหล่	1
1.5 มีการสื่อสารสองทางที่ชัดเจน - ท่านรับฟังคำพูดของบุตรหลานพร้อมให้คำแนะนำและ พยายามทำความเข้าใจ	1
1.6 ส่งเสริมให้เป็นตัวของตัวเอง และพึ่งตนเองได้ - ท่านส่งเสริมให้บุตรหลานคิดและทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง	1
1.7 เคารพในสิทธิทั้งของพ่อแม่ และเด็ก - ท่านให้บุตรหลานมีสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็นเท่าเทียมกับท่าน	1
1.8 ให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ - ท่านกล่าวตักเตือนบุตรหลานมากกว่าตำหนิ	1
2. แบบควบคุม	
2.1 เรียกร้องมาก - ท่านเข้มงวดกับบุตรหลานในการช่วยเหลือท่านทำงาน	1
2.2 ตั้งมาตรฐานชัดเจน - ท่านลงโทษบุตรหลานอย่างรุนแรงเมื่อไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอน เช่น ตบปากเมื่อพูดจาไม่ไพเราะ	1
2.3 ให้ความสำคัญต่อการเชื่อฟัง - ท่านจะโกรธมากหรือไม่พอใจบุตรหลานอย่างมากหากไม่ทำตามที่บอก	1
2.4 ให้ความอบอุ่นน้อย - ท่านไม่แสดงความชื่นชมหรือภูมิใจในตัวบุตรหลานแม้บุตรหลานจะทำตามที่ท่านต้องการ	0.67
2.5 ไม่สนับสนุนการสื่อสารสองทาง - ท่านทำโทษหรือตำหนิบุตรหลานทันทีโดยไม่สอบถามเหตุผล	1

ตารางที่ 11 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (IOC) (ต่อ)

คำถาม	IOC
2.6 จำกัดอิสระ และความเป็นตนเองของเด็ก	
- ท่านไม่ให้บุตรหลานออกไปเล่นนอกบ้านจนกว่าท่านจะอนุญาต	1
2.7 อดคิดตามความต้องการของผู้ปกครอง	
- ท่านกำหนดให้บุตรหลานทำตามวิธีของท่านเพราะเห็นว่าเป็นวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม	1
2.7 อดคิดตามความต้องการของผู้ปกครอง	
- ท่านกำหนดให้บุตรหลานทำตามวิธีของท่านเพราะเห็นว่าเป็นวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม	1
2.8 ชมชู้ และลงโทษ	
- ท่านดุคำและเขียนตีเพื่อให้บุตรหลานหลายจำ	1
3. แบบตามใจ	
3.1 หลีกเลี่ยงการเรียกร้อง	
- หากบุตรหลานไม่ยอมไปโรงเรียนท่านก็ไม่บังคับ	1
3.2 มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์น้อย	
- ท่านทำทุกอย่างตามที่บุตรหลานร้องขอเพื่อให้หยุดร้องไห้	1
3.3 อดทนและยอมรับพฤติกรรมไม่เป็นไปตามวัย ไม่ขัดใจ	
- ท่านปล่อยให้บุตรหลานแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวโดยไม่ตำหนิ	1
3.4 ให้ความอบอุ่นพอประมาณ และเกี่ยวข้องน้อย	
- ท่านสนใจทุกข์สุขเฉพาะเวลาที่บุตรหลานมีปัญหา	1
3.5 เด็กมีบทบาทการสื่อสารมากกว่าพ่อแม่	
- เมื่อบุตรหลานแสดงความไม่พอใจท่านก็จะให้สิ่งที่บุตรหลานต้องการ	0.67
3.6 ยอมรับการตัดสินใจที่ปราศจากความรับผิดชอบและไม่มีวุฒิภาวะของเด็ก	
- ท่านเชื่อในสิ่งที่บุตรหลานพูดทุกครั้งแม้บุตรหลานทำผิด	0.67
3.7 ลำเอียง เข้าข้างเด็ก	
- ท่านเชื่อในสิ่งที่บุตรหลานพูดทุกครั้งแม้บุตรหลานทำผิด	1
3.8 ลงโทษน้อย	
- ท่านหลีกเลี่ยงการลงโทษหรือลงโทษสถานเบาเมื่อบุตรหลานกระทำผิด	1
4. แบบทอดทิ้ง	
4.1 ไม่เรียกร้อง	
- ท่านไม่เคยบอกบุตรหลานว่าต้องปฏิบัติตามกติกาอย่างไรจึงจะเหมาะ	1
4.2 ไม่มีกฎเกณฑ์ และไม่ใส่ใจ	
- บุตรหลานของท่านไม่ทราบกฎหรือขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่า	1
4.3 ทอดทิ้ง ปฏิบัติไม่ดี	
- ท่านไม่สนใจดูแลบุตรหลานเมื่อป่วยไข้	1

ตารางที่ 11 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (IOC) (ต่อ)

คำถาม	IOC
4.1 ไม่เรียกร้อง	
- ท่านไม่เคยบอกบุตรหลานว่าต้องพฤติกรรมใดบางอย่างจึงจะเหมาะ	1
4.2 ไม่มีกฎเกณฑ์ และไม่ใส่ใจ	
- บุตรหลานของท่านไม่ทราบกฎหรือขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่า	1
4.3 ทอดทิ้ง ปฏิบัติไม่ดี	
- ท่านไม่สนใจดูแลบุตรหลานเมื่อป่วยไข้	1
4.4 ห่างเหินทางอารมณ์	
- ท่านไม่เคยยินดี ยินร้ายกับความกลัว หรือความปลอดภัยของบุตรหลาน	1
4.5 มีการสื่อสารน้อย	
- ท่านหยอกล้อกับบุตรหลานน้อยมาก	1
4.6 ให้เด็กมีอิสระโดยไม่มีการสนับสนุนจากพ่อแม่	
- ท่านให้บุตรหลานทำสิ่งต่างๆด้วยตนเองโดยไม่สนใจถึงผลที่ตามมา	1
4.7 ความต้องการของพ่อแม่เป็นใหญ่	
- ท่านต้องการให้บุตรหลานทำตามความคิดของท่านโดยไม่สนใจความชอบของบุตรหลาน	1
4.8 ทำร้ายร่างกาย และหรือจิตใจ	
- ท่านลงโทษบุตรหลานรุนแรงเมื่อทำไม่ถูกใจ	1

ตารางที่ 12 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกต (IOC)

คำถาม	IOC
1. การเรียกร้อง	
1.1 ผู้ปกครองมีพฤติกรรมให้บุตรหลานทำในสิ่งที่ไม่เกินความสามารถของเด็ก	1
1.2 ผู้ปกครองมีพฤติกรรมต้องการให้บุตรหลานทำในสิ่งที่เกินความสามารถ	1
1.3 ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงในสิ่งที่บุตรหลานกระทำ	1
1.4 ผู้ปกครองไม่สนใจการกระทำของบุตรหลาน	1
2. การกำหนดกฎระเบียบ	
2.1 ผู้ปกครองมีการกำหนดกฎระเบียบ	1
2.2 ผู้ปกครองเข้มงวดในกฎระเบียบ	1
2.3 ผู้ปกครองให้อิสระในการปฏิบัติตน	1
2.4 ผู้ปกครองไม่มีกฎเกณฑ์ใดกับบุตรหลานเลย	1
3. วิธีการอบรมสั่งสอน	
3.1 ผู้ปกครองมีการกระตุ้นให้ปฏิบัติตามกฎ	1
3.2 ผู้ปกครองให้ความสำคัญในการเชื่อฟัง	1
3.3 ผู้ปกครองอดทนยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามวัย ไม่ขัดใจ	1
3.4 ผู้ปกครองทอดทิ้งปฏิบัติไม่ดี	1
4. การให้ความอบอุ่น	
4.1 ผู้ปกครองแสดงความรักต่อบุตรหลาน	1
4.2 ผู้ปกครองให้ความอบอุ่นน้อย	0.67
4.3 ผู้ปกครองให้ความอบอุ่นพอประมาณเกี่ยวข้องน้อย	0.67
4.4 ผู้ปกครองห่างเหินต่อความรู้สึกของบุตรหลาน	1
5. การสื่อสาร	
5.1 ผู้ปกครองมีการสื่อสารสองทางที่ชัดเจน	0.67
5.2 ผู้ปกครองไม่สนับสนุนการสื่อสารสองทาง	0.67
5.3 บ่อยให้เด็กมีการสื่อสารมากกว่าผู้ปกครอง	0.67
5.4 ผู้ปกครองมีการสื่อสารน้อย	0.67
6. การเข้าใจและการยอมรับเด็ก	
6.1 ผู้ปกครองส่งเสริมให้เป็นตัวของตัวเอง และพึ่งตนเองได้	1
6.2 ผู้ปกครองจำกัดอิสระและความเป็นตัวของตัวเองของบุตรหลาน	1
6.3 ผู้ปกครองเชื่อในการตัดสินใจโดยปราศจากความรับผิดชอบหรือวุฒิภาวะ	0.67
6.4 ผู้ปกครองให้อิสระโดยไม่มีการสนับสนุนจากผู้ปกครอง	0.67

ตารางที่ 12 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกต (IOC) (ต่อ)

คำถาม	IOC
7. การตอบสนองต่อพฤติกรรมเด็ก	
7.1 ผู้ปกครองเคารพสิทธิในตัวบุตรหลาน	1
7.2 ผู้ปกครองยึดตนเองเป็นหลัก	1
7.3 ผู้ปกครองลำเอียงเข้าข้างบุตรหลาน	0.67
7.4 ผู้ปกครองตอบสนองตามอคติของตนเอง	0.67
8. การลงโทษ	
8.1 ผู้ปกครองมีการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ	0.67
8.2 ผู้ปกครองใช้การข่มขู่และลงโทษ	1
8.3 ผู้ปกครองมีการลงโทษน้อยหรือสถานเบาเมื่อบุตรหลานทำผิด	1
8.4 ผู้ปกครองมีการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ	0.67

ผลการวิเคราะห์ คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ทดลองนำร่องกับผู้ปกครองเพื่อหาค่าความเที่ยงแบบคงที่ จำนวน 30 คน

ตารางที่ 13 ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ทดลองนำร่องกับผู้ปกครอง

Paired Samples Statistics					
	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean	
Pair 1	sumคুম1	1.9083	30	.34730	.06341
	sumคুম2	1.9833	30	.40436	.07383
Pair 2	sumตาม1	1.5250	30	.27543	.05029
	sumตาม2	1.5000	30	.22505	.04109
Pair 3	sumทอด1	1.3333	30	.27334	.04990
	sumทอด2	1.3417	30	.27841	.05083
Pair 4	sumเอา1	2.7250	30	.25931	.04734
	sumเอา2	2.6208	30	.26155	.04775

Paired Samples Correlations				
	N	Correlation	Sig.	
Pair 1	sumคুম1 & sumคুম2	30	-.015	.937
Pair 2	sumตาม1 & sumตาม2	30	-.070	.715
Pair 3	sumทอด1 & sumทอด2	30	.307	.099
Pair 4	sumเอา1 & sumเอา2	30	-.010	.960

Paired Samples Test								
	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval of the Difference				
	Mean	n	Mean	Lower	Upper			
sumคুম1 - sumคুম2	-.07500	.53699	.09804	-.27552	.12552	-.765	29	.450
sumตาม1 - sumตาม2	.02500	.36760	.06711	-.11226	.16226	.372	29	.712
sumทอด1 - sumทอด2	-.00833	.32486	.05931	-.12964	.11297	-.141	29	.889
sumเอา1 - sumเอา2	.10417	.37006	.06756	-.03402	.24235	1.542	29	.134

แบบสอบถามแบบแผนของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงเด็ก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้ง โดยข้อคำถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จำนวน 32 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคาดหวังในการอบรมเลี้ยงดู

2. ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างแท้จริง ที่นำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย ข้อมูลที่ได้จากท่านจะเป็นความลับและนำไปใช้เพื่อในการนำเสนอเป็นภาพรวมของงานวิจัยเท่านั้น โดยไม่สร้างความเสียหายต่อครอบครัวของท่านแต่ประการใด

ขอกราบขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามการวิจัยนี้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความ เพียงข้อเดียวหรือเติมข้อความในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

() ชาย⁽¹⁾

() หญิง⁽²⁾

2. อายุ

() ต่ำกว่า 25 ปี⁽¹⁾

() 26 – 35 ปี⁽²⁾

() 36 – 45 ปี⁽³⁾

() 46 – 55 ปี⁽⁴⁾

() อื่นๆ(โปรดระบุ).....ปี⁽⁵⁾

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

() ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา⁽¹⁾

() ระดับประถมศึกษา⁽²⁾

() ระดับมัธยมศึกษา/ปวช.หรือปวส.⁽³⁾

() ปริญญาตรี⁽⁴⁾

4. สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

☐ พ่อ ⁽¹⁾	☐ แม่ ⁽²⁾
☐ ลุง ⁽³⁾	☐ ป้า ⁽⁴⁾
☐ ปู่ ⁽⁵⁾	☐ ย่า ⁽⁶⁾

5. อาชีพ

☐ รับจ้างทั่วไป ⁽¹⁾	☐ ทำไร่/ทำสวน/ทำนา ⁽²⁾
☐ รับราชการ(โปรดระบุ)..... ⁽³⁾	☐ อื่นๆ(โปรดระบุ)..... ⁽⁴⁾

6. รายได้ต่อปีของท่าน

☐ ต่ำกว่า 150,000 บาท ⁽¹⁾	☐ 150,001-200,000 บาท ⁽²⁾
☐ 200,001-250,000 บาท ⁽³⁾	☐ มากกว่า 250,000 บาทขึ้นไป ⁽⁴⁾

7. ประสบการณ์การทำงานในเมือง

- ไม่มีประสบการณ์การทำงานในเมือง⁽¹⁾
- มีประสบการณ์การทำงานในเมือง⁽²⁾
- ต่ำกว่า 1 ปี⁽¹⁾
- มากกว่า 1 ปี (โปรดระบุ)..... ปี⁽²⁾

ตอนที่ 2 แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตามสภาพความเป็นจริงแล้วพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อตรงกับการกระทำหรือทำที่เพียงใดเกี่ยวกับแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

3 หมายถึง ตรงมาก

2 หมายถึง ตรงบ้างไม่ตรงบ้าง

1 หมายถึง ไม่ตรงเลย

ตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	การกระทำหรือทำที่	ระดับความสอดคล้องของการกระทำ		
		(3)	(2)	(1)
0	ท่านแสดงความเคารพด้วยการยกมือไหว้		✓	

คำอธิบายประกอบตัวอย่าง

จากตัวอย่างคำถามข้อที่ 0 หมายความว่า ท่านแสดงการเคารพด้วยการยกมือไหว้ ตรงบ้างไม่ตรงบ้าง กับการกระทำของท่าน

ข้อที่	การกระทำหรือทำที่	ระดับความสอดคล้อง ของการกระทำ		
		3	2	1
1	ท่านยอมทำตามที่บุตรหลานร้องขอเพื่อให้หยุดร้องไห้			
2	บุตรหลานของท่านไม่สนใจและไม่ปฏิบัติตามกฎหรือขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่า			
3	ท่านเปิดโอกาสให้บุตรหลานคิดและทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง			
4	ท่านหยอกล้อพูดคุยกับบุตรหลานน้อยมาก			
5	ท่านลงโทษบุตรหลานรุนแรงเมื่อทำไม่ถูกใจ			
6	ท่านใส่ใจให้บุตรหลานช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน			
7	ท่านเข้มงวดกับบุตรหลานในการทำกิจวัตรประจำวันที่บ้าน			
8	ท่านไม่รับฟังความคิดเห็นและไม่สอบถามเหตุผลจากบุตรหลาน			
9	ท่านยอมรับในสิ่งที่บุตรหลานของท่านเลือกตามความพอใจ			
10	ท่านให้บุตรหลานทำสิ่งต่างๆด้วยตนเองโดยไม่สนใจถึงผลที่ตามมา			
11	ท่านรับฟังคำพูดของบุตรหลานพร้อมให้คำแนะนำอย่างไม่อคติ			
12	ท่านไม่ให้บุตรหลานออกไปเล่นนอกบ้านจนกว่าท่านจะอนุญาต			
13	ท่านไม่เคยบอกบุตรหลานว่าต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร			
14	ท่านปล่อยให้บุตรหลานแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวโดยไม่ตำหนิ			
15	ท่านให้บุตรหลานมีสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็นเท่าเทียมกับท่าน			
16	หากบุตรหลานไม่อยากไปโรงเรียนท่านก็ไม่บังคับ			
17	ท่านต้องการให้บุตรหลานทำตามความคิดของท่านโดยไม่สนใจความพึงพอใจของบุตรหลาน			
18	เมื่อบุตรหลานทำผิดท่านกล่าวตักเตือนและแนะนำมากกว่าตำหนิ			
19	ท่านไม่ชื่นชมหรือภูมิใจในแม้บุตรหลานจะทำตามที่ท่านต้องการ			
20	ท่านตอบสนองต่อความต้องการของบุตรหลานเมื่อบุตรหลานเรียกร้อง			
21	ท่านไม่สนใจดูแลบุตรหลาน เช่น เมื่อยามป่วยไข้			
22	ท่านกำหนดให้บุตรหลานทำตามวิธีของท่านเพราะเห็นว่าเป็นวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม			
23	ท่านกำหนดกฎเกณฑ์ภายในบ้านเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของบุตรหลานอย่างชัดเจน เช่น ไม่เล่นกองไฟในบ้าน			
24	ท่านหลีกเลี่ยงการลงโทษหรือลงโทษสถานเบาเมื่อบุตรหลานกระทำผิด			
25	ท่านสนับสนุนให้ทำตามกฎระเบียบของโรงเรียน			
26	ท่านสนใจทุกข์สุขเฉพาะเวลาที่บุตรหลานมีปัญหา			

ข้อที่	การกระทำหรือทำที่	ระดับความสอดคล้อง ของการกระทำ		
		1	2	3
27	ท่านไม่เคยยินดี ยินร้ายกับการแสดงอาการของบุตรหลาน เช่น ความกลัว หรือความวิตกกังวลของบุตรหลาน			
28	ท่านลงโทษบุตรหลานอย่างรุนแรงเมื่อไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอน เช่น ตบปากเมื่อพูดจาไม่ไพเราะ			
29	ท่านข่มขู่และลงโทษเพื่อให้บุตรหลานทูลงจำ			
30	ท่านจะโกรธมากหรือไม่พอใจบุตรหลานอย่างมากหากไม่ทำตามทีบอก			
31	ท่านแสดงความรักความเป็นห่วงต่อบุตรหลานด้วยการโอบกอดลูบไหล่หรือลูบหัว			
32	ท่านเข้าข้างบุตรหลานเสมอไม่ว่ากรณีใดๆ			

ตอนที่ 3 เป้าหมายของการอบรมเลี้ยงดู

- ในสิ่งที่ท่านอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนท่านคาดหวังอะไรกับบุตรหลานของท่าน?

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกการสังเกต
การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง

คำชี้แจง

1. ผู้ใช้แบบบันทึกการสังเกตคือ ผู้วิจัย
2. แบบบันทึกการสังเกตมีลักษณะเป็นกึ่งมีโครงสร้าง

การปฏิบัติในการสังเกต

1. เตรียมการก่อนการสังเกต
 - 1.1 ผู้วิจัยทำความเข้าใจประเด็นในการสังเกตให้ชัดเจน
 - 1.2 ผู้วิจัยนัดวันและเวลาที่จะสังเกตกับผู้ได้รับการสังเกต
2. ดำเนินการสังเกต
 - 2.1 ผู้วิจัยแนะนำตัวและบอกจุดมุ่งหมายในการสังเกตแก่ผู้ได้รับการสังเกต
 - 2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตด้วยตนเองตามประเด็นและสถานการณ์ที่กำหนด
3. การบันทึกข้อมูล
 - 3.1 ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสังเกตให้เรียบร้อยก่อนการสังเกต
 - 3.2 ผู้วิจัยจดบันทึกข้อมูลที่พบจากการสังเกตและบันทึกเพิ่มเติมรายละเอียดจากประเด็นสำคัญที่บันทึกไว้
 - 3.3 บันทึกภาพถ่าย/เสียง/วิดีโอการอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวข้อง

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ภาพรวม แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ (z-score)

แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	เอาใจใส่	62	38.0	38.0	38.0
	ควบคุม	36	22.1	22.1	60.1
	ตามใจ	30	18.4	18.4	78.5
	ทอดทิ้ง	35	21.5	21.5	100.0
	Total	163	100.0	100.0	

ลำดับ ที่	ค่าเฉลี่ยคะแนน				z-score				แบบ แผนการ อบรมเลี้ยงดู
	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	
1	1.63	2.13	2	2.25	-2.79	1.00	0.80	1.95	4
2	1.75	1.75	2	2	-2.44	-0.09	0.80	1.31	4
3	1.75	1.75	2.5	2.25	-2.44	-0.09	2.23	1.95	4
4	1.88	1.88	1.75	2.13	-2.06	0.29	0.09	1.64	4
5	1.88	2	1.88	1.5	-2.06	0.63	0.46	0.03	2
6	1.88	1.88	1.75	2	-2.06	0.29	0.09	1.31	4
7	1.88	1.88	1.88	1.75	-2.06	0.29	0.46	0.67	3
8	1.88	2	1.75	2	-2.06	0.63	0.09	1.31	4
9	2	2	2	2	-1.71	0.63	0.80	1.31	4
10	2	1.75	2	2	-1.71	-0.09	0.80	1.31	4
11	2	2	2	2	-1.71	0.63	0.80	1.31	4
12	2	2	2	2	-1.71	0.63	0.80	1.31	4
13	2	2	2	2	-1.71	0.63	0.80	1.31	4
14	2	2.25	1.88	2.13	-1.71	1.34	0.46	1.64	4
15	2	2	2	2	-1.71	0.63	0.80	1.31	4
16	2	2	2	2	-1.71	0.63	0.80	1.31	4
17	2.13	2	2.25	2.38	-1.32	0.63	1.51	2.28	4
18	2.13	1.5	1.75	1.38	-1.32	-0.80	0.09	-0.28	3
19	2.13	1.75	2	1.63	-1.32	-0.09	0.80	0.36	3

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ภาพรวม แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ (z-score) (ต่อ)

ลำดับ ที่	ค่าเฉลี่ยคะแนน				z-score				แบบ แผนการ อบรมเลี้ยงดู
	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	
20	2.13	2	2	1.88	-1.32	0.63	0.80	1.00	4
21	2.13	2.13	2.25	2.38	-1.32	1.00	1.51	2.28	4
22	2.13	2.63	2.38	2.5	-1.32	2.43	1.89	2.59	4
23	2.13	2.5	1.63	1.63	-1.32	2.06	-0.26	0.36	2
24	2.25	2.13	1.38	1.88	-0.97	1.00	-0.97	1.00	2
25	2.25	2.13	1.75	1.75	-0.97	1.00	0.09	0.67	2
26	2.25	1.5	1.75	1.25	-0.97	-0.80	0.09	-0.62	3
27	2.25	2.25	2.13	2	-0.97	1.34	1.17	1.31	2
28	2.25	1.38	1.75	1.13	-0.97	-1.14	0.09	-0.92	3
29	2.25	2.13	1.63	1.13	-0.97	1.00	-0.26	-0.92	2
30	2.25	1.75	1.5	1.13	-0.97	-0.09	-0.63	-0.92	2
31	2.25	1.25	1.5	1.38	-0.97	-1.51	-0.63	-0.28	4
32	2.25	1.25	2	1.75	-0.97	-1.51	0.80	0.67	3
33	2.25	2.38	2.25	1.5	-0.97	1.71	1.51	0.03	2
34	2.25	1.5	2.25	1.25	-0.97	-0.80	1.51	-0.62	3
35	2.25	2.13	1.38	1.88	-0.97	1.00	-0.97	1.00	2
36	2.25	2	1.88	2.13	-0.97	0.63	0.46	1.64	4
37	2.38	1.75	1.88	1.5	-0.59	-0.09	0.46	0.03	3
38	2.38	2	2	1.75	-0.59	0.63	0.80	0.67	3
39	2.38	1.75	1.88	1.75	-0.59	-0.09	0.46	0.67	3
40	2.38	1.75	1.75	1.13	-0.59	-0.09	0.09	-0.92	3
41	2.38	2.13	1.5	1.13	-0.59	1.00	-0.63	-0.92	2
42	2.38	1.63	2.13	1.75	-0.59	-0.43	1.17	0.67	3
43	2.38	2	1.5	1.25	-0.59	0.63	-0.63	-0.62	2
44	2.38	1.88	1.63	1.63	-0.59	0.29	-0.26	0.36	4
45	2.38	1.25	1.75	1.88	-0.59	-1.51	0.09	1.00	4

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ภาพรวม แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ (z-score) (ต่อ)

ลำดับ ที่	ค่าเฉลี่ยคะแนน				z-score				แบบ แผนการ อบรมเลี้ยงดู
	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	
46	2.38	1.63	1.5	1.38	-0.59	-0.43	-0.63	-0.28	4
47	2.38	1.63	1.5	1.38	-0.59	-0.43	-0.63	-0.28	4
48	2.38	1.88	1.75	1.5	-0.59	0.29	0.09	0.03	2
49	2.5	1.88	1.88	1.63	-0.24	0.29	0.46	0.36	3
50	2.5	2	1.5	1.88	-0.24	0.63	-0.63	1.00	4
51	2.5	2.5	1.63	1.5	-0.24	2.06	-0.26	0.03	2
52	2.5	1.63	1.5	1.38	-0.24	-0.43	-0.63	-0.28	4
53	2.5	2	1.75	2	-0.24	0.63	0.09	1.31	4
54	2.5	1.88	1.38	1.25	-0.24	0.29	-0.97	-0.62	2
55	2.5	1.5	1.75	1.5	-0.24	-0.80	0.09	0.03	3
56	2.5	1.75	1.75	1.63	-0.24	-0.09	0.09	0.36	4
57	2.5	1.63	1.88	1.75	-0.24	-0.43	0.46	0.67	4
58	2.5	1.38	1.88	1.25	-0.24	-1.14	0.46	-0.62	3
59	2.5	1.88	1.5	1.75	-0.24	0.29	-0.63	0.67	4
60	2.5	2.13	2.13	1.88	-0.24	1.00	1.17	1.00	3
61	2.5	1.5	1.5	1	-0.24	-0.80	-0.63	-1.26	1
62	2.5	1.38	1.38	1.25	-0.24	-1.14	-0.97	-0.62	1
63	2.5	1.75	1.88	1.88	-0.24	-0.09	0.46	1.00	4
64	2.5	2	1.63	1.63	-0.24	0.63	-0.26	0.36	2
65	2.5	1.75	2.63	2.38	-0.24	-0.09	2.28	2.60	4
66	2.5	1.5	1.88	1.63	-0.24	-0.80	0.46	0.36	3
67	2.5	1.63	1.5	1.75	-0.24	-0.43	-0.63	0.67	4
68	2.5	1.75	1.5	1	-0.24	-0.09	-0.63	-1.26	1
69	2.5	1.5	1.5	1	-0.24	-0.80	-0.63	-1.26	1
70	2.5	2.25	1.75	1.63	-0.24	1.34	0.09	0.36	2
71	2.5	1.75	1.5	1	-0.24	-0.09	-0.63	-1.26	2

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ภาพรวม แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ (z-score) (ต่อ)

ลำดับ ที่	ค่าเฉลี่ยคะแนน				z-score				แบบ แผนการ อบรมเลี้ยงดู
	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	
72	2.5	1.5	1.5	1.5	-0.24	-0.80	-0.63	0.03	4
73	2.5	2.25	1.75	1.63	-0.24	1.34	0.09	0.36	2
74	2.5	1	1.13	1	-0.24	-2.23	-1.69	-1.26	1
75	2.5	2.5	2.38	2.25	-0.24	2.06	1.89	1.95	2
76	2.63	2	2.13	1.63	0.15	0.63	1.17	0.36	3
77	2.63	1.88	1.88	1.25	0.15	0.29	0.46	-0.62	3
78	2.63	1.63	2.25	1.13	0.15	-0.43	1.51	-0.92	3
79	2.63	1.88	1.38	1.38	0.15	0.29	-0.97	-0.28	2
80	2.63	1.88	2.13	1.5	0.15	0.29	1.17	0.03	3
81	2.63	1.88	1.38	1	0.15	0.29	-0.97	-1.26	2
82	2.63	1.38	1.63	1.5	0.15	-1.14	-0.26	0.03	1
83	2.63	1.88	1.38	1	0.15	0.29	-0.97	-1.26	2
84	2.63	2.13	1.75	1.38	0.15	1.00	0.09	-0.28	2
85	2.63	2.25	2.13	2.38	0.15	1.34	1.17	2.28	4
86	2.63	2.13	2.25	1.75	0.15	1.00	1.51	0.67	3
87	2.63	1.63	1.5	1.13	0.15	-0.43	-0.63	-0.92	1
88	2.63	1.63	1.5	1.13	0.15	-0.43	-0.63	-0.92	1
89	2.63	2.13	1.25	1	0.15	1.00	-1.34	-1.26	2
90	2.63	1.63	1.13	1	0.15	-0.43	-1.69	-1.26	1
91	2.63	1.88	2	1.13	0.15	0.29	0.80	-0.92	3
92	2.63	2.13	1.75	1.88	0.15	1.00	0.09	1.00	2
93	2.63	2.13	2	1.88	0.15	1.00	0.80	1.00	2
94	2.75	1.75	2	1.25	0.50	-0.09	0.80	-0.62	3
95	2.75	1.38	1.5	1.5	0.50	-1.14	-0.63	0.03	1
96	2.75	2.25	2.13	1.5	0.50	1.34	1.17	0.03	2
97	2.75	1.63	1.38	1	0.50	-0.43	-0.97	-1.26	1

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ภาพรวม แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ (z-score) (ต่อ)

ลำดับ ที่	ค่าเฉลี่ยคะแนน				z-score				แบบ แผนการ อบรมเลี้ยงดู
	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	
98	2.75	1.63	1.5	1.5	0.50	-0.43	-0.63	0.03	1
99	2.75	2.13	1.5	1	0.50	1.00	-0.63	-1.26	2
100	2.75	2.5	1.63	1.38	0.50	2.06	-0.26	-0.28	2
101	2.75	1.63	1.63	1.63	0.50	-0.43	-0.26	0.36	1
102	2.75	1.75	1.63	1.38	0.50	-0.09	-0.26	-0.28	1
103	2.75	2	1.63	1.38	0.50	0.63	-0.26	-0.28	2
104	2.75	1.75	1	1	0.50	-0.09	-2.06	-1.26	1
105	2.75	1.75	1.63	1.5	0.50	-0.09	-0.26	0.03	1
106	2.75	1.88	1.13	1.13	0.50	0.29	-1.69	-0.92	1
107	2.75	2.25	1.88	1.38	0.50	1.34	0.46	-0.28	2
108	2.75	2.5	1.63	1.5	0.50	2.06	-0.26	0.03	2
109	2.75	2	1.63	1.38	0.50	0.63	-0.26	-0.28	2
110	2.75	1.75	1.63	1.5	0.50	-0.09	-0.26	0.03	1
111	2.75	1.25	2.5	1.25	0.50	-1.51	2.23	-0.62	3
112	2.75	1.88	2.38	2.38	0.50	0.29	2.28	1.89	3
113	2.75	1	2.38	1.63	0.50	-2.23	1.89	0.36	3
114	2.88	1.5	1.88	1.25	0.88	-0.80	0.46	-0.62	1
115	2.88	1.13	1.5	1.13	0.88	-1.86	-0.63	-0.92	1
116	2.88	1.5	1.38	1.13	0.88	-0.80	-0.97	-0.92	1
117	2.88	1.5	1.38	1.13	0.88	-0.80	-0.97	-0.92	1
118	2.88	1.5	1.13	1.13	0.88	-0.80	-1.69	-0.92	1
119	2.88	1.38	1.38	1.25	0.88	-1.14	-0.97	-0.62	1
120	2.88	1.63	1.38	1	0.88	-0.43	-0.97	-1.26	1
121	2.88	1.38	1.5	1.13	0.88	-1.14	-0.63	-0.92	1
122	2.88	1.25	1.75	1.13	0.88	-1.51	0.09	-0.92	1
123	2.88	1.75	2.13	1.25	0.88	-0.09	1.17	-0.62	3

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ภาพรวม แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ (z-score) (ต่อ)

ลำดับ ที่	ค่าเฉลี่ยคะแนน				z-score				แบบ แผนการ อบรมเลี้ยงดู
	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	
124	2.88	2	2.5	2.25	0.88	0.63	2.23	1.95	3
125	2.88	2	1.75	1.25	0.88	0.63	0.09	-0.62	1
126	2.88	1.63	1.13	1	0.88	-0.43	-1.69	-1.26	1
127	2.88	1.38	1.88	1.75	0.88	-1.14	0.46	0.67	1
128	2.88	1.38	1.5	1.25	0.88	-1.14	-0.63	-0.62	1
129	2.88	1.5	1.38	1.13	0.88	-0.80	-0.97	-0.92	1
130	2.88	1.63	2.5	1.13	0.88	-0.43	2.23	-0.92	3
131	2.88	2.13	1.75	1.63	0.88	1.00	0.09	0.36	2
132	2.88	1.5	1.75	1.5	0.88	-0.80	0.09	0.03	1
133	2.88	2.38	2	1.75	0.88	1.71	0.80	0.67	2
134	2.88	2.38	1.75	1.63	0.88	1.71	0.09	0.36	2
135	3	1	1.75	1	1.24	-2.23	0.09	-1.26	1
136	3	1.63	1	1.25	1.24	-0.43	-2.06	-0.62	1
137	3	1.88	1.63	1.25	1.24	0.29	-0.26	-0.62	1
138	3	1.38	1.38	1.25	1.24	-1.14	-0.97	-0.62	1
139	3	1.38	1.13	1	1.24	-1.14	-1.69	-1.26	1
140	3	1.25	1.5	1.38	1.24	-1.51	-0.63	-0.28	1
141	3	2	1.88	1.63	1.24	0.63	0.46	0.36	1
142	3	2.63	2.5	2.63	1.24	2.43	2.23	2.92	1
143	3	1.25	1.75	1.25	1.24	-1.51	0.09	-0.62	1
144	3	1.25	1.75	1.25	1.24	-1.51	0.09	-0.62	1
145	3	1.88	2	1.38	1.24	0.29	0.80	-0.28	1
146	3	1.38	1.75	1	1.24	-1.14	0.09	-1.26	1
147	3	1.38	1.5	1.38	1.24	-1.14	-0.63	-0.28	1
148	3	1.63	1.5	1.38	1.24	-0.43	-0.63	-0.28	1
149	3	1.38	1.63	1.13	1.24	-1.14	-0.26	-0.92	1

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ภาพรวม แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ (z-score) (ต่อ)

ลำดับ ที่	ค่าเฉลี่ยคะแนน				z-score				แบบ แผนการ อบรมเลี้ยงดู
	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	
150	3	1	1.13	1	1.24	-2.23	-1.69	-1.26	1
151	3	2	1.25	1.13	1.24	0.63	-1.34	-0.92	1
152	3	1.63	1.63	1.38	1.24	-0.43	-0.26	-0.28	1
153	3	2	1.13	1	1.24	0.63	-1.69	-1.26	1
154	3	1.25	1.5	1.38	1.24	-1.51	-0.63	-0.28	1
155	3	2	1.13	1	1.24	0.63	-1.69	-1.26	1
156	3	1.63	1	1.25	1.24	-0.43	-2.06	-0.62	1
157	3	1.88	1.63	1.25	1.24	0.29	-0.26	-0.62	1
158	3	1.38	1.38	1.25	1.24	-1.14	-0.97	-0.62	1
159	3	2.25	1.75	1.25	1.24	1.34	0.09	-0.62	1
160	3	1.88	1.38	1	1.24	0.29	-0.97	-1.26	1
161	3	1.38	1.5	1.38	1.24	-1.14	-0.63	-0.28	1
162	3	1.38	1.13	1	1.24	-1.14	-1.69	-1.26	1
163	3	1.25	1.75	1	1.24	-1.51	0.09	-1.26	1

*แบบแผนการอบรมเลี้ยงดู 1=เอาใจใส่ , 2=ควบคุม , 3=ตามใจ , 4=ทอดทิ้ง

ภาคผนวก จ

ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านเพศ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

		เพศ * แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก Crosstabulation					
		แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก					
		เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	Total	
เพศ	ชาย	Count	36	15	15	13	79
		% within เพศ	45.6%	19.0%	19.0%	16.5%	100.0%
		% within nZ	58.1%	41.7%	50.0%	37.1%	48.5%
		% of Total	22.1%	9.2%	9.2%	8.0%	48.5%
หญิง	หญิง	Count	26	21	15	22	84
		% within เพศ	31.0%	25.0%	17.9%	26.2%	100.0%
		% within nZ	41.9%	58.3%	50.0%	62.9%	51.5%
		% of Total	16.0%	12.9%	9.2%	13.5%	51.5%
Total	Total	Count	62	36	30	35	163
		% within เพศ	38.0%	22.1%	18.4%	21.5%	100.0%
		% within nZ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
		% of Total	38.0%	22.1%	18.4%	21.5%	100.0%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4.778 ^a	3	.189
Likelihood Ratio	4.812	3	.186
Linear-by-Linear Association	3.210	1	.073
N of Valid Cases	163		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14.54.

Symmetric Measures			
		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	.171	.189
Nominal	Cramer's V	.171	.189
N of Valid Cases		163	

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านอายุ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

		อายุ * แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก Crosstabulation					
		แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก					
		เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	Total	
อายุ	ต่ำกว่า25ปี	Count	1	3	6	2	12
		% within อายุ	8.3%	25.0%	50.0%	16.7%	100.0%
		% within nZ	1.6%	8.3%	20.0%	5.7%	7.4%
		% of Total	0.6%	1.8%	3.7%	1.2%	7.4%
26-30ปี		Count	17	8	8	12	45
		% within อายุ	37.8%	17.8%	17.8%	26.7%	100.0%
		% within nZ	27.4%	22.2%	26.7%	34.3%	27.6%
		% of Total	10.4%	4.9%	4.9%	7.4%	27.6%
36-45ปี		Count	16	11	4	3	34
		% within อายุ	47.1%	32.4%	11.8%	8.8%	100.0%
		% within nZ	25.8%	30.6%	13.3%	8.6%	20.9%
		% of Total	9.8%	6.7%	2.5%	1.8%	20.9%
46-55ปี		Count	20	8	7	10	45
		% within อายุ	44.4%	17.8%	15.6%	22.2%	100.0%
		% within nZ	32.3%	22.2%	23.3%	28.6%	27.6%
		% of Total	12.3%	4.9%	4.3%	6.1%	27.6%
56ปีขึ้นไป		Count	8	6	5	8	27
		% within อายุ	29.6%	22.2%	18.5%	29.6%	100.0%
		% within nZ	12.9%	16.7%	16.7%	22.9%	16.6%
		% of Total	4.9%	3.7%	3.1%	4.9%	16.6%
Total		Count	62	36	30	35	163
		% within อายุ	38.0%	22.1%	18.4%	21.5%	100.0%
		% within nZ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
		% of Total	38.0%	22.1%	18.4%	21.5%	100.0%

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านอายุ ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก(ต่อ)

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18.533 ^a	12	.100
Likelihood Ratio	18.299	12	.107
Linear-by-Linear Association	.148	1	.701
N of Valid Cases	163		

a. 5 cells (25.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.21.

Symmetric Measures			
		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.337	.100
	Cramer's V	.195	.100
N of Valid Cases		163	

ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านการศึกษา ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ระดับการศึกษาสูงสุด * แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก Crosstabulation						
		แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก				
		เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	Total
ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	Count 25	14	11	20	70
	% within ระดับการศึกษาสูงสุด	35.7%	20.0%	15.7%	28.6%	100.0%
	nZ	40.3%	38.9%	36.7%	57.1%	42.9%
	% of Total	15.3%	8.6%	6.7%	12.3%	42.9%

ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านการศึกษา ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (ต่อ)

		ระดับการศึกษาสูงสุด * แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก Crosstabulation				
		แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก				Total
		เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	
ระดับ ประถมศึกษา	Count	9	5	4	5	23
	% within ระดับ					
	การศึกษาสูงสุด	39.1%	21.7%	17.4%	21.7%	100.0%
	% within nZ	14.5%	13.9%	13.3%	14.3%	14.1%
	% of Total	5.5%	3.1%	2.5%	3.1%	14.1%
ระดับ มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	Count	17	11	11	7	46
	% within ระดับ					
	การศึกษาสูงสุด	37.0%	23.9%	23.9%	15.2%	100.0%
	% within nZ	27.4%	30.6%	36.7%	20.0%	28.2%
	% of Total	10.4%	6.7%	6.7%	4.3%	28.2%
ระดับ ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	Count	11	6	4	3	24
	% within ระดับ					
	การศึกษาสูงสุด	45.8%	25.0%	16.7%	12.5%	100.0%
	% within nZ	17.7%	16.7%	13.3%	8.6%	14.7%
	% of Total	6.7%	3.7%	2.5%	1.8%	14.7%
Total	Count	62	36	30	35	163
	% within ระดับ					
	การศึกษาสูงสุด	38.0%	22.1%	18.4%	21.5%	100.0%
	% within nZ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	% of Total	38.0%	22.1%	18.4%	21.5%	100.0%

ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านการศึกษา ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (ต่อ)

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18.533 ^a	12	.100
Likelihood Ratio	18.299	12	.107
Linear-by-Linear Association	.148	1	.701
N of Valid Cases	163		

a. 5 cells (25.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.21.

Symmetric Measures			
	Value		Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.180	.810
	Cramer's V	.104	.810
N of Valid Cases		163	

ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านสภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

สภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก * แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก Crosstabulation							
		แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก				Total	
		เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง		
สภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	พ่อ	Count	11	4	10	5	30
		% within					
		สภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	36.7%	13.3%	33.3%	16.7%	100.0%
		% within nZ	17.7%	11.1%	33.3%	14.3%	18.4%
		% of Total	6.7%	2.5%	6.1%	3.1%	18.4%
แม่		Count	9	7	5	9	30
		% within					
		สภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	30.0%	23.3%	16.7%	30.0%	100.0%
		% within nZ	14.5%	19.4%	16.7%	25.7%	18.4%
		% of Total	5.5%	4.3%	3.1%	5.5%	18.4%

ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (ต่อ)

		สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก * แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก Crosstabulation				
		แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก				Total
		เอาใจใส่	ควบคุม	ตามใจ	ทอดทิ้ง	
ลุง	Count	16	9	1	3	29
	% within สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	55.2%	31.0%	3.4%	10.3%	100.0%
	% within nZ	25.8%	25.0%	3.3%	8.6%	17.8%
	% of Total	9.8%	5.5%	.6%	1.8%	17.8%
ป้า	Count	11	8	5	2	26
	% within สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	42.3%	30.8%	19.2%	7.7%	100.0%
	% within nZ	17.7%	22.2%	16.7%	5.7%	16.0%
	% of Total	6.7%	4.9%	3.1%	1.2%	16.0%
ปู่	Count	9	2	4	5	20
	% within สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	45.0%	10.0%	20.0%	25.0%	100.0%
	% within nZ	14.5%	5.6%	13.3%	14.3%	12.3%
	% of Total	5.5%	1.2%	2.5%	3.1%	12.3%
ย่า	Count	6	6	5	11	28
	% within สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	21.4%	21.4%	17.9%	39.3%	100.0%
	% within nZ	9.7%	16.7%	16.7%	31.4%	17.2%
	% of Total	3.7%	3.7%	3.1%	6.7%	17.2%
Total	Count	62	36	30	35	163
	% within สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	38.0%	22.1%	18.4%	21.5%	100.0%
	% within nZ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	% of Total	38.0%	22.1%	18.4%	21.5%	100.0%

ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ด้านสภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ที่มีผลต่อแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (ต่อ)

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26.314 ^a	15	.035
Likelihood Ratio	28.079	15	.021
Linear-by-Linear Association	.935	1	.334
N of Valid Cases	163		

a. 4 cells (16.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.68.

Symmetric Measures			
		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	.402	.035
Nominal	Cramer's V	.232	.035
N of Valid Cases		163	

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายอภิสิทธิ์ ลีเลิศ เกิดเมื่อวันที่ 24 เดือนเมษายน พ.ศ. 2533 จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ในปี พ.ศ. 2555 และได้เข้าศึกษาต่อ ในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2556

